

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

FRAGMANLAR

Kişilikleri, Doktrinleri, Alımlanmaları

THALES
ANAKSİMANDROS
ANAKSİMENES

Eski Yunancadan Çeviren
Güvenç Şar-Y. Gurur Sev

PİNHAN

felsefe

Thales
Anaksimandros
Anaksimenes

FRAGMANLAR
Kişilikleri, Doktrinleri, Alımlanmaları

PİNHAN YAYINCILIK

Litros Yolu, Fatih San. Sitesi No: 12/214-215

Topkapı/Zeytinburnu İstanbul

Tel: (0212) 259 27 60 Faks: (0212) 565 16 74

www.pinhanyayincilik.com

info@pinhanyayincilik.com

Sertifika No: 40676

FRAGMANLAR

Kişilikleri, Doktrinleri, Alımlanmaları

Thales | Anaksimandros | Anaksimenes

© Pinhan Yayıncılık, 2019

Türkçe çeviri © Güvenç Şar, Y. Gurur Sev 2019

Birinci Basım: Kasım 2019

Genel Yayın Yönetmeni: Mahmut Sever

Editör: Adem Beyaz

Kapak Tasarımı: Mahmut Sever

Dizgi: Adem Beyaz

Teknik Hazırlık, Baskı ve Cilt:

Yaylacık Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

Litros Yolu Fatih San. Sitesi No: 12/197-203

Topkapı-İstanbul Tel: (0212) 567 80 03

Sertifika No: 44865

Pinhan Yayıncılık: 219 Felsefe Dizisi: 59

ISBN: 978-605-7768-03-2

Bu kitabın tüm yayın hakları saklıdır. Tanıtım amacıyla, kaynak göstermek şartıyla yapılacak kısa alıntılar dışında gerek metnin, gerek görsel malzemenin yayınevinden izin alınmadan herhangi bir yolla çoğaltılması, yayımlanması ve dağıtılması 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu'nun hükümlerine aykındır ve hak sahiplerinin maddi ve manevi haklarının çiğnenmesi anlamına geldiği için suç oluşturur.

FRAGMANLAR

Kişilikleri, Doktrinleri, Alımlanmaları

Thales | Anaksimandros | Anaksimenes

Eski Yunancadan Çeviren

Güvenç Şar - Y. Gurur Sev

İçindekiler

Editörün Notu ♦ 7

Thales ♦ 9

Fragmanlara Anahtar ♦ 10

P Fragmanları: Kişiliği ♦ 11

D Fragmanları: Doktrini ♦ 23

R Fragmanları: Alımlanması ♦ 29

Anaksimandros ♦ 45

Fragmanlara Anahtar ♦ 46

P Fragmanları: Kişiliği ♦ 47

D Fragmanları: Doktrini ♦ 53

R Fragmanları: Alımlanması ♦ 69

Anaksimenes ♦ 79

Fragmanlara Anahtar ♦ 80

P Fragmanları: Kişiliği ♦ 81

D Fragmanları: Doktrini ♦ 85

R Fragmanları: Alımlanması ♦ 99

Editörün Notu

Miletoslu filozoflar Thales, Anaksimandros ve Anaksimenes'ten kalan tüm kırıntıların (hem *testimonia*, hem *fragmenta*, hem de *imitationes*) ilk kez Türkçeye kazandırıldığı bu çalışmada, dizinin diğer eserlerinde olduğu gibi, geleneksel ve evrensel Diels-Kranz edisyonundan¹ (1954) daha güncel, çok daha kapsamlı ve daha iyi terkip edilmiş olduğunu düşündüğümüz André Laks ve Glenn W. Most'un hazırladığı edisyonu (2016) kullandık.² İlgili filozofların kişiliğine dair (P Fragmanları), doktrinine dair (D Fragmanları) ve alımlanmasına ilişkin (R Fragmanları) kırıntıları tematik bir şekilde düzenleyen söz konusu edisyonda geleneksel Diels-Kranz [=DK] fragmanlarının (: A, B ya da C) kolayca bulunabilmesi için de birer tablo hazırladık.

Anaksimandros'tan kalan fragmanlar Güvenç Şar, Thales ve Anaksimenes'ten kalan fragmanlarsa Y. Gurur Sev tarafından tercüme edildi. Arapça fragmanın çevirisi Mustafa Yalçınkaya'ya ait. Kendisine çok teşekkür ediyor, eserin alana katkı yapmasını umuyoruz.

Adem Beyaz

---

¹ Diels, H. & Kranz, W. *Die Fragmente der Vorsokratiker*. Berlin: Weidmannsche Verlagsbuchhandlung, 1954.

² Laks, André & Most, Glenn W. *Early Greek philosophy Volume II* (Loeb Classical Library #525). Massachusetts: Harvard University Press, 2016.

•
Thales
•

Fragmanlara Anahtar

DK	Laks & Most
A1	P1-P3, P8, P11, P16, P17, P19, P20, D1, D11, R1, R4, R6, R8, R11, R14, R15, R20, R25, R27, R31, R34, R37
A2	---
A3	---
A4	P7
A5	P9, P10
A6	P6
A7	---
A8	---
A9	P12
A10	P15
A11	P4, P5, R5
A12	D3, R9, R32
A13	D5, R23
A14	D7, R33
A15	D8, R24
A16	D9
A17	D6, R16-R19
A18	R21
A19	P18, D11, R13
A20	R26-R30
A21	R31
A22	D10, D11, R34, R36
A23	R35, R38
A24	---
A25	---
A26	---
B1	D3, R7, R10
B2	---
B3	R44

P Fragmanları: Kişiliği

P1. (< A1) Diog. Laert.

a. 1.37–38

φησὶ δ' Ἀπολλόδωρος ἐν τοῖς Χρονικοῖς γεγενῆσθαι αὐτὸν κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς τριακοστῆς πέμπτης Ὀλυμπιάδος. ἔτελεύτησε δ' ἐτῶν ἑβδομήκοντα ὀκτώ, ἢ, ὡς Σωσικράτης φησὶν, ἑνενήκοντα· τελευτῆσαι γὰρ ἐπὶ τῆς πεντηκοστῆς ὀγδότης Ὀλυμπιάδος, γεγονότα κατὰ Κροῖσον [. . .].

b. 1.22

καὶ πρῶτος σοφὸς ὠνομάσθη ἄρχοντας Ἀθήνησι Δαμασίου, καθ' ὃν καὶ οἱ ἑπτὰ σοφοὶ ἐκλήθησαν, ὥς φησι Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ἐν τῇ τῶν Ἀρχόντων ἀναγραφῇ.

P2. (< A1) Diog. Laert. 1.22

ἦν τοίνυν ὁ Θαλῆς, ὡς μὲν Ἡρόδοτος καὶ Δοῦρις καὶ Δημόκριτός φασι, πατρὸς μὲν Ἑξαμύου, μητρὸς δὲ Κλεοβουλίνης, ἐκ τῶν Θηλιδῶν, οἱ εἰσι Φοίνικες, εὐγενέστατοι τῶν ἀπὸ Κάδμου καὶ Ἀγήνορος. [. . .] ἐπολιτογραφήθη δὲ ἐν Μιλήτῳ, ὅτε ἦλθε σὺν Νεΐλεω ἐκπεσόντι Φοινίκης· ὡς δ' οἱ πλείους φασὶν, ἰθαγενὴς Μιλήσιος ἦν καὶ γένους λαμπροῦ.

P3. (< A1) Diog. Laert. 1.27

οὐδεὶς δὲ αὐτοῦ καθηγήσατο, πλὴν ὅτι εἰς Αἴγυπτον ἐλθὼν τοῖς ἱερεῦσι συνδιέτριπεν.

P4. (A11) Aët. 1.3.1

φιλοσοφήσας ἐν Αἰγύπτῳ ἦλθεν εἰς Μίλητον πρεσβύτερος.

P5. (A11) Iambl. VP 12

[. . .] προτρέψατο εἰς Αἴγυπτον διαπλεῦσαι καὶ τοῖς ἐν Μέμφιδι καὶ Διοσπόλει μάλιστα συμβαλεῖν ἱερεῦσι· παρὰ γὰρ ἐκείνων καὶ ἑαυτὸν ἐφωδιάσθαι ταῦτα, δι' ἃ σοφὸς παρὰ τοῖς πολλοῖς νομίζεται.

P1. (< A1) Diogenes Laertios

a. 1.37–38

Apollodoros'un *Kronikler*'inde söylediğine göre 35. Olimpiyatın ilk yılında [=640/639] doğmuş. Yetmiş sekizinde de ölmüş, ya da, Sosikrates'in dediğine göre, doksanında; nitekim 58. Olimpiyat zamanında [=548/544] ölmüş, Kroisos'un zamanında hayattaymış...

b. 1.22

Atina'da Damasios'un *arkhon*luğunda "bilge" adı verilen ilk kişi oydu, ki Phaleronlu Demetrios'un *Arkhonlar Cetveli*'nde dediğine göre, yedilere "bilgeler" adının verilmesi de bu döneme rastlar.

P2. (< A1) Diogenes Laertios, 1.22

Herodotos, Douris ve Demokritos'un dediğine göre, babası Eksamyas, annesi ise Fenikeli Thelidlerden (Kadmos ve Agenor'un iyi soyundan) Kleobouline imiş ... Fenike'de sürgün edilmiş olan Neileos ile birlikte geldiğinde Miletos yurttaşlığına geçmiş, çoğunluğun söylediğine göreyse, Miletos kökenliymiş ve parlak bir soydan geliyormuş.

P3. (< A1) Diogenes Laertios, 1.27

Kimse ona yol göstermedi—Mısır'a gidip birlikte zaman geçirdiği rahipler hariç.

P4. (A11) Aetios, 1.3.1

Mısır'da felsefe yaptıktan sonra yaşlı bir adam olarak Miletos'a geldi.

P5. (A11) İamblikhos, *Pythagoras'ın Yaşamı*, 12

... <Pythagoras'ı> Mısır'a yelken açmaya, özellikle de Memphis ve Diospolis rahipleriyle zaman geçirmeye teşvik etti. Ne de olsa ona pek çok kişinin "bilge" demesini sağlayan şeyi bizzat onlardan edinmişti.

P6. (> A6) Hdt. 1.75

ὥς δὲ ἀπίκητο ἐπὶ τὸν Ἄλυν ποταμὸν ὁ Κροῖσος, τὸ ἐνθεῦτεν, ὥς μὲν ἐγὼ λέγω, κατὰ τὰς ἐούσας γεφύρας διεβίβασε τὸν στρατόν, ὥς δὲ ὁ πολλὸς λόγος Ἑλλήνων, Θαλῆς οἱ ὁ Μιλήσιος διεβίβασε. ἀπορέοντος γὰρ Κροίσου ὅπως οἱ διαβήσεται τὸν ποταμὸν ὁ στρατός (οὐ γὰρ δὴ εἶναι κω τοῦτον τὸν χρόνον τὰς γεφύρας ταύτας), λέγεται παρεόντα τὸν Θαλῆν ἐν τῷ στρατοπέδῳ ποιῆσαι αὐτῷ τὸν ποταμὸν ἐξ ἀριστερῆς χειρὸς ῥέοντα τοῦ στρατοῦ καὶ ἐκ δεξιῆς ῥεῖν, ποιῆσαι δὲ ὥδε. ἄνωθεν τοῦ στρατοπέδου ἀρξάμενον διώρυχα βαθέαν ὀρύσσειν ἄγοντα μηνοειδέα, ὅπως ἂν τὸ στρατόπεδον ἰδρυμένον κατὰ νώτου λάβοι, ταύτη κατὰ τὴν διώρυχα ἐκτραπόμενος ἐκ τῶν ἀρχαίων ῥεέθρων, καὶ αὐτίς, παραμειβόμενος τὸ στρατόπεδον, ἐς τὰ ἀρχαῖα ἐσβάλλοι, ὥστε, ἐπεῖτε καὶ ἐσχίσθη τάχιστα ὁ ποταμός, ἀμφοτέρῃ διαβατὸς ἐγένετο.

P7. (A4) Hdt. 1.170

χρηστὴ δὲ καὶ πρὶν ἢ διαφθαρῆναι Ἰωνίην Θαλέω ἀνδρὸς Μιλησίου ἐγένετο, τὰ ἀνέκαθεν γένος ἐόντος Φοίνικος, ὃς ἐκέλευε ἐν βουλευτήριον Ἴωνας ἐκτῆσθαι, τὸ δὲ εἶναι ἐν Τέῳ (Τέων γὰρ μέσον εἶναι Ἰωνίης), τὰς δὲ ἄλλας πόλιας οἰκεομένας μηδὲν ἤσπον νομίζεσθαι κατὰ περ εἰ δῆμοι εἶεν.

P8. (< A1) Diog. Laert. 1.25

δοκεῖ δὲ καὶ ἐν τοῖς πολιτικοῖς ἄριστα βεβουλευσθαι. Κροίσου γοῦν πέμψαντος πρὸς Μιλησίους ἐπὶ συμμαχίᾳ ἐκώλυσεν ὅπερ Κύρου κρατήσαντος ἔσωσε τὴν πόλιν [... = P11].

P9. (A5) Hdt. 1.74

διαφέρουσι δὲ σφι ἐπὶ ἰσῆς τὸν πόλεμον τῷ ἔκτῳ ἔτει συμβολῆς γενομένης συνήνεικε ὥστε, τῆς μάχης συνεστεώσης, τὴν ἡμέρην ἐξαπίνης νύκτα γενέσθαι τὴν δὲ μεταλλαγὴν ταύτην τῆς ἡμέρης Θαλῆς ὁ Μιλήσιος τοῖσι Ἴωσι προηγόρευσε ἔσεσθαι, οὖρον προθέμενος ἐνιαυτὸν τοῦτον ἐν τῷ δὴ καὶ ἐγένετο ἡ μεταβολή.

P10. (A5) Clem. Alex. Strom. 1.65

Θαλῆν δὲ Εὐδήμος ἐν ταῖς Ἀστρολογικαῖς ἱστορίαις τὴν γενομένην ἐκλειψιν τοῦ ἡλίου προειπεῖν φησι, καθ' οὓς χρόνους συνῆψαν μάχην πρὸς ἀλλήλους Μῆδοί τε καὶ Λυδοὶ [...] εἰσὶ δὲ οἱ χρόνοι ἀμφὶ τὴν ν' Ὀλυμπιάδα.

P6. (> A6) Herodotos, *Tarih*, 1.75

Kroisos, Halys nehri kıyılarına vardığında, bu durumda, diyorum ki, ordusunu var olan köprülerden geçirmiş olmalı, ama Yunanların çoğunun sözlerine bakılırsa, ona ırmağı geçirten Miletoslu Thales imiş. Zira Kroisos ordusuna nehri nasıl geçirteceğini kara kara düşünürken (çünkü bu köprüler o zaman henüz yokmuş), Thales ordugâhta bulunuyormuş ve ordunun solundan akan nehri sağından da akar hale getirmiş. Şöyle yapmış: Ordugâhın üst kısmından başlayan hilal şeklinde bir kanal kazdırmış, böylece nehir yatağından sapmış, ordugâhın etrafından dolandıktan sonra tekrar eski yatağına döner hale gelmiş. Dolayısıyla, ikiye bölünmüş olan nehri iki taraftan da geçmek de kolaylaşmış.

P7. (A4) Herodotos, *Tarih*, 1.170

Aslen Fenikeli bir soydan gelen Miletoslu Thales'in İyonya'nın yıkımından önce vermiş olduğu fikir de kullanışlıydı. İyonyalıların Teos'ta bir <yüksek> meclis kurmasını önermişti (ne de olsa Teos, İyonya'nın merkeziydi), diğer yerleşik kentler de <özgür> halktan [*dêmos*] hiç de daha azı sayılmayacaktı.

P8. (< A1) Diogenes Laertios, 1.25

Politikada da en iyi kararları ya da tavsiyeleri verdiği belli. Kroisos Miletos'a ittifak için adam gönderdiğinde bunu engelledi; bu da Kyros'un hâkim olmasıyla kenti kurtarmış oldu... (P11).

P9. (A5) Herodotos, *Tarih*, 1.74

Başa baş giden ve bir yere varmayan savaşın altıncı yılında, tam da savaş kızışmışken, bir çarpışma esnasında, birdenbire gündüz, gece oldu. Bu gün dönüşümünü ya da tutulmayı Miletoslu Thales, İyonyalılara önceden haber vermişti; bu değişimin gerçekleştiği tam vakti, yılını, hepsini önceden kestirmişti.

P10. (A5) İskenderiyeli Klementos, *Kırkyama*, 1.65

Eudemos, *Gökbilim Tarihi*'nde Thales'in Medlerle Lidyalılar savaşırken gerçekleşen Güneş tutulmasının zamanını önceden kestirdiğini söylüyor. Bu, 50. Olimpiyat [=580/576] sıralarında olmuş.

P11. (< A1) Diog. Laert. 1.25–26

[. . . = P8] καὶ αὐτὸς δὲ φησιν, ὡς Ἡρακλείδης ἱστορεῖ, μονήρη αὐτὸν γεγονέναι καὶ ἰδιασπῆν. ἔνιοι δὲ καὶ γῆμαι αὐτὸν καὶ Κύβισθον υἱὸν σχεῖν· οἱ δὲ ἄγαμον μείναι, τῆς δὲ ἀδελφῆς τὸν υἱὸν θέσθαι [. . . = P17a].

P12. (A9) Plat. *Theaet.* 174a

[ΣΩ.] ὥσπερ καὶ Θαλῆν ἀστρονομοῦντα [. . .] καὶ ἄνω βλέποντα, πεσόντα εἰς φρέαρ, Θερᾶττά τις ἐμμελὴς καὶ χαρίεσσα θεραπαινὶς ἀποσκῶψαι λέγεται ὡς τὰ μὲν ἐν οὐρανῷ προθυμοῖτο εἰδέναι, τὰ δ' ἐμπροσθεν αὐτοῦ καὶ παρὰ πόδας λανθάνοι αὐτόν.

P13. (59 A30) Arist. *EN* 6.7 1141b2–8

διὸ [. . .] καὶ Θαλῆν καὶ τοὺς τοιοῦτους σοφοὺς μὲν φρονίμους δ' οὐ φασιν εἶναι, ὅταν ἰδῶσιν ἀγνοοῦντας τὰ συμφέροντα ἑαυτοῖς, καὶ περιττὰ μὲν καὶ θαυμαστὰ καὶ χαλεπὰ καὶ δαιμόνια εἰδέναι αὐτοὺς φασιν, ἄχρηστα δ', ὅτι οὐ τὰ ἀνθρώπινα ἀγαθὰ ζητοῦσιν.

P14. Plat. *Rep.* 10 600a

[ΣΩ.] ἀλλ' οἷα δὴ εἰς τὰ ἔργα σοφοῦ ἀνδρὸς πολλαὶ ἐπίνοιαι καὶ εὐμήχανοι εἰς τέχνας ἢ τινας ἄλλας πράξεις λέγονται, ὥσπερ αὐτὸς Θάλεώ τε πέρι τοῦ Μιλησίου καὶ Ἀναχάρσιος τοῦ Σκύθου;

P15. (< A10) Arist. *Pol.* 1.11 1259a9–18

ὄνειδιζόντων γὰρ αὐτῷ διὰ τὴν πενίαν ὡς ἀνωφελοῦς τῆς φιλοσοφίας οὐσης, κατανοήσαντά φασιν αὐτὸν ἐλαιῶν φορὰν ἐσομένην ἐκ τῆς ἀστρολογίας, ἔτι χειμῶνος ὄντος εὐπορήσαντα χρημάτων ὀλίγων ἀρραβῶνας διαδοῦναι τῶν ἐλαιουργίων τῶν τ' ἐν Μιλήτῳ καὶ Χίῳ πάντων, ὀλίγου μισθωσάμενον ἅτ' οὐθενὸς ἐπιβάλλοντος· ἐπειδὴ δ' ὁ καιρὸς ἦκε, πολλῶν ζητουμένων ἅμα καὶ ἐξαίφνης, ἐκμισθοῦντα ὃν τρόπον ἠβούλετο, πολλὰ χρήματα συλλέξαντα ἐπιδείξει ὅτι ῥαδίον ἐστὶ πλουτεῖν τοῖς φιλοσόφοις, ἂν βούλωνται, ἀλλ' οὐ τοῦτ' ἐστὶ περὶ ὃ σπουδάζουσιν.

P16. (< A1) Diog. Laert. 1.35

τῶν τε ἀδομένων αὐτοῦ τάδε εἶναι·

οὐ τι τὰ πολλὰ ἔπη φρονίμην ἀπεφήνατο δόξαν·

ἔν τι μάτευε σοφόν,

ἔν τι κεδνὸν αἰροῦ·

λύσεις γὰρ ἀνδρῶν κατῖλιν

γλώσσας ἀπεραντολόγους.

P11. (< A1) Diogenes Laertios, 1.25–26

... (P8) ama kendisi, Herakleides'in naklettiğine göre, tek başına ve münzevi bir hayat sürdüğünü söylüyormuş. Kimileri onun evlendiğini ve Kybisthos adında bir oğlu olduğunu söylüyor, başkaları ise bekar kalıp kız kardeşinin oğlunu evlat edindiğini... (P17a).

P12. (A9) Platon, *Theaitetos*, 174a

SOKRATES: Tıpkı Thales'in yıldızları incelerken... ve yukarı bakarken bir kuyuya düşmesi, bunu gören nüktedan ve alımlı Trakya kızının da "gökyüzünde olup biteni bilmeye çalışıyorsun ama daha ayağının dibini görmüyorsun" diyerek onunla alay etmesi gibi.

P13. Aristoteles, *Nikomakhos'a Etik*, 1141b2–8

Bu yüzden de... Thales ve onun gibilerin bilge olduğu ama aklıbaşında olmadığı; kendileri için faydalı oları bilmedikleri; nadir, hayret uyandırıcı, zor ve tanrısal (ama işe yaramaz) şeyleri bildikleri söylenir—çünkü insan için iyiyi aramıyorlar.

P14. (≠DK) Platon, *Devlet*, 600a

SOKRATES: Peki, Miletoslu Thales ya da İskitlerden Anakharsis gibi, bilge bir adamın işlerindeki türden pek çok akılcı buluşu ve zanaatlarda ya da başka uğraşılarda ustalığı olduğu söylenir mi?

P15. (< A10) Aristoteles, *Politika*, 1259a9–18

Nitekim <insanlar> felsefenin faydasız olduğunu <söyleyerek> onu fakirliğinden ötürü ayıplarken, onun gökbilimden hareketle zeytin bolluğu olacağını saptadığı, kıştan elindeki üç otuz parayla Miletos ve Khios'taki tüm zeytin değirmenlerini —onunla rekabete giren çıkmadığı için— ucuza kapattığı, hasat zamanı geldiğinde ve birçok kişi aynı anda değirmen aramaya başladığında ise onları istediği fiyattan kiraladığı söylenir. Böylelikle filozofların isterlerse kolaylıkla pek çok mal-mülk edinip zengin olabileceğini ama asıl ciddiye aldıklarının bu olmadığını göstermiş.

P16. (< A1) Diogenes Laertios, 1.35

Şarkılarında şunlar var:

Zekice kanıyı gösteren çok söz değil;
Bir şeyi ara: bilgeliği,
Bir şeyi seç: değerli oları;
Susturursun böylece adamların
Düşük çenelerini.

[. . . = P11] ὅτε καὶ ἐρωτηθέντα διὰ τί οὐ τεκνοποιεῖ, διὰ φιλοτεκνίαν εἰπεῖν. καὶ λέγουσιν ὅτι τῆς μητρὸς ἀναγκαζούσης αὐτὸν γῆμαι, ἔλεγεν, οὐδέπω καιρός. εἶτα, ἐπειδὴ παρήβησεν ἐγκειμένης, εἰπεῖν, οὐκέτι καιρός.

Ἑρμιππος δ' ἐν τοῖς Βίοις εἰς τοῦτον ἀναφέρει τὸ λεγόμενον ὑπὸ τινων περὶ Σωκράτους. ἔφασκε γάρ, φασί, τριῶν τούτων ἕνεκα χάριν ἔχειν τῇ τύχῃ· πρῶτον μὲν ὅτι ἄνθρωπος ἐγενόμην καὶ οὐ θηρίον, εἶτα ὅτι ἀνὴρ καὶ οὐ γυνή, τρίτον ὅτι Ἕλλην καὶ οὐ βάρβαρος.

[35] ... φέρεται δὲ καὶ ἀποφθέγματα αὐτοῦ τάδε· πρεσβύτατον τῶν ὄντων θεός· ἀγέννητον γάρ. κάλλιστον κόσμος· ποίημα γάρ θεοῦ. μέγιστον τόπος· ἅπαντα γάρ χωρεῖ. τάχιστον νοῦς· διὰ παντὸς γάρ τρέχει. ἰσχυρότατον ἀνάγκη· κρατεῖ γάρ πάντων. σοφώτατον χρόνος· ἀνευρίσκει γάρ πάντα. οὐδὲν ἔφη τὸν θάνατον διαφέρειν τοῦ ζῆν. σὺ οὖν, ἔφη τις, διὰ τί οὐκ ἀποθνήσκεις; ὅτι, ἔφη, οὐδὲν διαφέρει.

[36] πρὸς τὸν πυθόμενον τί πρότερον γεγόνει, νῦξ ἢ ἡμέρα, ἢ νύξ, ἔφη, μιᾷ ἡμέρᾳ πρότερον. ἠρώτησέ τις αὐτὸν εἰ λήθοι θεοὺς ἄνθρωπος ἀδικῶν· ἀλλ' οὐδὲ διανοοῦμενος, ἔφη. πρὸς τὸν μοιχὸν ἐρόμενον εἰ ὁμόση μὴ μεμοιχευκέναι, οὐ χεῖρον, ἔφη, μοιχείας ἐπιπορκία;

ἐρωτηθεὶς τί δύσκολον, ἔφη, τὸ ἑαυτὸν γινῶναι· τί δὲ εὐκόλον, τὸ ἄλλῳ ὑποθέσθαι· τί ἡδιστον, τὸ ἐπιτυχᾶναι· τί τὸ θεῖον, τὸ μήτε ἀρχὴν ἔχον μήτε τελευτήν. τί δὲ καινὸν εἶη τεθεαμένος ἔφη· γέροντα τύραννον. πῶς ἂν τις ἀτυχίαν ῥᾶστα φέροι, εἰ τοὺς ἐχθροὺς χεῖρον πράσσοντας βλέποι· πῶς ἂν ἄριστα καὶ δικαιοτάτα βιώσαιμεν, ἐὰν ἂ τοῖς ἄλλοις ἐπιτιμῶμεν, αὐτοὶ μὴ δρῶμεν·

[37] τίς εὐδαίμων, ὁ τὸ μὲν σῶμα ὑγίης, τὴν δὲ ψυχὴν εὖπορος, τὴν δὲ φύσιν εὐπαιδευτος. φίλων παρόντων καὶ ἀπόντων μεμνησθαί φησι· μὴ τὴν ὄψιν καλλωπίζεσθαι, ἀλλὰ τοῖς ἐπιτηδεύμασιν εἶναι καλόν. μὴ πλοῦτει, φησί, κακῶς, μηδὲ διαβαλλέτω σε λόγος πρὸς τοὺς πίστεως κεκοινωνηκότας. οὓς ἂν ἐράνους εἰσενέγκῃς, φησί, τοῖς γονεῦσιν, τοὺς αὐτοὺς προσδέχου καὶ παρὰ τῶν τέκνων.

P17. (< A1) Diogenes Laertios

a. 1.26

... (P11) Neden çocuk sahibi olmadığı sorulduğunda, "çocuk sevgimden ötürü" demiş. Deniyor ki annesi onu evlenmeye zorladığında, "henüz doğru zaman değil" demiş, sonra, artık yaşı geçtiğindense, "artık doğru zaman değil."

b. 1.33

Hermippos *Hayatlar*'da Sokrates hakkında söylenen şeyleri ona atfeder. Zira dediklerine göre üç sebepten talihli olduğunu söylemiş: ilkin vahşi hayvan yerine insan olarak doğmuş olduğu için, sonra kadın değil erkek olduğu için, üçüncü olarak da barbar değil de Yunan olduğu için.

c. 1.35-37

[35] ... Ondan şu sözler <bugüne> taşınır: Varolanların en yaşlısı tanrıdır; zira doğmamıştır. En güzeli, düzendir; zira tanrının yaratıcılığının eseridir. En büyüğü yerdir; zira her şeyi kaplar. En hızlısı akıldır; zira her şeyin içinden geçer. En kuvvetlisi zorunluluktur; zira her şeye hükmeder. En bilgisi zamandır; zira her şeyi açıklığa kavuşturur. Ölümle yaşam arasında hiçbir fark olmadığını söyledi. "Öyleyse sen neden ölmüyorsun?" diye sorulduğunda "çünkü" dedi "hiçbir fark yok."

[36] Gecenin mi yoksa günün mü önce doğduğunu soran birine "gece" dedi, "bir gün önce." Biri ona insanın haksızlıklarını tanrıdan saklayıp saklayamayacağını sordu, "aklından geçirdiklerini dahi <saklayamaz>" dedi. Zina yapmadığına dair yemin edip edemeyeceğini soran zânîye, "yalan yere yemin etmek zinadan kötü değil mi?" diye sordu.

Zor olanın ne olduğu soruldu, "kendini bilmek" dedi; kolay olan? "Başkalarına öğüt vermek." En zevkli şey? "Başarmak." Tanrısal olan? "Başı sonu olmayan." Gördüğü en iştirilmemiş şey? "Yaşlı bir tiran." Talihsizliğe nasıl katlanılabilir? "Düşmanlarını daha kötü durumda görerek." En hayırlı ve en adil şekilde nasıl yaşanabilir? "Başkalarında ayıpladıklarını kendin yapmayarak."

[37] Kim mutlu? "Bedeni sağlıklı, ruhu zengin, doğası eğitilmiş olan." Dostları <yakında> bulunsalar da bulunmasalar da hatırlamak <gerektiğini> söyler; görünüşü güzelleştirmektense, yapıp etmelerin güzel olması <gerektiğini> söyler. "Kötü yoldan zenginleşme" der, "sana güvenenleri <arkandan> konuşulanlarla mahcup etme." "Annebabana yaptığın yardımların" der, "aynını evlatlarından gör."

d. 1.40

τούτου ἐστὶν τὸ Γνώθι σαυτόν, ὅπερ Ἀντισθένης ἐν ταῖς Διαδοχαῖς Φημονόης εἶναί φησιν, ἐξιδιοποιήσασθαι δὲ αὐτὸ Χίλωνα.

P18. (< A19) Apul. Flor. 18

“[. . .] satis [. . .] mihi fuerit mercedis [. . .] si id quod a me didicisti cum proferre ad quosdam coeperis, sibi non adsciveris, sed eius inventi me potius quam alium repertorem praedicaris.”

P19. (< A1) Diog. Laert. 1.39

ὁ δ' οὖν σοφὸς ἐτελεύτησεν ἀγῶνα θεώμενος γυμνικὸν ὑπὸ τε καύματος καὶ δίψους καὶ ἀσθενείας, ἤδη γηραιός.

P20. (< A1) Diog. Laert. 1.34

[. . . = R8] ἐπιγεγράφθαι δ' αὐτοῦ ἐπὶ τῆς εἰκόνος τόδε·
τόνδε Θαλῆν Μίλητος Ἰὰς θρέψας ἀνέδειξεν
ἀστρολόγων πάντων πρεσβύτατον σοφίῃ.

d. 1.40

Antisthenes'in *Şecereleler*'de Phemonoe'ye ait olduğunu ama Khilon'un üstlendiğini söylediği "kendini bil" sözü onundur.

P18. (< A19) Apuleius, *Florida*, 18

"... bu benim için yeterli bir bedel olur ... eğer benden öğrendiğin şeyi başkalarına anlatmaya başladığında bunu kendine mal etmeyip, bu keşfin sahibinin benden başkası olmadığını söylersen."

P19. (< A1) Diogenes Laertios, 1.39

Bilge <Thales> bir jimnastik yarışı izlerken sıcak, susuzluk ve takat-sizlikten öldü, yaşlıydı.

P20. (< A1) Diogenes Laertios, 1.34

... (R8) Heykelinin üstünde şu yazılıydı:

İyonya'nın Miletos'u yetiştirdi bu Thales'i, parlattı
Bütün gökbilimcilerin bilgeliğiyle en saygıdeğerini.

D Fragmanlari: Doktrini

D1. (< A1) Diog. Laert. 1.23

καὶ κατὰ τινὰς μὲν σύγγραμμα κατέλιπεν οὐδέν [. . . = R6].

D2. Gal. In. Hipp. Nat. hom. 1.27

[. . .] ὅτι Θαλῆς ἀπεφήνατο στοιχεῖον μόνον εἶναι τὸ ὕδωρ, ἐκ συγγράμματος αὐτοῦ δεικνύναι οὐκ ἔχομεν, ἀλλ' ὅμως ἅπασι καὶ τοῦτο πεπίστευται.

D3. (< A12) Arist. Metaph. A3 983b18-22

τὸ μέντοι πλῆθος καὶ τὸ εἶδος τῆς τοιαύτης ἀρχῆς οὐ τὸ αὐτὸ πάντες λέγουσιν, ἀλλὰ Θαλῆς μὲν [. . . = R9] ὕδωρ φησὶν εἶναι (διὸ καὶ τὴν γῆν ἐφ' ὕδατος ἀπεφήνατο εἶναι) [. . . = R32a].

D4. Hippol. Ref. 1.1

[. . . = R12] οὗτος ἔφη ἀρχὴν τοῦ παντὸς εἶναι καὶ τέλος τὸ ὕδωρ. ἐκ γὰρ αὐτοῦ τὰ πάντα συνίστασθαι πηγνυμένου καὶ πάλιν διανιεμένου ἐπιφέρεισθαι τε αὐτῷ τὰ πάντα, ἀφ' οὗ καὶ σεισμοὺς καὶ πνευμάτων συστροφάς καὶ ἀστρῶν κινήσεις γίνεσθαι [. . . = R39].

D5. (A13b) Aët. 2.1.2

Θαλῆς καὶ οἱ ἀπ' αὐτοῦ ἓνα τὸν κόσμον.

D6. (A17a) Aët.

a. 2.13.1

Θαλῆς γεώδη μὲν ἔμπυρα δὲ τὰ ἄστρα.

b. 2.20.9

Θαλῆς γεοειδῆ τὸν ἥλιον.

D7. (< A14) Arist. Cael. 2.13 294a28-32

οἱ δ' ἐφ' ὕδατος κεῖσθαι τοῦτον γὰρ ἀρχαιότατον παρειλήφαμεν τὸν λόγον, ὃν φασιν εἰπεῖν Θαλῆν τὸν Μιλήσιον, ὡς διὰ τὸ πλωτὴν εἶναι μένουσαν ὥσπερ ξύλον ἢ τι τοιοῦτον ἕτερον (καὶ γὰρ τούτων ἐπ' ἀέρος μὲν οὐθὲν πέφυκε μένειν, ἀλλ' ἐφ' ὕδατος) [. . . = R33a].

D8. (< A15) Sen. Quaest. nat. 3.14

ait enim terrarum orbem aqua sustineri et vehi more navigii mobilitateque eius fluctuare, tum quum dicitur tremere. non est ergo mirum si abundat humor ad flumina fundenda, quum mundus in humore sit totus.

D1. (< A1) Diogenes Laertios, 1.23

Kimilerine göre hiçbir yazılı eser bırakmadı ... (R6).

D2. (≠DK) Galenos, *Hippokrates'in İnsan Doğası*, 1.27

... Thales'in yegâne öge olarak suyu öne sürdüğünü, onun bir yazılı eserinden hareketle temellendirme şansına sahip olmasak da, herkes buna kani.

D3. (< A12) Aristoteles, *Metafizik*, 983b18–22

Ancak bu gibi ilkelerin çokluğu ve türüne ilişkin herkes aynı şeyleri söylemez, ama... (R9) ... Thales onun "su" olduğunu söyler (bu yüzden de yeryüzünün suyun üstünde olduğunu iddia etmiştir), ... (R32a).

D4. (≠DK) Hippolytos, *Bütün Sapkınlıklara Reddiye*, 1.1

... (R12) ... Her şeyin başının ve sonunun su olduğunu söyledi. Her şey ondan oluşuyormuş, onun katılaşması ve yeniden sıvılaşmasıyla. Her şey onun üzerinde taşıyormuş; depremler, yoğun rüzgârlar ve gök cisimlerinin hareketleri de ondan doğuyormuş... (R39).

D5. (A13b) Aetios, 2.1.2

Thales ve onu izleyenler düzenin [*kosmos*] bir tane olduğunu <söyledi.>

D6. (A17a) Aetios

a. 2.13.1

Thales gök cisimlerinin bir yandan topraktan [*gêôdê*] bir yandan da ateşten olduğunu <söyledi.>

b. 2.20.9

Thales Güneş'in topraktan <olduğunu söyledi.>

D7. (< A14) Aristoteles, *Gökyüzü Üzerine*, 294a28–32

Kimileri ise <toprağı> suyun üzerine yerleştiriyor. Zira bu, bize kalan en eski ifade [*logos*], Miletoslu Thales'in söylediği ileri sürülen, hani <yer> tahta parçası vb. bir şey gibi <suyun üzerinde> yüzerek duruyormuş ya (bunların hiçbirinin doğasında havada durmak yok, ama suyun üstünde <durabilirler>) ... (R33a).

D8. (< A15) Seneca, *Doğa Araştırmaları*, 3.14

Dediğine göre yer küre suyun üzerinde gemi gibi duruyormuş ve deprem denen şey olduğunda hareketli olmasından ötürü sallanıyormuş. Dolayısıyla kaynaklar gibi taşan artık sınırlar olması şaşırtıcı değilmiş, ne de olsa bütün dünya sıvıdaymış.

D9. (A16) Aët. 4.1.1

Θαλῆς τοὺς ἐτησίας ἀνέμους οἶεται πνέοντας τῇ Αἰγύπτῳ ἀντιπροσώπους ἐπαίρειν τοῦ Νείλου τὸν ὄγκον διὰ τὸ τὰς ἐκροὰς αὐτοῦ τῇ παροϊδήσει τοῦ ἀντιπαρήκοντος πελάγους ἀνακόπτεσθαι.

D10. (< A22) Arist. An. 1.5 411a7–8

[...] Θαλῆς ᾤθηται πάντα πλήρη θεῶν εἶναι.

D11.

a. (A22) Arist. An. 1.2 405a19–21

ἔοικε δὲ καὶ Θαλῆς ἐξ ὧν ἀπομνημονεύουσι κινητικόν τι τὴν ψυχὴν ὑπολαβεῖν, εἶπερ τὸν λίθον ψυχὴν ἔχειν ὅτι τὸν σίδηρον κινεῖ.

b. (< A1) Diog. Laert. 1.24

[. . . = R37] Ἀριστοτέλης [D11a] δὲ καὶ Ἰππίας φασὶν αὐτὸν καὶ ἀψύχοις μεταδιδόναι ψυχῆς, τεκμαιρόμενον ἐκ τῆς λίθου τῆς μαγνήτιδος καὶ τοῦ ἡλέκτρου.

D9. (A16) Aetios, 4.1.1

Thales, Mısır'ın üzerinde ters yönde esen meltemlerin ya da yıllık *etesios* rüzgârlarının, denize döküleceği noktada Nil nehrini geri sürüp, onun taşmasına neden olduğunu düşünüyor.

D10. (< A22) Aristoteles, *Ruh Üzerine*, 411a7–8

... Thales her şeyin tanrılarla dolu olduğunu düşündü.

D11.

a. (A22) Aristoteles, *Ruh Üzerine*, 405a19–21

Aktarılanlara bakılırsa Thales de ruhun hareket ettiren bir şey olduğu görüşündeymiş—eğer demiri hareket ettirdiği için taşın ruhunun olduğunu söylemişse tabii.

b. (< A1) Diogenes Laertios, 1.24

... (R37) Aristoteles (bkz. D11a) ve Hippias onun mıknaıs ve amberi kanıt göstererek cansızlara ruh atfettiğini söylüyorlar.

R Fragmanları: Alımlanması

R1. (< A1) Diog. Laert. 1.23

[. . . = R15] ὅθεν αὐτὸν καὶ Ξενοφάνης καὶ Ἡρόδοτος θαυμάζει. μαρτυρεῖ δ' αὐτῷ καὶ Ἡράκλειτος καὶ Δημόκριτος.

R2. Plat. *Prot.* 343a

[ΠΡ.] τούτων ἦν καὶ Θαλῆς ὁ Μιλήσιος καὶ Πιπτακὸς ὁ Μυτιληναῖος καὶ Βίας ὁ Πριηνεὺς καὶ Σόλων ὁ ἡμέτερος καὶ Κλεόβουλος ὁ Λίνδιος καὶ Μύσων ὁ Χηνεὺς, καὶ ἔβδομος ἐν τούτοις ἐλέγετο Λακεδαιμόνιος Χίλων.

R3. Plut. *Sol.* 3.8.1–3 80B–C

καὶ ὅλως ἔοικεν ἡ Θάλεω μόνου σοφία τότε περαιτέρω τῆς χρείας ἐξικέσθαι τῇ θεωρίᾳ· τοῖς δ' ἄλλοις ἀπὸ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς τοῦνομα τῆς σοφίας ὑπῆρξε.

R4. (< A1) Diog. Laert. 1.34

οἶδε δ' αὐτὸν ἀστρονομούμενον καὶ Τίμων, καὶ ἐν τοῖς Σίλλοις ἐπαινεῖ αὐτὸν λέγων· οἷόν θ' ἑπτὰ Θάλητα σοφῶν σοφὸν <ἀστρονομῆσα> [. . . = R8].

R5. (< A11) Flav. Jos. *Apion.* 1.2

ἀλλὰ μὴν καὶ τοὺς περὶ τῶν οὐρανίων τε καὶ θείων πρώτους παρ' Ἑλλήσι φιλοσοφήσαντας, οἷον [. . .] Θάλητα, πάντες συμφώνως ὁμολογοῦσιν [. . .] ὀλίγα συγγράψαι· καὶ ταῦτα τοῖς Ἑλλήσιν εἶναι δοκεῖ πάντων ἀρχαιότατα, καὶ μόλις αὐτὰ πιστεύουσιν ὑπ' ἐκείνων γεγράφθαι.

R6. (< A1) Diog. Laert. 1.23

[. . . = D1] ἡ γὰρ εἰς αὐτὸν ἀναφερομένη Ναυτικὴ ἀστρολογία Φώκου λέγεται εἶναι τοῦ Σαμίου. [. . .] κατὰ τινος δὲ μόνον δύο συνέγραψε, Περὶ τροπῆς καὶ Ἰσημερίας, τὰ ἄλλ' ἀκατάληπτα εἶναι δοκιμάσας.

R7. (< B1) Plut. *Pyth. orac.* 18 403A

[. . .] εἴ γε Θαλῆς ἐποίησεν ὡς ἀληθῶς εἰπεῖν <τὴν> εἰς αὐτὸν ἀναφερομένην Ἀστρολογίαν.

R8. (< A1) Diog. Laert. 1.34

[. . . = R4] ἀστρονομήματα δὲ γεγραμμένα ὑπ' αὐτοῦ φησι Λόβων ὁ Ἀργεῖος εἰς ἑπταετηρίαν διακόσια [. . .].

R1. (< A1) Diogenes Laertios, 1.23

... (R15) İşte bu yüzden Ksenophanes ve Herodotos ona hayranlık duyar. Herakleitos ve Demokritos da ona tanıklık eder.

R2. (≠DK) Platon, *Protagoras*, 343a

PROTAGORAS: Bunlar Miletoslu Thales, Mytileneli Pittakos, Prieneli Bias, bizim Solon, Lindoslu Kleobulos ve Khenaili Myson idi ve Lakedaimoniali Khilon'a bunların yedincisi dendi.

R3. (≠DK) Plutarkhos, *Solon*, 3.8.1–3 80B–C

Genel olarak görünen o ki o dönem <yedi bilgeden> sadece Thales'in bilgeliği *teorik* yönüyle <*pratik*> gereksinimlerin ötesine geçmişti. Diğerleri "bilge" adını *politik* erdemleri sayesinde taşıdılar.

R4. (< A1) Diogenes Laertios, 1.34

Onun gökbilimci olduğunu Timon da bilir ve *Taşlamalar*'ında onu şu sözlerle över: Yedi bilgeden biri olarak, bilge Thales gökbilimi icra etti... (R8).

R5. (< A11) Flavius Josephus, *Apion'a Karşı*, 1.2

Gökcisimleri ve tanrısal meseleler hakkında felsefe yapan ... Thales gibi ilk Yunanlardan ... çok az yazılı eser kaldığı konusunda herkes hemfikir; Yunanlar bunların en eski <yazılı eserler> olduğu kanısındadır ve bunların onlar tarafından yazılmış olduğuna zar zor inanırlar.

R6. (< A1) Diogenes Laertios, 1.23

... (D1) ona atfedilen *Denizcilik Gökbilimi*'nin Samoslu Phokos'a ait olduğu söylenir ... kimilerine göre de yalnızca iki eser yazmıştır, *Gündönümü Üzerine* ve *Ekinoks Üzerine*, öteki <doğa olaylarının> kavranamaz olduğu kanısındaydı.

R7. (< B1) Plutarkhos, *Şimdi Pythia'yı Ölçmek Gerekemediği Üzerine*, 18 403A

... eğer Thales kendisine atfedilen *Gökbilimi*'ni hakikaten yazdıysa.

R8. (< A1) Diogenes Laertios, 1.34

... (R4) Argoslu Lobon onun yazdığı gökbilimi eserinin iki yüz dizeyi bulduğunu söyler ...

R9. (< A12) Arist. *Metaph.* A3 983b20–21

[. . . = D3] Θαλῆς μὲν ὁ τῆς τοιαύτης ἀρχηγὸς φιλοσοφίας [. . . = R32a].

R10. (< B1) Simplicius. *In Phys.*, p. 23.29–32

Θαλῆς δὲ πρῶτος παραδέδοται τὴν περὶ φύσεως ἱστορίαν τοῖς Ἑλλήσιν ἐκφῆναι, πολλῶν μὲν καὶ ἄλλων προγεγονότων, ὥς καὶ τῷ Θεοφράστῳ δοκεῖ, αὐτὸς δὲ πολὺ διενεγκῶν ἐκείνων, ὥς ἀποκρύψαι πάντας τοὺς περὶ αὐτοῦ.

R11. (< A1) Diog. Laert. 1.23, 24

μετὰ δὲ τὰ πολιτικὰ τῆς φυσικῆς ἐγένετο θεωρίας. [. . .] πρῶτος δὲ καὶ περὶ φύσεως διελέχθη, ὥς τινες.

R12. Hippolytus. *Ref.* 1.1

λέγεται Θαλῆν τὸν Μιλήσιον ἓνα τῶν ἑπτὰ σοφῶν πρῶτον ἐπικεχειρηκέναι φιλοσοφίαν φυσικὴν. [. . . = D4]

R13. (< A19) Apuleius. *Flor.* 18

Thales Milesius ex septem illis sapientiae memoratis viris facile praecipuus (enim geometricae penes Graecos primus repperit et naturae certissimus explorator et astrorum peritissimus contemplator) maximas res parvis lineis repperit: temporum ambitus, ventorum flatus, stellarum meatus, tonitruum sonora miracula, siderum obliqua curricula, solis annua reverticula: itidem lunae vel nascentis incrementa, vel senescentis dispendia, vel delinquentis obstiticula. idem sane iam proclivi senectute divinam rationem de sole commentus est; quam equidem non didici modo, verum etiam experiundo comprobavi: quoties sol magnitudine sua circulum, quem permeat, metiatur.

R14. (< A1) Diog. Laert. 1.24

πρῶτος δὲ καὶ τὴν ἀπὸ τροπῆς ἐπὶ τροπὴν πάροδον εὔρε, καὶ πρῶτος τὸ τοῦ ἡλίου μέγεθος <τοῦ ἡλιακοῦ κύκλου ὥσπερ καὶ τὸ τῆς σελήνης μέγεθος> τοῦ σεληναίου ἑπτακοσιοστὸν καὶ εἰκοστὸν μέρος ἀπεφῆνατο κατὰ τινας.

R15. (< A1) Diog. Laert. 1.23

δοκεῖ δὲ κατὰ τινας πρῶτος ἀστρολογῆσαι καὶ ἡλιακὰς ἐκλείψεις καὶ τροπὰς προειπεῖν, ὥς φησιν Εὐδήμος ἐν τῇ περὶ τῶν Ἀστρολογουμένων ἱστορίᾳ [. . . = R1].

R9. (< A12) Aristoteles, *Metafizik*, 983b20–21

... (D3) bu çeşit felsefeyi başlatan Thales ... (R32a).

R10. (< B1) Simplikios, *Fizik Şerhi*, 23.29–32

Thales'in doğa araştırmasını Yunanlara açan ilk kişi olduğu bildirilmiştir, Theophrastos'un da kani olduğu üzere, ondan önce gelen başkaları da vardır, ama o onlardan öyle üstündür ki, kendisinden önce gelen herkesi gölgede bırakmıştır.

R11. (< A1) Diogenes Laertios, 1.23, 24

Politik meselelerden sonra doğayı gözlemlemeye geçti. ... Kimilerine göre, doğa hakkında ilk konuşan oydu.

R12. (≠DK) Hippolytos, *Bütün Sapkınlıklara Reddiye*, 1.1

Yedi bilgeden bir olan Miletoslu Thales'in doğa felsefesiyle uğraşan ilk kişi olduğu söylenir ... (D4).

R13. (< A19) Apuleius, *Florida*, 18

Bilgeliğiyle yedi bilgenin açık ara en önde geleni Miletoslu Thales (Yunanlar arasında geometrinin ilk mucidi, doğanın kılı kırk yaran kâşifi, gökyüzünün deneyimli gözlemcisi), büyük şeyleri küçük çizgilerle buldu: Mevsimlerin sırası, rüzgârların esmesi, gökcisimlerinin hareketleri, gök gürültüsünün olağanüstü sesi, burçların yatık yörüngeleri, Güneş'in yıllık dönüşü. Ayrıca Ay'ın doğarken büyümesi, batarken küçülmesi, tutulurken kararması. Aynı adam, ileri yaşına rağmen, Güneş'e ilişkin, öğrenmekle kalmayıp bizzat deneyip tasdik ettiğim, Güneş'in yörüngesini onun büyüklüğünün belli bir katı olarak ölçen tanrısal bir hesaplama buldu.

R14. (< A1) Diogenes Laertios, 1.24

Bir gündönümünden bir gündönümüne geçişi ilk o bulmuş, kimilerine göre de Güneş'in büyüklüğünün <Güneş'in çemberinin, Ay'ın büyüklüğünün de> Ay'ınkinin yedi yüz yirmide biri olduğunu ilk o göstermiş.

R15. (< A1) Diogenes Laertios, 1.23

Kimilerine göre, Eudemos'un da *Gökbilim Tarihi*'nde söylediği üzere, gökbilimiyle uğraşan ve Güneş tutulmalarıyla gündönümlerini ilk hesaplayan oymuş. ... (R1).

R16. (< A17) Theon Sm. *Exp.*, p. 198.14–18

Εὐδημος ἱστορεῖ ἐν ταῖς Ἀστρολογίαις [. . .] Θαλῆς δὲ ἡλίου ἐκλείψιν καὶ τὴν κατὰ τὰς τροπὰς αὐτοῦ περίοδον, ὥς οὐκ ἴση ἀεὶ συμβαίνει·

R17. Aristarch. Samius in Comm. in *Od.* 20.156

ὅτι ἐν νουμηνίαί αἱ ἐκλείψεις δηλο[ί] | Ἀρίσταρχος ὁ Σάμ[ι]ος γράφων· ἔφη τε | ὁ μὲν Θαλῆς ὅτι ἐκλείπειν τὸν ἥλ[ι]ον σελήνης ἐπίπροσθεν αὐτῷ γεν|ομένης, σημειουμέ[νης] . . . τῆς | ἡμέρας, ἐν ἣι ποιεῖται τὴν ἔγλειψιν, | ἥ[ν] οἱ μὲν τριακάδα καλοῦσιν ο[ί] | δὲ νου|μηνίαν.

R18. (< A17a) Aët. 2.24.1

Θαλῆς πρῶτος ἔφη ἐκλείπειν τὸν ἥλιον τῆς σελήνης αὐτὸν ὑπερχομένης κατὰ κάθετον, οὔσης φύσει γεώδους· βλέπεσθαι δὲ τοῦτο κατοπτρικῶς ὑποτιθεμένῳ τῷ δίσκῳ.

R19. (A17b) Aët. 2.28.5

Θαλῆς πρῶτος ἔφη ὑπὸ τοῦ ἡλίου φωτίζεσθαι τὴν σελήνην.

R20. (< A1) Diog. Laert. 1.23

Καλλίμαχος δ' αὐτὸν οἶδεν εὐρετὴν τῆς ἄρκτου τῆς μικρᾶς λέγων ἐν τοῖς Ἰάμβοις οὕτως·

καὶ τῆς ἀμάξης ἐλέγετο σταθμήσασθαι
τοὺς ἀστερίσκους, ἣ πλέουσι Φοίνικες.

R21. (A18) Plin. *Nat. hist.* 18

occasum matutinum Vergiliarum Hesiodus (nam huius quoque nomine exstat Astrologia) tradidit fieri, quum aequinoctium autumni conficeretur, Thales vigesimo quinto die ab aequinoctio [. . .].

R22. (B2) Schol. in Arat. 172, p. 369.24

Θαλῆς [. . .] δύο αὐτὰς εἶπεν εἶναι, τὴν μὲν βόρειον τὴν δὲ νότιον.

R23. (A13c) Aët. 2.12.1

Θαλῆς [. . .] μεμερίσθαι τὴν τοῦ παντὸς οὐρανοῦ σφαῖραν εἰς κύκλους πέντε, οὔστινας προσαγορεύουσι ζώνας [. . .].

R24. (A15) Aët. 3.11.1

οἱ ἀπὸ Θάλεω τὴν γῆν μέσσην [. . .].

R16. (< A17) İzmirli Theon, *Platon İçin Matematik*, 198.14–18
Eudemos Gökbilimi'nde ... Thales'in Güneş'in tutulmalarını <hesaplayan> ve onun dönümlerinin her zaman eşit zaman aralığında gerçekleşmediğini <keşfeden ilk kişi olduğunu> bildirir.

R17. (#DK) *İsimsiz Bir Odyseia Şerhi*, 20.156
Tutulmaların yeni ayda gerçekleştiğini açıklayan Samoslu Aristarkhos <şunu> yazmış: Thales, Güneş'in Ay onun önüne geçtiğinde tutulduğunu söyledi, onun tutulmaya yol açtığı tespit edilen gün için kimileri "otuzuncu" dedi, kimileriye "yeni ay."

R18. (< A17a) Aetios, 2.24.1
Thales Güneş'in, doğası gereği topraktan olan Ay'ın, dimdik onun altından geçtiğinde tutulduğunu söyleyen ilk kişiydi. Bu, aynanın altına yerleştirilen diskten de görülür.

R19. (A17b) Aetios, 2.28.5
Ay'ın Güneş tarafından aydınlatıldığını ilk Thales söyledi.

R20. (< A1) Diogenes Laertios, 1.23
Kallimakhos onu Küçük Ayı'yı keşfeden kişi olarak biliyordu, *iam-bos*'larında şöyle demiş:

Saydığı söylenir Büyük Ayı'nın
Fenikelilere rehberlik eden küçük yıldızlarını.

R21. (A18) Plinius, *Doğa Tarihi*, 18
Hesiodos (ki onun adına bir Gökbilimi günümüze kalmış) Ülker'in sabah batışının sonbahar ekinoksunda gerçekleştiğini bildirir, Thales ise ekinokstan yirmi beş gün sonra...

R22. (B2) *Aratos'un Görüngüler'ine Skholia* 172, 369.24.
Thales... <*Hyades* ya da Öküz Kümesi'nin> iki tane olduğunu söyledi, biri Kuzey diğeri Güney.

R23. (A13c) Aetios, 2.12.1
Thales... bütün gökyüzü küresinin "kuşaklar" [*zônê*] dedikleri beş çembere bölündüğünü <söyledi.>

R24. (A15) Aetios, 3.11.1
Thales'ten sonra gelenler yerin merkez olduğunu...

R25. (< A1) Diog. Laert. 1.27

τάς τε ὥρας τοῦ ἐνιαυτοῦ φασιν αὐτὸν εὐρεῖν καὶ εἰς τριακοσίας ἐξήκοντα πέντε ἡμέρας διελεῖν.

R26. (A20) Procl. *In Eucl. Prop.* 15, theor. 8

τοῦτο τοίνυν τὸ θεώρημα δείκνυσιν, ὅτι δύο εὐθειῶν ἀλλήλας τεμνουσῶν αἱ κατὰ κορυφὴν γωνίαι ἴσαι εἰσίν, εὐρημένον μὲν, ὡς φησὶν Εὐδημος, ὑπὸ Θαλοῦ πρώτου [. . .].

R27. (< A1) Diog. Laert. 1.24–25

παρά τε Αἰγυπτίων γεωμετρεῖν μαθόντα φησὶ Παμφίλῃ πρῶτον καταγράψαι κύκλου τὸ τρίγωνον ὀρθογώνιον, καὶ θῦσαι βούν. οἱ δὲ Πυθαγόραν φασίν, ὧν ἐστὶν Ἀπολλόδωρος ὁ λογιστικός.

R28. (A20) Procl. *In Eucl. Prop.* 6, theor. 2

τῷ μὲν οὖν Θαλῇ τῷ παλαιῷ πολλῶν τε ἄλλων εὐρέσεως ἔνεκα καὶ τοῦδε τοῦ θεωρήματος χάρις. λέγεται γὰρ δὴ πρῶτος ἐκεῖνος ἐπιστῆσαι καὶ εἰπεῖν, ὡς ἄρα παντὸς ἰσοσκελοῦς αἱ πρὸς τῇ βάσει γωνίαι ἴσαι εἰσίν, ἀρχαικώτερον δὲ τὰς ἴσας ὁμοίας προσειρηκέναι.

R29. (A20) Procl. *In Eucl. Prop.* 26, theor. 17

Εὐδημος δὲ ἐν ταῖς Γεωμετρικαῖς ἱστορίαις εἰς Θαλῆν τοῦτο ἀνάγει τὸ θεώρημα. τὴν γὰρ τῶν ἐν θαλάττῃ πλοίων ἀπόστασιν δι' οὗ τρόπου φασὶν αὐτὸν δεικνύναι τούτῳ προσχρησθῆαι φησὶν ἀναγκαῖον.

R30. (A20) Procl. *In Eucl. Def.* 17

τὸ μὲν οὖν διχοτομεῖσθαι τὸν κύκλον ὑπὸ τῆς διαμέτρου πρῶτον Θαλῆν ἐκείνον ἀποδείξαι φασὶν [. . .].

R31.

a. (< A1) Diog. Laert. 1.27

ὁ δὲ Ἰερώνυμος καὶ ἐκμετρεῖσθαι φησὶν αὐτὸν τὰς πυραμίδας ἐκ τῆς σκιᾶς, παρατηρήσαντα ὅτε ἡμῖν ἰσομεγέθης ἐστίν.

b. (A21) Plin. *Nat. hist.* 36.82

mensuram altitudinis earumprehendere invenit Thales Milesius umbram metiendo qua hora par esse corpori solet.

R25. (< A1) Diogenes Laertios, 1.27

Yılın mevsimlerini bulduğunu ve bir yılı üç yüz altmış beş güne böldüğünü söylüyorlar.

R26. (A20) Proklos, *Eukleides'in Öğeler'inin İlk Kitabına Şerh*

İki düz çizgi kesiştiğinde kafa kafaya gelen <ters> açıların eşit olduğunu gösteren bu *teorem*, Eudemos'un dediğine göre, ilk Thales tarafından bulunmuş...

R27. (< A1) Diogenes Laertios, 1.24–25

Pamphile onun Mısırlılardan *geometri* öğrendikten sonra çemberin içine dik üçgen çizen ilk kişi olduğunu ve <bunu kutlamak için> bir boğa kurban ettiğini söyler. Başkaları ise, hesapçı/aritmetikçi Apollodoros dâhil, bu kişinin Pythagoras olduğunu söyler.

R28. (A20) Proklos, *Eukleides'in Öğeler'inin İlk Kitabına Şerh*

Kadim Thales'e birçok başka <keşfinin> yanında, bu buluşu için borçluyuz, <özellikle> şu *teorem*den ötürü. Nitekim ikizkenar üçgenin taban açılarının eşit olduğunu ilk anlayıp öne sürenin o olduğu söylenir—daha eski kullanımla “eşit” yerine “benzer” demiş olsa da.

R29. (A20) Proklos, *Eukleides'in Öğeler'inin İlk Kitabına Şerh*

Eudemos *Geometri Tarihi*'nde bu *teoremi* Thales'e atfediyor. Nitekim onun denizdeki gemilerin uzaklığını <hesaplayıp> ispatladığı söylenen yol bunu kullanmasını gerektiriyormuş.

R30. (A20) Proklos, *Eukleides'in Öğeler'inin İlk Kitabına Şerh*

Çemberin çapından ikiye bölündüğünü ilk Thales'in kanıtladığını söylüyorlar...

R31.

a. (< A1) Diogenes Laertios, 1.27

Hieronimos onun, <gölgemizin> bizimle aynı büyüklükte olduğu zamanı bekleyerek, gölgelerinden hareketle piramitlerin <yüksekliğini> ölçtüğünü söylüyor.

b. (A21) Plinius, *Doğa Tarihi*, 36.82

Miletoslu Thales, gölgenin bedeninin <yüksekliğine> eşit olduğu saatte, <piramitlerin> yüksekliğinin gölgelerini ölçerek belirlenebileceğini keşfetti.

c. (A21) Plut. *Sept. Sap. Conv.* 2 147A

τὴν βακτηρίαν στήσας ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς σκιᾶς ἦν ἡ πυραμὶς ἐποίει, γενομένων τῇ ἐπαφῇ τῆς ἀκτίνος δυεῖν τριγώνων ἔδειξας, ὃν ἡ σκιά πρὸς τὴν σκιάν λόγον εἶχε, τὴν πυραμίδα πρὸς τὴν βακτηρίαν ἔχουσιν.

R32.

a. (< A12) Arist. *Metaph.* A3 983b25–984a3

[. . . = D3] λαβὼν ἴσως τὴν ὑπόληψιν ταύτην ἐκ τοῦ πάντων ὁρᾶν τὴν τροφήν ὑγρὰν οὔσαν καὶ αὐτὸ τὸ θερμὸν ἐκ τούτου γιγνόμενον καὶ τούτῳ ζῶν (τὸ δ' ἐξ οὗ γίγνεται, τοῦτ' ἐστὶν ἀρχὴ πάντων)—διὰ τε δὴ τοῦτο τὴν ὑπόληψιν λαβὼν ταύτην καὶ διὰ τὸ πάντων τὰ σπέρματα τὴν φύσιν ὑγρὰν ἔχειν· τὸ δ' ὕδωρ ἀρχὴ τῆς φύσεώς ἐστι τοῖς ὑγροῖς.

εἰσὶ δέ τινες οἱ καὶ τοὺς παμπалаίους καὶ πολὺ πρὸ τῆς νῦν γενέσεως καὶ πρῶτους θεολογήσαντας οὕτως οἰοῦνται περὶ τῆς φύσεως ὑπολαβεῖν. Ὡκεανὸν τε γὰρ καὶ Τηθὺν ἐποίησαν τῆς γενέσεως πατέρας, καὶ τὸν ὄρκον τῶν θεῶν ὕδωρ, τὴν καλουμένην ὑπ' αὐτῶν Στύγα τῶν ποιητῶν τιμιώτατον μὲν γὰρ τὸ πρεσβύτατον, ὄρκος δὲ τὸ τιμιώτατόν ἐστιν. εἰ μὲν οὖν ἀρχαία τις αὕτη καὶ παλαιὰ τετύχηκεν οὔσα περὶ τῆς φύσεως δόξα, τάχ' ἂν ἄδηλον εἴη, Θαλῆς μὲντοι λέγεται οὕτως ἀποφήνασθαι περὶ τῆς πρώτης αἰτίας.

b. Alex. *In Metaph.* A3, p. 26.16–18

εἰκότως τὸ “λέγεται οὕτως ἀποφήνασθαι”· οὐδὲν γὰρ προφέρεται αὐτοῦ σύγγραμμα, ἐξ οὗ τις τὸ βέβαιον ἔξει τοῦ ταῦτα λέγεσθαι τοῦτον τὸν τρόπον ὑπ' αὐτοῦ.

R33.

a. (< A14) Arist. *Cael.* 2.13 294a32–33

[. . . = D7] ὥσπερ οὐ τὸν αὐτὸν λόγον ὄντα περὶ τῆς γῆς καὶ τοῦ ὕδατος τοῦ ὀχοῦντος τὴν γῆν.

b. (< A14) Simplicius *In Cael.* 522.16–18

[. . .] πρὸς ταύτην δὲ τὴν δόξαν ὁ Ἀριστοτέλης ἀντιλέγει μᾶλλον ἴσως ἐπικρατοῦσαν διὰ τὸ καὶ παρ' Αἰγυπτίοις οὕτως ἐν μύθου σχήματι λέγεσθαι καὶ τὸν Θαλῆν ἴσως ἐκεῖθεν τὸν λόγον κεκομικέναι.

c. (A21) Plutarkhos, *Yedi Bilgenin Akşam Yemeği*, 2 147A

Piramidin yarattığı gölgenin sınırına bir çubuk diktin, Güneş ışınıyla iki üçgen ortaya çıkınca da, gölgelerin birbiriyle oranının, piramidin çubukla oranına eşit olduğunu gösterdin.

R32.

a. (< A12) Aristoteles, *Metafizik*, 983b25–984a3

... (D3) belki de bu yargıya her şeyin beslenmesinin kaynağının sıvı olduğunu, ısının kendisinin bundan meydana geldiğini ve yaşamın da bundan çıktığını görerek varmıştır (kendisinden meydana gelen, buymuş ya her şeyin ilkesi). Öyleyse bu yargıya bunlarla birlikte her şeyin tohumunun sıvı bir doğaya sahip olması, suyun da sıvı doğaların ilkesi olması sayesinde varmıştır.

Tanrılardan ilk kez söz eden çok kadim düşünürlerin, şimdiki çağdan çok önce, doğa hakkında böyle bir kavrayışa sahip olduklarını düşünenler vardır; nitekim Okeanos'u ve Tethys'ü oluşların ana-babası yapmış ve tanrıların yeminini Styks dedikleri suya etmişlerdir. Nitekim en kadim olan en değerli olandır, en değerli olan ise üzerine yemin edilendir. Şimdi doğa hakkındaki bu görüşün eski ve kadim bir şey olup olmadığı belki de açık olmayabilir, ama en azından Thales'in ilk neden konusunda böyle söylediği konuşulagelmıştır.

b. (≠DK) Aphrodisiaslı Aleksandros, *Metafizik Şerhi*, 26.16-18

<Aristoteles'in> "böyle söylediği konuşulagelmıştır" <demesi> makul, zira bunları onun söylediğinden emin olmayı sağlayacak herhangi bir yazılı eser kalmamıştır.

R33.

a. (< A14) Aristoteles, *Gökyüzü Üzerine*, 294a32–33

... (D7) sanki yer hakkındaki akıl yürütmenin [*logos*] aynısı yeri taşıyan su için de geçerli değilmiş gibi.

b. (< A14) Simplikios, *Gökyüzü Üzerine Şerhi*, 522.16–18

... Aristoteles, Mısırlılar tarafından da söylence [*mythos*] şeklinde ifade edildiği ve Thales de bu açıklamayı [*logos*] muhtemelen oradan getirdiği için belki de daha geçerli olan bu görüşe karşı çıkar.

R34.**a. (A22) Arist. *An.* 1.5 411a7–8**

καὶ ἐν τῷ ὅλῳ δέ τινες αὐτὴν μεμείχθαι φασιν, ὅθεν ἴσως καὶ
Θαλῆς ᾤθη πάντα πλήρη θεῶν εἶναι [D10].

b. (< A1) Diog. Laert. 1.27

[. . .] τὸν κόσμον ἔμψυχον καὶ δαιμόνων πλήρη.

R35. (A23) Aët. 1.7.11

Θαλῆς νοῦν τοῦ κόσμου τὸν θεόν, τὸ δὲ πᾶν ἔμψυχο ἅμα καὶ
δαιμόνων πλήρες· διήκειν δὲ καὶ διὰ τοῦ στοιχειώδους ὕγρου
δύναμιν θείαν κινητικὴν αὐτοῦ.

R36. (A22a) Aët. 4.2.1

Θαλῆς ἀπεφάνητο πρῶτος τὴν ψυχὴν φύσιν ἀεικίνητον ἢ
αὐτοκίνητον.

R37. (< A1) Diog. Laert. 1.24

ἔνιοι δὲ καὶ αὐτὸν πρῶτον εἰπεῖν φασιν ἀθανάτους τὰς ψυχὰς· ὧν
ἐστὶ Χοιρίλος ὁ ποιητής [. . . = D11b].

R38. (A23) Cic. *Nat. deor.* 1.10.25

Thales enim Milesius, qui primus de talibus rebus quaesivit, aquam
dixit esse initium rerum: deum autem, eam mentem, quae ex aqua
cuncta fingeret.

R39. Hippol. *Ref.* 1.1

[. . . = D4] καὶ τὰ πάντα φέρεσθαι τε καὶ ῥεῖν τῇ τοῦ πρώτου
ἀρχηγοῦ τῆς γενέσεως αὐτῶν φύσει συμφερόμενα. θεὸν δὲ τοῦτ'
εἶναι, τὸ μήτε ἀρχὴν μήτε τελευτὴν ἔχον.

R40. Iren. *Adv. haer.* 2.14.2

Thales quidem Milesius universorum generationem et initium
aquam dixit esse: idem autem est dicere aquam et Bythum.

R41. Hippol. *Ref.* 5.9.13

εἶναι δὲ τὸν ὄφιν λέγουσιν οὗτοι τὴν ὑγρὰν οὐσίαν, καθάπερ ὁ
Μιλήσιος, καὶ μηδὲν δύνασθαι τῶν ὄντων ὅλως, ἀθανάτων ἢ
θνητῶν, ἐμψύχων ἢ ἀψύχων, συνεστηκέναι χωρὶς αὐτοῦ.

R34.

a. (A22) Arist. *Ruh Üzerine*, 411a7–8

Bir de ruhun evrene karışmış halde olduğunu söyleyenler var, Thales'in her şeyin tanrılarla dolu olduğu görüşü de belki buradan geliyordur (D10).

b. (< A1) Diog. Laert. 1.27

... düzenin [*kosmos*] canlı ve tanrılarla [*daimôn*] dolu <olduğunu söyledi.>

R35. (A23) Aetios, 1.7.11

Thales <için> tanrı [*theos*] düzenin aklıdır, evren ise canlı ve tanrılarla doludur; tanrısal güç öge biçimindeki ıslaklığa nüfuz eder ve onu hareket ettirir.

R36. (A22a) Aetios, 4.2.1

Thales ruhun daima hareket halinde olan ya da kendi kendine hareket eden bir şey olduğunu ilk söyleyendi.

R37. (< A1) Diogenes Laertios, 1.24

Kimileri de <Thales'in> ruhların ölümsüz olduğunu öne süren ilk kişi olduğunu söyler, bunlardan biri şair Khoirilos... (D11b).

R38. (A23) Cicero, *Tanrıların Doğası*, 1.10.25

Bu meseleleri ilk araştıran Miletoslu Thales, her şeyin başının su olduğunu, ama tanrının her şeyi sudan türetebilecek akıl olduğunu söyledi.

R39. (≠DK) Hippolytos, *Bütün Sapkınlıklara Reddiye*. 1.1

... (D4) ve her şey oluşlarını ilk başlatan şeyin doğası uyarınca sürüklenerek taşınır ve akar. Başı sonu olmayan bu şey tanrıdır.

R40. (≠DK) Eirenaos, *Sapkınlıklara Karşı*, 2.14.2

Miletoslu Thales suyun evrenin kökeni ve ilkesi olduğunu söyledi; gelgelelim “su” demekle “uçurum” [Lat. *Bythum*; Yun. *Bythos*] demek aynı şey.

R41. (≠DK) Hippolytos, *Bütün Sapkınlıklara Reddiye*, 5.9.13

<Gnostikler,> tıpkı Miletoslu <Thales> gibi, su yılanının [*ophis*] ıslak töz olduğunu söylüyorlar—ölümlü ya da ölümsüz, canlı ya da cansız, genel olarak hiçbir şeyin ondan bağımsız oluşması mümkün değilmiş.

R42. Min. Fel. *Octav.* 19.4

sit Thales Milesius omnium primus, qui primus omnium de caelestibus disputavit. idem Milesius Thales rerum initium aquam dixit, deum autem eam mentem, quae ex aqua cuncta formaverit. esto altior et sublimior aquae et spiritus ratio, quam ut ab homine potuerit inveniri, a Deo traditum; vides philosophi principalis nobiscum penitus opinionem consonare.

R43. Appon. 5.22–23

in priore enim ‘filiarum adiuratione,’ in ‘caprearum et cervorum’ personas thalesianae et ferecidensis philosophiae intellegi diximus. [...]

[23] de quibus Thales nomine initium omnium rerum aquam in suo esse dogmate pronuntiavit, et inde omnia facta subsistere ab invisio et magno; causam vero motus aquae spiritum insidentem confirmat, simulque geometricam artem perspicaci sensu prior invenit, per quam suspicatus est unum rerum omnium creatorem.

R44. (B3) Ps.-Gal. *In Hipp. Hum.* 1.1

Θαλῆς μὲν εἶπερ καὶ ἐκ τοῦ ὕδατος φησι συνεστάναι πάντα, ἀλλ’ ὁμως καὶ τοῦτο βούλεται. ἄμεινον δὲ καὶ αὐτοῦ τὴν ῥῆσιν προσθεῖναι ἐκ τοῦ δευτέρου Περὶ τῶν ἀρχῶν ἔχουσιν ὥδέ πως· τὰ μὲν οὖν πολυθρύλητα τέτταρα, ὧν τὸ πρῶτον εἶναι ὕδωρ φαμέν καὶ ὥσανεὶ μόνον στοιχεῖον τίθεμεν, πρὸς σύγκρισίν τε καὶ πηγνυσιν καὶ σύστασιν τῶν ἐγκοσμίων πρὸς ἀλλήλα συγκεράννυται. πῶς δέ, ἤδη λέλεκται ἡμῖν ἐν τῷ πρώτῳ.

R42. (#DK) Minucius Felix, *Octavius*, 19.4

Miletoslu Thales hepsinin başı olsun, bütün gökcisimlerini konu edinen ilk kişi. Aynı Miletoslu Thales her şeyin başlangıcının su olduğunu, tanrının ise her şeyi sudan oluşturan akıl olduğunu da söyledi. Bir insan tarafından keşfedilmiş olamayacak kadar afili ve yüce bu su ve ruh kuramı, Tanrı tarafından aktarılmış olsa gerek; gördüğünüz gibi felsefenin başının görüşleri bizimkiyle örtüşüyor.

R43. Apponius, *Ezgiler Ezgisi Şerhi*, 5.22–23

Daha önce “kızlara ant içirme” bahsinde, “dişi ve erkek geyiklerin” Thales’in ve Pherekydes’in felsefelerinin temsili olarak anlaşılması gerektiğini söylemiştik ...

[23] Bu filozoflardan Thales, öğretisinde her şeyin başının su olduğunu, ondan türeyen her şeyin görünmez ve büyük bir şey sayesinde kalıcı olduğunu söyledi—suyun hareketinin nedeni ise içindeki ruhmuş. Aynı zamanda, keskin zekâsıyla geometri sanatını ilk keşfeden de oydu, bu da onun tek bir yaratıcı olduğu kanaatine varmasına yardımcı oldu.

R44. (B3) <Sahte> Galenos, *Hippokrates’in Salgılar’ına Şerh*, 1.1

Thales her şeyin sudan türediğini söylese de, aslında bunu da <yani öğelerin birbirine dönüşmesini de> istedi. Onun *İlkeler*’inin ikinci kitabından alıntılar yapmak gerekirse: “Öyleyse başının su olduğunu ve suyun aslında yegâne öge olduğunu söylediğimiz bu meşhur dördlü, bu düzendeki şeylerin birleşmesi, katılaşması ve düzenlenmesi için birbirleriyle karışırlar. Nasıl olduğunu ilk kitapta söylemiştik.”

•
Anaksimandros
•

Fragmanlara Anahtar

DK	Laks & Most
A1	P2, P4, P11, D2, D5, D11, R14
A2	D3
A3	P8
A4	R15
A5	P3, P9, R16
A6	P6, D4
A7	D1
A8	P10
A9	P5, D6, D12, R2, R7, R8, R9
A10	D8
A11	P1, D7
A12	---
A13	---
A14	D10, R12, R13
A15	D9
A16	D12, R3, R4, R11
A17	D13-D19, R6
A18	D20, D22
A19	R17
A20	D21
A21	D23, D24, D25
A22	D26, D27, D28
A23	D33
A24	D34
A25	D29
A26	D30, D32
A27	D35, D36
A28	
A29	D37
A30	D38, D39, D40, R18
B1	D6
B2	D7
B3	D9
B4	D23

P Fragmanları: Kişiliği

P1. (< A11) Hippol. *Ref.* 1.6.7

οὗτος ἐγένετο κατὰ ἔτος τρίτον τῆς τεσσαρακοστῆς δευτέρας Ὀλυμπιάδος.

P2. (< A1) Diog. Laert. 2.2

[. . .] ὃς καί φησιν αὐτὸν ἐν τοῖς Χρονικοῖς τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς πεντηκοστῆς ὀγδόης Ὀλυμπιάδος ἐτῶν εἶναι ἐξήκοντα τετάρων καὶ μετ' ὀλίγον τελευτῆσαι ἀκμάσαντά πη μάλιστα κατὰ Πολυκράτη τὸν Σάμου τύραννον.

P3. (< A5) Plin. *Nat. hist.* 2.31

[. . .] Anaximander Milesius [. . .] Olympiade quinquagesima octava [. . . cf. R16].

P4. (< A1) Diog. Laert. 2.1

Ἀναξίμανδρος Πραξιάδου Μιλήσιος [. . . = D11].

P5. (< A9) Simpl. *In Phys.*, p. 24.13–14

[. . . cf. D6] Ἀναξίμανδρος μὲν Πραξιάδου Μιλήσιος Θαλοῦ γενόμενος διάδοχος καὶ μαθητῆς [. . .].

P6. (< A6) Strab. 1.1.11

[. . . cf. D4] Ἀναξίμανδρόν τε Θαλοῦ γεγονότα γνώριμον καὶ πολίτην [. . .].

P7. IG XIV 1464 Frag. V.1–3

Ἀναξίμανδρος Πραξιάδου Μιλήσιος vacat| ἐγέ[ν]ετο μὲν Θ[αλ]έω . . .

P8. (A3) Ael. *Var. hist.* 3.17

καὶ Ἀναξίμανδρος δὲ ἡγήσατο τῆς ἐς Ἀπολλωνίαν ἐκ Μιλήτου ἀποικίας.

P9. (A5a) Cic. *Div.* 1.50.112

ab Anaximandro physico moniti Lacedaemonii sunt ut urbem et tecta linquerent armatique in agro excubarent, quod terrae motus instaret, tum cum et urbs tota corruiet et monte Taygeto extrema montis quasi puppis avolsa est.

- P1.** (<A11) Hippolytos, *Bütün Sapkınlıklara Reddiye*, 1.6.7
Anaksimandros 42. Olimpiyatın üçüncü yılında [=610/609] doğmuş.
- P2.** (< A1) Diogenes Laertios, 2.2
... <Apollodoros> *Kronikler*'inde Anaksimandros'un 58. Olimpiyatın ikinci yılında [=547/546] 64 yaşında olduğunu ve bundan kısa süre sonra da öldüğünü söyler; onun ün kazanması Samos tiranı Polykrates ile aynı zamanda olmuştur.
- P3.** (< A5) Plinius, *Doğa Tarihi*, 2.31
... Miletoslu Anaksimandros'un 58. Olimpiyat [=548/544] sırasında... (bkz. R16).
- P4.** (< A1) Diogenes Laertios, 2.1
Praksiados'un oğlu Anaksimandros Miletosluydu... (D11).
- P5.** (< A9) Simplikios, *Fizik Şerhi*, 24.13–14
... (D6) Praksiados'un oğlu, Thales'in halefi ve öğrencisi Miletoslu Anaksimandros...
- P6.** (< A6) Strabon, *Coğrafya*, 1.1.11
... (D4) Thales'in tanıdığı ve vatandaşı Anaksimandros...
- P7.** (≠DK) *Taormina Gymnasion*'undaki Yazıt
Praksiados'un oğlu Anaksimandros Miletosluydu; Thales'in <öğrencisi>ydi...
- P8.** (A3) Aelianos, *Varia Historia*, 3.17
Anaksimandros Miletos'tan Apollonia'ya giden koloniye önderlik etti.
- P9.** (A5a) Cicero, *Kehânet*, 1.50.112
Spartalılar, doğa filozofu Anaksimandros tarafından, deprem olacağı için, kenti ve evlerini terk etmeleri ve tarlalarda silahlı olarak yatmaları için uyarıldı. Tam o anda tüm kent harabeye döndü ve Taygetus Dağı'nın zirvesi fırtınadaki geminin kış tarafı gibi parçalanıp koptu.

P10. (A8) Diog. Laert. 8.70

Διόδωρος δὲ ὁ Ἐφέσιος περὶ Ἀναξιμάνδρου γράφων φησὶν ὅτι τοῦτον ἐζηλώκει, τραγικὸν ἀσκῶν τύπον καὶ σεμνὴν ἀναλαβὼν ἐσθῆτα.

P11. (< A1) Diog. Laert. 2.2

τούτου φασὶν ἄδοντος καταγελάσαι τὰ παιδάκια, τὸν δὲ μαθόντα φάναι· “βέλτιον οὖν ἡμῖν ἀστέον διὰ τὰ παιδάκια.”

P10. (A8) Diogenes Laertios, 8.70

Ephesoslu Diodoros Anaksimandros üzerine yazdığı yazısında <Empedokles'in onu> trajik tavırlara bürünerek ve görkemli elbiseler giyerek taklit ettiğini söyler.

P11. (< A1) Diogenes Laertios, 2.2

<Anaksimandros> şarkı söylediğinde çocukların ona güldüğü, onun da bunu öğrendiğinde "öyleyse çocuklar için daha iyi şarkı söylemeliyim" dediği anlatılır.

D Fragmanları: Doktrini

D1. (A7) Them. *Orat.* 26 317c

[. . .] ἐθάρρησε πρῶτος ὧν ἴσμεν Ἑλλήνων λόγον ἐξενεγκεῖν περὶ φύσεως συγγεγραμμένον.

D2. (< A1) Diog. Laert. 2.2

τῶν δὲ ἀρεσκόντων αὐτῷ πεποιήται κεφαλαιώδη τὴν ἔκθεσιν, ἣ που περιέτυχεν καὶ Ἀπολλόδωρος ὁ Ἀθηναῖος.

D3. (< A2) Suda A.1986

ἔγραψε Περὶ φύσεως, Γῆς περίοδον καὶ Περὶ τῶν ἀπλανῶν καὶ Σφαῖραν καὶ ἄλλα τινά.

D4. (< A6) Strab. 1.1.11

ὧν τοὺς πρῶτους μεθ' Ὅμηρον δύο φησὶν Ἐρατοσθένης, Ἀναξίμανδρόν τε [. . . = P6] καὶ Ἐκαταῖον τὸν Μιλήσιον· τὸν μὲν οὖν ἐκδοῦναι πρῶτον γεωγραφικὸν πίνακα [. . .].

D5. (< A1) Diog. Laert. 2.2

καὶ γῆς καὶ θαλάσσης περίμετρον πρῶτος ἔγραψεν, ἀλλὰ καὶ σφαῖραν κατεσκεύασε.

D6. (< A9, B1) Simplic. *In Phys.*, p. 24.13–25

τῶν δὲ ἓν καὶ κινούμενον καὶ ἄπειρον λεγόντων Ἀναξίμανδρος [. . . = P5] ἀρχὴν τε καὶ στοιχεῖον εἰρηκε τῶν ὄντων τὸ ἄπειρον, πρῶτος τοῦτο τοῦνομα κομίσας τῆς ἀρχῆς. λέγει δ' αὐτὴν μήτε ὕδωρ μήτε ἄλλο τι τῶν καλουμένων εἶναι στοιχείων, ἀλλ' ἑτέραν τινὰ φύσιν ἄπειρον, ἐξ ἧς ἅπαντας γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τοὺς ἐν αὐτοῖς κόσμους· ἐξ ὧν δὲ ἡ γένεσις ἐστὶ τοῖς οὖσι, καὶ τὴν φθορὰν εἰς ταῦτα γίνεσθαι κατὰ τὸ χρεῶν. διδόναι γὰρ αὐτὰ δίκην καὶ τίσιν ἀλλήλοις τῆς ἀδικίας κατὰ τὴν τοῦ χρόνου τάξιν, ποιητικωτέροις οὕτως ὀνόμασιν αὐτὰ λέγων.

D7. (< A11, B2) (Ps.-?) Hippol. *Ref.* 1.6.1–7

[1] [. . .] οὗτος ἀρχὴν ἔφη τῶν ὄντων φύσιν τινὰ τοῦ ἀπείρου, ἐξ ἧς γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς κόσμον. ταύτην δὲ αἰδὶον εἶναι καὶ ἀγήρω, ἣν καὶ πάντας περιέχειν τοὺς κόσμους. λέγει δὲ χρόνον, ὡς ὠρισμένης τῆς γενέσεως καὶ τῆς οὐσίας καὶ τῆς φθορᾶς.

[2] οὗτος μὲν οὖν ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον εἰρηκεν τῶν ὄντων τὸ ἄπειρον, πρῶτος τοῦνομα καλέσας τῆς ἀρχῆς. πρὸς δὲ τούτῳ κίνησιν αἰδὶον εἶναι, ἐν ἣ συμβαίνειν γίνεσθαι τοὺς οὐρανοὺς.

D1. (A7) Themisitos, *Nutuklar*, 26 317c

... bilindiği kadarıyla Yunanlar arasında doğa üzerine yazılmış olan bir incelemeyi yayınlamaya ilk cesaret eden oydu.

D2. (< A1) Diogenes Laertios, 2.2

Kendi görüşlerinin özetinin sunumunu hazırladı ve bu sunum da olasılıkla Atinalı Apollodoros'a ulaştı.

D3. (< A2) Suda A.1986

Doğa Üzerine, Yeryüzünün Tasviri, Sabit Yıldızlar Üzerine, Küre ve başka birkaç çalışma yazdı.

D4. (< A6) Strabon, *Coğrafya*, 1.1.11

Eratosthenes, Homeros'tan sonraki ilk iki <coğrafyacının> ... (P6) ... Anaksimandros ile Miletoslu Hekataios olduğunu söylüyor. İlk coğrafi levha ya da haritayı [*pinaks*] yayınlayan <Anaksimandros> ...

D5. (< A1) Diogenes Laertios, 2.2

Karanın ve denizin çevresini ilk o çizdi, bir de gökküre hazırladı.

D6. (< A9, B1) Simplikios, *Fizik Şerhi*, 24.13–25

<İlke>nin bir, hareket eden ve sonsuz [*apeiron*] olduğunu söyleyenler arasında olan ... (P5) ... Anaksimandros, varolanların ilke ve ögesinin sonsuz [*apeiron*] olduğunu söyler; “ilke” [*arkhê*] sözcüğünü ilk kullanan odur. <İlkenin> su ya da “öğeler” denen şeylerden biri değil, fakat kendisinden bütün gökler ve içindeki dünyaların meydana geldiği başka bir sonsuz [*apeiron*] doğa [*physis*] olduğunu söyler. Bunu “şeyler nelerden meydana gelmiş ise yok oluşları da zorunlu olarak onlara olmalıdır, çünkü onlar adaleti ve birbirlerine karşı adaletsizliği zamanın düzenine uygun olarak verirler” biçiminde şiirsel bir tarzda ifade eder.

D7. Hippolytos, *Bütün Sapkınlıklara Reddiye*, 1.6.1–7

[1] ... Varolanların ilkesinin sonsuzun [*apeiron*] doğası olduğunu ve ondan gökler ile içindeki dünyaların ortaya çıktığını, fakat bu <doğanın> ebedi ve yaşlanmaz olduğunu, tüm dünyaları kapsadığını söyledi. Zamanın ise oluşu, varlığı [*ousia*] ve bozuluşu belirleyen olduğunu söyler.

[2] Varolanların ilke ve ögesinin sonsuz [*apeiron*] olduğunu söyler—“ilke” [*arkhê*] sözcüğünü ilk kullanan odur. Ayrıca onun hareketinin ebedi olduğunu, bunun sonucunda da göklerin meydana geldiğini.

[3] τὴν δὲ γῆν εἶναι μετέωρον, ὑπὸ μηδενὸς κρατουμένην, μένουσαν <δὲ> διὰ τὴν ὁμοίαν πάντων ἀπόστασιν. τὸ δὲ σχῆμα αὐτῆς ὑγρὸν, στρογγύλον, κίονι λίθῳ παραπλήσιον· τῶν δὲ ἐπιπέδων ὧ μὲν ἐπιβεβήκαμεν, ὃ δὲ ἀντίθετον ὑπάρχει.

[4] τὰ δὲ ἄστροι γίνεσθαι κύκλον πυρός, ἀποκριθέντα τοῦ κατὰ τὸν κόσμον πυρός, περιληφθέντα δ' ὑπὸ ἀέρος. ἐκπνοὰς δ' ὑπάρξαι, πόρους τινὰς αὐλώδεις, καθ' οὓς φαίνεσθαι τὰ ἄστροι· διὸ καὶ ἐπιφρασσομένων τῶν ἐκπνοῶν τὰς ἐκλείψεις γίνεσθαι.

[5] τὴν δὲ σελήνην ποτὲ μὲν πληρουμένην φαίνεσθαι, ποτὲ δὲ μειουμένην κατὰ τὴν τῶν πόρων ἐπίφραξιν ἢ ἀνοιξιν. εἶναι δὲ τὸν κύκλον τοῦ ἡλίου ἐπτακαίκοσαπλασίονα τῆς σελήνης, καὶ ἀνωτάτῳ μὲν εἶναι τὸν ἥλιον, κατωτάτῳ δὲ τοὺς τῶν ἀπλανῶν ἀστέρων κύκλους.

[6] τὰ δὲ ζῶα γίνεσθαι ἐξατμιζόμενα ὑπὸ τοῦ ἡλίου. τὸν δὲ ἄνθρωπον ἐτέρῳ ζῳῷ γεγενῆσθαι—τούτεστιν ἰχθύι—παραπλήσιον κατ' ἀρχάς.

[7] ἀνέμους δὲ γίνεσθαι τῶν λεπτοτάτων ἀτμῶν τοῦ ἀέρος ἀποκρινομένων καὶ ὅταν ἀθροισθῶσι κινουμένων· ὑετοὺς δὲ ἐκ τῆς ἀτμίδος τῆς ἐκ γῆς ὑφ' ἡλίου ἀναδιδομένης· ἀστραπὰς δέ, ὅταν ἄνεμος ἐμπίπτων διυστᾷ τὰς νεφέλας.

D8. (< A10) Ps.-Plut. *Strom.* 2

μεθ' ὃν Ἀναξίμανδρον [. . .] τὸ ἄπειρον φάναι τὴν πᾶσαν αἰτίαν ἔχειν τῆς τοῦ παντὸς γενέσεώς τε καὶ φθορᾶς, ἐξ οὗ δὴ φησι τοὺς τε οὐρανοὺς ἀποκεκρίσθαι καὶ καθόλου τοὺς ἅπαντας ἀπείρους ὄντας κόσμους. ἀπεφίνατο δὲ τὴν φθορὰν γίνεσθαι, καὶ πολὺ πρότερον τὴν γένεσιν, ἐξ ἀπείρου αἰῶνος ἀνακυκλουμένων πάντων αὐτῶν. ὑπάρχειν δὲ φησι τῷ μὲν σχήματι τὴν γῆν κυλινδροειδῇ, ἔχειν δὲ τοσοῦτον βάθος ὅσον ἂν εἴη τρίτον πρὸς τὸ πλάτος. φησὶ δὲ τὸ ἐκ τοῦ αἰδίου γόνιμον θερμοῦ τε καὶ ψυχροῦ κατὰ τὴν γένεσιν τοῦδε τοῦ κόσμου ἀποκριθῆναι καὶ τινα ἐκ τούτου φλογὸς σφαῖραν περιφυῆναι τῷ περὶ τὴν γῆν ἀέρι ὡς τῷ δένδρῳ φλοιόν· ἥστινος ἀπορραγείσης καὶ εἰς τινὰς ἀποκλεισθείσης κύκλους ὑποστήναι τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τοὺς ἀστέρας. ἐτι φησὶν ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐξ ἄλλοειδῶν ζώων ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη, ἐκ τοῦ τὰ μὲν ἄλλα δι' ἑαυτῶν ταχὺ νέμεσθαι, μόνον δὲ τὸν ἄνθρωπον πολυχρονίου δεῖσθαι τιτηνῆσεως· διὸ καὶ κατ' ἀρχὰς οὐκ ἂν ποτε τοιοῦτον ὄντα διασωθῆναι.

[3] Yeryüzünün ise hiçbir şey tarafından desteklenmeden yukarıda asılı kaldığını, her şeyden eşit uzaklıkta olduğundan sabit durduğunu söyler. Yeryüzünün şekli ise taş sütuna benzer yuvarlak ve daireleşmiş. Yeryüzünün bir yüzeyi bizim ayak bastığımız yer, diğeri ise tersiymiş.

[4] Yıldızlar dünyadaki ateşten ayrılmış, hava tarafından kuşatılmış ateş çemberleriymiş. Yıldızlarda hava delikleri ile birtakım geçitler varmış, bunlardan yıldızlar görünürmüş. Hava deliklerinin kapatılmasıyla tutulmalar gerçekleşirmiş.

[5] Ay, geçitlerin kapanmasına ya da açılmasına bağlı olarak kimi zaman büyük kimi zaman küçük olarak görünürmüş. Güneş'in çemberi, Ay'ın çemberinden yirmi yedi kat büyükmüş. Güneş en yüksekteymiş, sabit yıldızların çemberleri ise en aşağıda.

[6] Hayvanlar, Güneş tarafından buharlaştırılan <nemden> oluşmuş. İnsan ise başlangıçta bir başka hayvana, yani balığa, benziyormuş.

[7] Rüzgârlar birbirinden ayrı olan ve hareket eden havanın en ince buharları bir araya toplandığında meydana gelirmiş; yağmurlar Güneş'in etkisiyle yeryüzünden çıkan nemli buharın yükselmesinden; şimşekler ise, bulutların üzerine düşen rüzgârın onları ayırmasından.

D8. (< A10) <Sahte> Plutarkhos, *Kırkyama*, 2

Ondan sonra ... Anaksimandros her şeyin oluş ve bozuluşunun bütün nedeninin sonsuz [*apeiron*] olduğunu söylüyor. Ondan göklerin ve genel olarak var olan bütün sonsuz dünyaların ayrıldığını söylüyor. Bozuluş ve çok daha önce de oluş ile dairesel olarak yinelenen bütün dünyaların sonsuz yaşamdan çıktığını öne sürüyor. Yeryüzünün şekil bakımından silindir biçiminde ve yüksekliğinin genişliğinin üçte biri kadar olduğunu söylüyor. Sıcakla soğğun ezelden beri var olan üretici gücü dünyanın oluşuyla ayrılmış ve bundan yeryüzünün çevresindeki havayı bir ağaç kabuğu gibi saran bir alev küresi meydana gelmiş. Bu küre parçalanmış ve ondan çıkanlar çemberler biçiminde toplandığında Güneş, Ay ve yıldızlar meydana gelmiş. Ayrıca, insanın başlangıçta başka biçimdeki canlılardan doğduğunu da söylüyor, çünkü diğer canlıların hızla beslenmelerine karşılık yalnızca insan uzun süre bakıma gereksinim duymuş. Bundan dolayı başlangıçta böyle bir şey olsaymış hayatta kalamazmış.

D9. (< A15, B3) Arist. *Phys.* 3.4 203b7–15

ἔτι δὲ καὶ ἀγέννητον καὶ ἀφθαρτον ὡς ἀρχὴ τις οὐσα· τό τε γὰρ γενόμενον ἀνάγκη τέλος λαβεῖν, καὶ τελευτὴ πάσης ἔστιν φθορᾶς. διό, καθάπερ λέγομεν, οὐ ταύτης ἀρχή, ἀλλ' αὕτη τῶν ἄλλων εἶναι δοκεῖ καὶ περιέχειν ἅπαντα καὶ πάντα κυβερνᾶν, ὥς φασιν ὅσοι μὴ ποιοῦσι παρὰ τὸ ἄπειρον ἄλλας αἰτίας, [. . .] καὶ τοῦτ' εἶναι τὸ θεῖον· ἀθάνατον γὰρ καὶ ἀνώλεθρον, ὥσπερ φησὶν Ἀναξίμανδρος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν φυσιολόγων.

D10. (< A14) Aët. 1.3.3

Ἀναξίμανδρος [. . .] φησι τῶν ὄντων τὴν ἀρχὴν εἶναι τὸ ἄπειρον· ἐκ γὰρ τούτου πάντα γίνεσθαι καὶ εἰς τοῦτο πάντα φθείρεσθαι· διό καὶ γεννᾶσθαι ἀπείρους κόσμους, καὶ πάλιν φθείρεσθαι εἰς τὸ ἐξ οὗ γίνονται. λέγει γοῦν διότι ἄπειρόν ἐστιν, ἵνα μηδὲν ἐλλείπη ἢ γένεσις ἢ ὑφισταμένη [. . . = R13].

D11. (< A1) Diog. Laert. 2.1–2

[. . . = P4] οὗτος ἔφασκεν ἀρχὴν καὶ στοιχεῖον τὸ ἄπειρον, οὐ διορίζων ἀέρα ἢ ὕδωρ ἢ ἄλλο τι. καὶ τὰ μὲν μέρη μεταβάλλειν, τὸ δὲ πᾶν ἀμετάβλητον εἶναι.

D12. (A16, >A9) Arist. *Phys.* 1.4. 187a12–16, 20–21

ὡς δ' οἱ φυσικοὶ λέγουσι, δύο τρόποι εἰσὶν. οἱ μὲν γὰρ ἐν ποιήσαντες τὸ ὄν σῶμα τὸ ὑποκείμενον, ἢ τῶν τριῶν τι ἢ ἄλλο ὃ ἐστὶ πυρὸς μὲν πυκνότερον ἀέρος δὲ λεπτότερον, τὰλλα γεννώσι πυκνότητι καὶ μανότητι πολλὰ ποιοῦντες [. . .] οἱ δ' ἐκ τοῦ ἐνὸς ἐνούσας τὰς ἐναντιότητας ἐκκρίνεσθαι, ὥσπερ Ἀναξίμανδρός φησι [. . .].

D13. (< A17) Aët. 2.1.3

Ἀναξίμανδρος [. . .] ἀπείρους κόσμους ἐν τῷ ἀπείρῳ κατὰ πᾶσαν περίστασιν.

D14. (A17) Aët. 2.1.8

τῶν ἀπείρους ἀποφνημαμένων τοὺς κόσμους Ἀναξίμανδρος τὸ ἴσον αὐτοῦς ἀπέχειν ἀλλήλων [. . .].

D15. (< A17) Aët. 2.4.6

Ἀναξίμανδρος [. . .] φθαρτὸν τὸν κόσμον.

D9. (< A15, B3) Aristoteles, Fizik, 203b7–15

Ayrıca başlangıç gibi bir yapısı olduğundan hem oluşmamış hem de bozulmamıştır. Çünkü meydana gelen her şeyin bir sonu olması ve her tamamlanan şeyin ortadan kalkması zorunludur. Bundan dolayı, daha önce dediğimiz gibi, onun başlangıcı yoktur, fakat onun hem her şeyi çepeçevre sararak hem de her şeyi yöneterek diğer şeylerin başlangıcı olduğu görünüyor, tıpkı sonsuzun [*apeiron*] yanı sıra akıl ve sevgi dışında diğer nedenleri kabul etmeyenlerin dedikleri gibi, ... ve tanrısal olan budur: Nitekim Anaksimandros ve çoğu doğa bilimcisinin dediği gibi, ölümsüz ve yok edilemezdir.

D10. (< A14) Aetios, 1.3.3

Anaksimandros varolanların ilkesinin sonsuz [*apeiron*] olduğunu söyler. Her şey ondan meydana gelirmiş ve her şey ona dönerek yok olurmuş. Böylece sonsuz dünyalar meydana gelir ve tekrar doğdukları yere dönerek yok olurlarmış. Ayrıca neden dolayı sınırsız olduğunu da söyler, böylece oluş ve temel hiçbir şeyi dışarda bırakmaz ... (R13).

D11. (< A1) Diogenes Laertios, 2.1–2

... (P4) hava, su ya da başka bir şey ile tanımlamadığı sonsuzun [*apeiron*] ilke ve öge olduğunu iddia eder. Ve parçaların değişir, bütünün ise değişmez olduğunu ileri sürer.

D12. (A16, >A9) Aristoteles, Fizik, 187a12–16, 20–21

Doğa filozoflarının ifade ettiği gibi, iki tarz vardır. Çünkü varolanın, altta yatan [*hypokeimenon*] cismin *bir* olduğunu savunanlar ya üç öğeden birini ya da ateşten daha yoğun havadan daha ince olan başka birini kabul ediyorlar; diğer tüm şeyleri yoğunlaşma ve seyrelme yoluyla türeterek çokluğu meydan getiriyorlar ... diğerleri ise var olan karşıtların *bir* olandan ayrıldığını düşünüyorlar, tıpkı Anaksimandros'un dediği gibi ...

D13. (< A17) Aetios, 2.1.3

Anaksimandros ... bütün dönüşe <yani oluş ve bozuluşa> uygun olarak sonsuz dünyaların sonsuzda [*apeiron*] olduğunu <düşünüyor.>

D14. (A17) Aetios, 2.1.8

Sonsuz dünyalar olduğunu savunanlardan biri olan Anaksimandros onların birbirlerine eşit uzaklıkta olduklarını iddia ediyor...

D15. (< A17) Aetios, 2.4.6

Anaksimandros ... dünyanın yok olabilir olduğunu <düşünüyordu.>

D16. (A17) *Simpl. In Phys.*, p. 1121.5–9

οἱ μὲν γὰρ ἀπείρους τῷ πλήθει τοὺς κόσμους ὑποθέμενοι, ὥς οἱ περὶ Ἀναξίμανδρον [. . .], γινομένους αὐτοὺς καὶ φθειρομένους ὑπέθεντο ἐπ’ ἀπειρον, ἄλλων μὲν αἰεὶ γινομένων ἄλλων δὲ φθειρομένων καὶ τὴν κίνησιν αἰδίων ἔλεγον· ἄνευ γὰρ κινήσεως οὐκ ἔστι γένεσις ἢ φθορά.

D17. (A17) *Aët.* 1.7.12

Ἀναξίμανδρος τοὺς ἀπείρους οὐρανοὺς θεούς.

D18. (< A17) *Cic. Nat. deor.* 1.10.25–26

Anaximandri autem opinio est nativos esse deos longis intervallis orientis occidentisque, eosque innumerabilis esse mundos.

D19. (A17a) *Aët.* 2.11.5

Ἀναξίμανδρος ἐκ θερμοῦ καὶ ψυχροῦ μίγματος.

D20. (A18) *Aët.* 2.13.7

Ἀναξίμανδρος πυλῆματα ἀέρος τροχοειδῆ, πυρὸς ἔμπλεα, κατὰ τι μέρος ἀπὸ στομίων ἐκπνέοντα φλόγας.

D21. (< A20) *Plin. Nat. hist.* 18.213

occasum matutinum Vergiliarum [. . .] tradidit fieri [. . .] Anaximander XXXI.

D22. (< A18) *Aët.* 2.15.6

Ἀναξίμανδρος [. . .] ἀνωτάτω μὲν πάντων τὸν ἥλιον τετάχθαι, μετ’ αὐτὸν δὲ τὴν σελήνην, ὑπὸ δ’ αὐτοὺς τὰ ἀπλανῆ τῶν ἀστρῶν καὶ τοὺς πλανήτας.

D23. (A21, B4) *Aët.* 2.20.1

Ἀναξίμανδρος κύκλον εἶναι ὀκτωκαιεικοσαπλασίονα τῆς γῆς, ἀρματεῖω τροχῷ παραπλήσιον, τὴν ἀψίδα ἔχοντα κοίλην, πλήρη πυρός, κατὰ τι μέρος ἐκφαίνουσιν διὰ στομίου τὸ πῦρ ὥσπερ διὰ πρηστῆρος αὐλοῦ. καὶ τοῦτ’ εἶναι τὸν ἥλιον.

D24. (A21) *Aët.* 2.21.1

Ἀναξίμανδρος τὸν μὲν ἥλιον ἴσον εἶναι τῇ γῇ, τὸν δὲ κύκλον, ἀφ’ οὗ τὴν ἐκπνοὴν ἔχει καὶ ὑφ’ οὗ περιφέρεται, ἑπτακαιεικοσαπλασίονα τῆς γῆς.

D16. (A17) Simplicios, *Fizik Şerhi*, 1121.5-9

Anaksimandros ... gibi sonsuz çoklukta dünyalar olduğunu düşünenler, onların meydana gelme ve yok olmalarını sonsuza [*apeiron*] bağladılar; her zaman kimilerinin meydana geldiklerini kimilerinin ise yok olup gittiklerini ve hareketin ebedi olduğunu söylediler. Çünkü hareket olmaksızın oluş ve bozulmuş olmazmış.

D17. (A17) Aetios, 1.7.12

Anaksimandros sonsuz göklerin tanrılar olduğunu <öne sürdü.>

D18. (< A17) Cicero, *Tanrıların Doğası*, 1.10.25-26

Bununla birlikte, Anaksimandros'un görüşü, tanrıların doğuştan tanrı oldukları, doğumlarıyla ölümleri arasında geçen sürenin uzun olduğu ve tanrıların sayısız dünyalar olduklarıdır.

D19. (A17a) Aetios, 2.11.5

Anaksimandros, <gökyüzünün> sıcaklığın ve soğukluğun karışımından ortaya çıktığını <söyler.>

D20. (A18) Aetios, 2.13.7

Anaksimandros'a göre havanın tekerlek biçimindeki yoğunlaşması olan <yıldızlar> ateşle doludur ve belli parçalarındaki ağızlarından alevleri dışarı üfürürler.

D21. (< A20) Plinius, *Doğa Tarihi*, 18.213

Anaksimandros Ülker yıldız kümesinin sabahki sahnesinin ... <sonbahar ekinoksundan> 31 gün sonra ... meydana geldiğini aktarır.

D22. (< A18) Aetios, 2.15.6

Anaksimandros... her şeyin en yukarısında Güneş'in, ondan sonra Ay'ın, onların altında ise sabit yıldızlar ve gezegenlerin sıralandığını <söylüyor>.

D23. (A21, B4) Aetios, 2.20.1

Anaksimandros'a göre <Güneş> çemberi yeryüzünden 28 kez daha büyüktür; tekerleğe benzeyen, ateşle dolu ispit oyuğuna sahiptir, parlayan yerlerinden tıpkı bir körüğün üflemesi gibi ağız yoluyla ateşi gönderir. İşte bu Güneş'tir.

D24. (A21) Aetios, 2.21.1

Anaksimandros Güneş'in yeryüzü ile eşit olduğunu, fakat kendi soluğu olan ve onun etrafını dolaşan çemberin yeryüzünden 27 kez büyük olduğunu <söylüyor>.

D25. (A21) Aët. 2.24.2

Ἀναξίμανδρος τοῦ στομίου τῆς τοῦ πυρὸς διεκπνοῆς ἀποκλειομένου.

D26. (A22) Aët. 2.25.1

Ἀναξίμανδρος κύκλον εἶναι ἐννεακαίδεκαπλασίονα τῆς γῆς, ὅμοιον ἀρματείῳ τροχῷ κοίλην ἔχοντι τὴν ἀψίδα καὶ πυρὸς πλήρη καθάπερ τὸν τοῦ ἡλίου, κείμενον λοξόν, ὡς κάκεϊνον, ἔχοντα μίαν ἐκπνοὴν οἶον πρηστήρος αὐλόν. ἐκλείπειν δὲ κατὰ τὰς ἐπιστροφὰς τοῦ τροχοῦ.

D27. (> A22) Aët. 2.28.1

Ἀναξίμανδρος ἴδιον αὐτὴν ἔχειν φῶς, ἀραιότερον δέ πως.

D28. (A22) Aët. 2.29.1

Ἀναξίμανδρος τοῦ στομίου τοῦ περὶ τὸν τροχὸν ἐπιφραττομένου.

D29. (A25) Aët. 3.10.2

Ἀναξίμανδρος λίθῳ κίονι τὴν γῆν προσφερῇ τῶν ἐπιπέδων < . . >

D30. (A26) Arist. *Cael.* 2.13 295b11–16

εἰσὶ δέ τινες οἱ διὰ τὴν ὁμοιότητά φασιν αὐτὴν μένειν, ὥσπερ τῶν ἀρχαίων Ἀναξίμανδρος· μᾶλλον μὲν γὰρ οὐθὲν ἄνω ἢ κάτω ἢ εἰς τὰ πλάγια φέρεσθαι προσήκει τὸ ἐπὶ τοῦ μέσου ἰδρυμένον καὶ ὁμοίως πρὸς τὰ ἔσχατα ἔχον· ἅμα δ' ἀδύνατον εἰς τὸ ἐναντίον ποιεῖσθαι τὴν κίνησιν ὥστ' ἐξ ἀνάγκης μένειν.

D31. (< A1) Diog. Laert. 2.1

μέσσην τε τὴν γῆν κεῖσθαι, κέντρον τάξιν ἐπέχουσιν, οὖσαν σφαιροειδῇ.

D32. (A26) Theon Sm. *Exp.*, p. 198.18–19

[. . .] Ἀναξίμανδρος δέ ὅτι ἐστὶν ἡ γῆ μετέωρος καὶ κεῖται περὶ τὸ τοῦ κόσμου μέσον.

D33. (A23)

a. Aët. 3.3.1

Ἀναξίμανδρος ἐκ τοῦ πνεύματος ταυτὶ πάντα συμβαίνειν· ὅταν γὰρ περιληφθὲν νέφει παχεῖ βιασάμενον ἐκπέσῃ τῇ λεπτομερείᾳ καὶ κουφότητι, τόθ' ἡ μὲν ῥῆξις τὸν ψόφον, ἡ δὲ διαστολὴ παρὰ τὴν μελανίαν τοῦ νέφους τὸν διαυγασμὸν ἀποτελεῖ.

D25. (A21) Aetios, 2.24.2

Anaksimandros'a göre Güneş tutulması ateş soluğunun ağzının kapanmasıyla meydana geliyormuş.

D26. (A22) Aetios, 2.25.1

Anaksimandros'a göre <Ay'ın> çemberi yeryüzünden 19 kez büyükmüş, Güneş gibi tekere benzer oyuğu ve ispitisi ateşle doluymuş. <Ay'ın> çemberi Güneş'inki gibi eğik uzanmış ve körüğün deliği gibi tek nefes yeri varmış. Tekerleğin dönüşüne uygun olarak Ay tutulması olurmuş.

D27. (> A22) Aetios. 2.28.1

Anaksimandros Ay'ın kendi ışığı olduğunu, ama <bu ışığın> bir biçimde <Güneş'inkinden> daha zayıf olduğunu <söylüyor.>

D28. (A22) Aetios, 2.29.1

Anaksimandros tekerlekteki ağız kapandığında Ay'ın tutulduğunu <söyler.>

D29. (A25) Aetios, 3.10.2

Anaksimandros yeryüzünün taş bir sütuna benzediğini; düz yüzeyleri nedeniyle <...>

D30. (A26) Aristoteles, *Gökyüzü Üzerine*, 295b11–16

Eski düşünürlerden Anaksimandros gibileri <yeryüzünün> eşitlikten dolayı olduğu yerde durduğunu söylüyor. Çünkü merkezin ortasında ve uçlara eşit uzaklıkta olan hiçbir şey yukarı aşağı ya da yanlara doğru gidemezmiş. Aynı zamanda zıt yönlerde de hareket edemez, dolayısıyla zorunluluktan olduğu yerde kalırmış.

D31. (< A1) Diogenes Laertios, 2.1

Küre biçimindeki yeryüzü, merkezi durumda ortada dururmuş.

D32. (A26) İzmirli Theon, *Platon İçin Matematik*, 198.18–19

... Anaksimandros ise yeryüzünün havada asılı olduğunu ve evrenin merkezinde hareket ettiğini <iddia etti.>

D33. (A23)

a. Aetios, 3.3.1

Anaksimandros bütün bunların rüzgârdan dolayı gerçekleştiğini söylüyor. Çünkü yoğun bir buluta sarılan rüzgâr inceliği ve hafifliği nedeniyle dışarı çıkmaya çalışır, ondan sonra gürültülü bir patlamaya ve bulutun karalığına karşıtlık içinde ışık parlamasına neden olurmuş.

b. Sen. *Quaest. nat.* 2.18

Anaximandrus omnia ad spiritum retulit. tonitrua, inquit, sunt nubis ictae sonus. quare inaequalia sunt? quia et ipse <spiritus>. quare et sereno tonat? quia tunc quoque per crassum et scissum aëra spiritus prosilit. at quare aliquando non fulgurat, et tonat? quia spiritus infirmior non valuit in flammam, in sonum valuit. quid est ergo ipsa fulguratio? aëris diducentis se corruentisque iactatio, languidum ignem nec exiturum aperiens. quid est fulmen? acrioris densiorisque spiritus cursus.

D34. (A24) Aët. 3.7.1

Αναξίμανδρος άνεμον είναι ρύσιν άέρος τών λεπτοτάτων έν αυτώ και ύγροτάτων υπό του ήλίου κινουμένων ή τηκομένων.

D35. (A27)

a Arist. *Meteor.* 2.1 353b6–11

είναι γάρ τὸ πρῶτον ὑγρὸν ἅπαντα τὸν περὶ τὴν γῆν τόπον, ὑπὸ δὲ τοῦ ἡλίου ξηραίνόμενον τὸ μὲν διατμίσαν πνεύματα καὶ τροπὰς ἡλίου καὶ σελήνης φασὶ ποιεῖν, τὸ δὲ λειφθὲν θάλατταν εἶναι· διὸ καὶ ἐλάττω γίνεσθαι ξηραينوμένην οἴονται καὶ τέλος ἔσεσθαι ποτε πᾶσαν ξηράν.

b. Alex. In *Meteor.*, p. 67.1–12

οὔτοι δὲ γένεσιν ποιοῦσι τῆς θαλάσσης, ἀλλ' οὐκ ἀγένητον αὐτὴν λέγουσιν ἰδίας πηγὰς ἔχουσιν, ὥς οἱ θεολόγοι. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν ὑπόλειμμα λέγουσιν εἶναι τὴν θάλασσαν τῆς πρώτης ὑγρότητος. ὑγροῦ γὰρ ὄντος τοῦ περὶ τὴν γῆν τόπου κᾶπειτα τὸ μὲν τι τῆς ὑγρότητος ὑπὸ τοῦ ἡλίου ἐξατμίζεσθαι καὶ γίνεσθαι πνεύματά τε ἐξ αὐτοῦ καὶ τροπὰς ἡλίου τε καὶ σελήνης, ὥς διὰ τὰς ἀτμίδας ταύτας καὶ τὰς ἀναθυμιάσεις κάκεινων τὰς τροπὰς ποιουμένων, ἔνθα ἢ ταύτης αὐτοῖς χορηγία γίνεται, περὶ ταῦτα τρεπομένων· τὸ δὲ τι αὐτῆς ὑπολειφθὲν ἐν τοῖς κοίλοις τῆς γῆς τόποις θάλασσαν εἶναι· διὸ καὶ ἐλάττω γίνεσθαι ξηραينوμένην ἐκάστοτε ὑπὸ τοῦ ἡλίου καὶ τέλος ἔσεσθαι ποτε ξηράν. ταύτης τῆς δόξης ἐγένετο, ὥς ἱστορεῖ Θεόφραστος, Ἀναξίμανδρός τε καὶ Διογένης [. . .].

D36. (A27) Aët. 3.16.1

Αναξίμανδρος τὴν θάλασσαν φησιν εἶναι τῆς πρώτης ὑγρασίας λείψανον, ἥς τὸ μὲν πλεῖον μέρος ἀνεξήρανε τὸ πῦρ, τὸ δὲ ὑπολειφθὲν διὰ τὴν ἔκκαυσιν μετέβαλεν.

b. Seneca, *Doğa Araştırmaları*, 2.18

Anaksimandros her şeyi rüzgârla ilişkilendirdi: “Gök gürültüsü” dedi, “bir bulutun çarpışmasının sesidir.” Bunlar neden düzensizdir? “Çünkü <rüzgârın> kendisi de öyledir.” Neden açık havada bile gök gürler? “Çünkü o zaman rüzgâr yoğun ve yarılmış havaya doğru hızla akar.” Ama neden bazen şimşek yokken gök gürler? “Çünkü rüzgârın gücü alev çıkarmaya değil ses çıkarmaya yeter.” Öyleyse şimşegin kendisi nedir? “Dağılıp altüst olarak dışarı çıkamayacak kadar zayıf bir ateş ortaya çıkaran hava sarsıntısıdır.” Yıldırım nedir? “Daha şiddetli, daha yoğun rüzgârın hızlı hareketi.”

D34. (A24) Aetios, 3.7.1

Anaksimandros’a göre rüzgâr havadaki en ince ve en nemli kısımların Güneş tarafından harekete geçirildiği ve eritildiği hava akımymış.

D35. (A27)

a. Aristoteles, *Meteoroloji*, 353b6–11

İlk başta yeryüzü yüzeyinin bütününün nemli olduğunu, Güneş tarafından kurutulunca buharlaşan kısmın rüzgârları meydana getirdiğini ve Güneş ile Ay’ın gündönümlerine neden olduğunu, geri kalanın ise deniz olduğunu söylüyorlar. Kuruma sürdüğünden daha küçülecek ve sonunda tamamen kuru olacaktı.

b. Aphrodisiaslı Aleksandros, *Meteoroloji Şerhi*, 67.1–12

Bu kişiler, onun doğmamış ve kendi kaynağına sahip olduğunu söyleyen *teologların* aksine, denize bir doğuş atfediyorlar. Bunların bazıları denizin ilk nemliliğin bir kalıntısı olduğunu söylüyorlar. Çünkü yeryüzü yüzeyi nemliymiş, bunun sonucu olarak Güneş tarafından nemlilik buharlaştırılmış ve ondan rüzgârlar ve Güneş ile Ay’ın dönüşleri meydana gelmiş, tıpkı onların buharları ve soluklarının dönüş yapması gibi, orada bunların kendilerine destek oluyor, onların üzerinde dönüyorlarmış. Yeryüzü yüzeyinin oyuklarında kalan nemden deniz oluşmuş. Her zaman Güneş tarafından kurutulacağından daha küçülecek ve sonunda tamamen kuru olacaktı. Bu görüş, Theophrastos’un incelemesine göre, Anaksimandros ve Diogenes’e aittir...

D36. (A27) Aetios, 3.16.1

Anaksimandros denizin ilk nemliliğin kalıntısı olduğunu söylüyor; nemliliğin büyük kısmını ateş kurutmuş, geriye kalanı ise yanarak dönmüş.

D37. (<A29) Aët. 4.3.2

Ἀναξίμανδρος [. . .] ἀερώδη τῆς ψυχῆς τὴν φύσιν εἰρήκασιν.

D38. (A30) Aët. 5.19.4

Ἀναξίμανδρος ἐν ὑγρῷ γεννηθῆναι τὰ πρῶτα ζῶα φλοιοῖς περιεχόμενα ἀκανθώδεσι, προβαινούσης δὲ τῆς ἡλικίας ἀποβαίνειν ἐπὶ τὸ ξηρότερον καὶ περιρρηγνυμένου τοῦ φλοιοῦ ἐπ' ὀλίγον χρόνον μεταβιώναι.

D39. (A30) Cens. *Die nat.* 4.7

Anaximander Milesius videri sibi ex aqua terraque calefactis exortos esse sive pisces seu piscibus simillima animalia; in his homines concepit fetusque ad pubertatem intus retentos, tunc demum ruptis illis viros mulieresque, qui iam se alere possent, processisse.

D40. (< A30) Plut. *Quaest. conv.* 8.8.4 730E–F

[. . . cf. R18] οὐ γὰρ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἐκεῖνος ἰχθυὺς καὶ ἀνθρώπους, ἀλλ' ἐν ἰχθύσιν ἐγγενέσθαι τὸ πρῶτον ἀνθρώπους ἀποφαίνεται καὶ τραφέντας ὥσπερ οἱ γαλεοὶ καὶ γενομένους ἱκανοὺς ἑαυτοῖς βοηθεῖν ἐκβῆναι τηνικαῦτα καὶ γῆς λαβέσθαι [. . .].

D37. (<A29) Aetios, 4.3.2

Anaksimandros ... ruhun doğasının havaya benzer olduğunu söylüyor.

D38. (A30) Aetios, 5.19.4

Anaksimandros'a göre ilk hayvanlar nemde doğmuş ve dikenli kabuklara sarılıymışlar, yaşları ilerleyince daha kuru yerlere çıkmışlar ve kabuğun çevresinin yırtılmasıyla kısa sürede hayatta kalmayı başarmışlar.

D39. (A30) Censorinus, *Doğumgünü*, 4.7

Miletoslu Anaksimandros su ve toprak ısınınca bunlardan balıkların ya da balık benzeri yaratıkların ortaya çıktığını düşünüyordu. Bu yaratıkların içinde insanlar oluşmuş, *embriyolar* ergenliğe kadar içerde kalmış; daha sonra yaratıkların kabukları çatlamış ve artık kendi besinlerini bulabilecek durumdaki erkek ve kadınlar dışarı çıkmış.

D40. (< A30) Plutarkhos, *Masa Başı Tartışmaları*, 8.8.4 730E–F

... (bkz. R18) Çünkü <Anaksimandros>, balıkların ve insanların aynı özden olduklarını düşünmüyor, fakat ilk başta insanların balıkların içinde doğduğunu ve beslendiğini, tıpkı köpekbalıkları gibi, kendi kendilerine yeterli duruma geldikleri zaman karaya çıktıklarını söylüyor.

R Fragmanları: Alımlanması

R1. (≠ DK) Arist. *Phys.* 3.4 203a16–18

οἱ δὲ περὶ φύσεως πάντες ὑποτιθέασιν ἑτέραν τινὰ φύσιν τῷ ἀπείρῳ τῶν λεγομένων στοιχείων, οἷον ὕδωρ ἢ ἀέρα ἢ τὸ μεταξὺ τούτων.

R2. (< A9) Simpl. *In Phys.*, p. 24.21–22

δῆλον δὲ ὅτι τὴν εἰς ἄλληλα μεταβολὴν τῶν τεττάρων στοιχείων οὗτος θεασάμενος οὐκ ἠξίωσεν ἓν τι τούτων ὑποκείμενον ποιῆσαι, ἀλλὰ τι ἄλλο παρὰ ταῦτα [. . . = R9].

R3. (A16) Arist. *Cael.* 3.5 303b10–13

ἐνιοι γὰρ ἐν μόνον ὑποτίθενται, καὶ τοῦτο οἱ μὲν ὕδωρ, οἱ δ' ἀέρα, οἱ δὲ πῦρ, οἱ δ' ὕδατος μὲν λεπτότερον, ἀέρος δὲ πυκνότερον, ὃ περιέχειν φασὶ πάντας τοὺς οὐρανοὺς ἄπειρον ὄν.

R4. (A16) Alex. *In Metaph.*, p. 60.8–10

προσέθηκε δὲ τῇ ἱστορίᾳ καὶ τὴν Ἀναξίμανδρου δόξαν, ὃς ἀρχὴν ἔθετο τὴν μεταξὺ φύσιν ἀέρος τε καὶ πυρός, ἢ ἀέρος τε καὶ ὕδατος· λέγεται γὰρ ἀμφοτέρως.

R5. (≠ DK) Simpl. *In Cael.*, p. 615.13–15

Ἀναξίμανδρος [. . .] ἀόριστόν τι ὕδατος μὲν λεπτότερον ἀέρος δὲ πυκνότερον, διότι τὸ ὑποκείμενον εὐφυὲς ἐχρῆν εἶναι πρὸς τὴν ἐφ' ἑκάτερα μετάβασιν [. . . = R6].

R6. (< A17) Simpl. *In Cael.*, p. 615.15–18

ἄπειρον δὲ πρῶτος ὑπέθετο, ἵνα ἔχη χρῆσθαι πρὸς τὰς γενέσεις ἀφθόνως· καὶ κόσμους δὲ ἀπείρους οὗτος καὶ ἕκαστον τῶν κόσμων ἐξ ἀπείρου τοῦ τοιούτου στοιχείου ὑπέθετο, ὥς δοκεῖ.

R7. (A9) Arist. *Phys.* 1.4 187a20–23

οἱ δ' ἐκ τοῦ ἐνὸς ἐνούσας τὰς ἐναντιότητας ἐκκρίνεσθαι, ὥσπερ Ἀναξίμανδρός φησι καὶ ὅσοι δ' ἐν καὶ πολλὰ φασιν εἶναι, ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς καὶ Ἀναξαγόρας· ἐκ τοῦ μείγματος γὰρ καὶ οὗτοι ἐκκρίνουσι τάλλα.

R1. (≠ DK) Aristoteles, *Fizik*, 203a16–18

Doğa üzerine <çalışanların> hepsi öğeler denen şeyler arasından başka bir doğayı sonsuza [*apeiron*] atfediyorlar, sözgelişi su, hava ya da bunların arasındakine.

R2. (< A9) Simplikios, *Fizik Şerhi*, 24.21–22

Açıktır ki dört öğenin birbirine dönüşmesini gördüğünde bunlardan birini dayanak yapmak istemedi, aksine bunlardan başka bir şeyi dayanak yaptı... (R9).

R3. (A16) Aristoteles, *Gökyüzü Üzerine*, 303b10–13

Kimileri yalnızca *bir* <öge> öne sürüyor, buna bazıları su, bazıları hava, bazıları ateş, bazıları ise sudan daha ince havadan daha kalın, bütün gökleri kuşatan sonsuz bir şey diyorlar.

R4. (A16) Aphrodisiaslı Aleksandros, *Metafizik Şerhi*, 60.8–10

<Aristoteles> kendi çalışmasına ayrı zamanda Anaksimandros'un görüşünü de ekledi; o ilkeyi hava ile ateş arasındaki ya da hava ile su arasındaki doğaya koydu. Zira her iki şekilde de söylenir.

R5. (≠ DK) Simplikios, *Gökyüzü Üzerine Şerhi*, 615.13–15

Anaksimandros ... sudan ince havadan kalın olan belirsiz bir şeyi <öge saydı> çünkü altta yatanın ya da taşıyıcının [*hypokeimenon*] her iki dönüşüme de elverişli olması gerekiyordu ... (R6).

R6. (< A17) Simplikios, *Gökyüzü Üzerine Şerhi*, 615.15–18

<Anaksimandros> oluşların bolca gerçekleşebilmesi için sonsuzu [*apeiron*] temele yerleştiren ilk kişidir. Bu tür sonsuz bir öğeden meydana gelen sonsuz dünyaları ve bu dünyaların her birini temele yerleştirmiş görünüyor.

R7. (A9) Aristoteles, *Fizik*, 187a20–23

Anaksimandros'un dediği gibi başkaları da karşıtları *bir* olandan çıkarıyor ve Empedokles ile Anaksagoras gibi pek çok kişi ise *bir* ve çok'un var olduğunu söylüyor. Zira bunlar da öbür şeyleri karışım-dan çıkarıyor.

R8. (A9a) Simpl. *In Phys.*, p. 154.14–23

καὶ Θεόφραστος δὲ τὸν Ἀναξαγόραν εἰς τὸν Ἀναξίμανδρον συνωθῶν καὶ οὕτως ἐκλαμβάνει τὰ ὑπὸ Ἀναξαγόρου λεγόμενα, ὥς δύνασθαι μίαν αὐτὸν φύσιν λέγειν τὸ ὑποκείμενον. γράφει δὲ οὕτως ἐν τῇ Φυσικῇ ἱστορίᾳ· “οὕτω μὲν οὖν λαμβανόντων δόξειεν ἂν ποιεῖν τὰς μὲν ὑλικὰς ἀρχὰς ἀπείρους, ὥσπερ εἴρηται, τὴν δὲ τῆς κινήσεως καὶ τῆς γενέσεως αἰτίαν μίαν. εἰ δέ τις τὴν μίξιν τῶν ἀπάντων ὑπολάβοι μίαν εἶναι φύσιν ἀόριστον καὶ κατ’ εἶδος καὶ κατὰ μέγεθος, ὅπερ ἂν δόξειε βούλεσθαι λέγειν, συμβαίνει δύο τὰς ἀρχὰς αὐτῷ λέγειν τὴν τε τοῦ ἀπείρου φύσιν καὶ τὸν νοῦν, ὥστε πάντως φαίνεται τὰ σωματικὰ στοιχεῖα παραπλησίως ποιῶν Ἀναξίμανδρῳ.”

R9. (< A9) Simpl. *In Phys.*, p. 24.23–25

[. . . = R2] οὗτος δὲ οὐκ ἀλλοιούμενου τοῦ στοιχείου τὴν γένεσιν ποιεῖ, ἀλλ’ ἀποκρινομένων τῶν ἐναντίων διὰ τῆς αἰδίου κινήσεως· διὸ καὶ τοῖς περὶ Ἀναξαγόραν τοῦτον ὁ Ἀριστοτέλης συνέταξεν.

R10. Arist. GC 2.5 332a19–25

[. . .] οὐκ ἔστιν ἐν τούτων ἐξ οὗ τὰ πάντα. οὐ μὴν οὐδ’ ἄλλο τί γε παρὰ ταῦτα, οἷον μέσον τι ἀέρος καὶ ὕδατος ἢ ἀέρος καὶ πυρός, ἀέρος μὲν παχύτερον ἢ πυρός, τῶν δὲ λεπτότερον· ἔσται γὰρ ἀήρ καὶ πῦρ ἐκεῖνο μετ’ ἐναντιότητος· ἀλλὰ στέρησις τὸ ἕτερον τῶν ἐναντίων· ὥστ’ οὐκ ἐνδέχεται μονοῦσθαι ἐκεῖνο οὐδέποτε, ὥσπερ φασί τινες τὸ ἄπειρον καὶ τὸ περιέχον.

R11. (A16) Arist. *Phys.* 3.5 204b22–29

ἀλλὰ μὴν οὐδὲ ἐν καὶ ἀπλοῦν εἶναι σῶμα ἄπειρον ἐνδέχεται, οὔτε ὡς λέγουσί τινες τὸ παρὰ τὰ στοιχεῖα, ἐξ οὗ ταῦτα γεννῶσιν, οὔθ’ ἀπλῶς. εἰσὶν γάρ τινες οἱ τοῦτο ποιοῦσι τὸ ἄπειρον, ἀλλ’ οὐκ ἀέρα ἢ ὕδωρ, ὅπως μὴ τάλλα φθείρηται ὑπὸ τοῦ ἀπείρου αὐτῶν· ἔχουσι γὰρ πρὸς ἄλληλα ἐναντίωσιν, οἷον ὁ μὲν ἀήρ ψυχρός, τὸ δ’ ὕδωρ ὑγρόν, τὸ δὲ πῦρ θερμόν· ὧν εἰ ἦν ἐν ἄπειρον, ἔφθαρτο ἂν ἤδη τάλλα· νῦν δ’ ἕτερον εἶναι φασιν ἐξ οὗ ταῦτα.

R12. (< A14) Arist. *Phys.* 3.7 208a 2–4

φαίνονται δὲ πάντες καὶ οἱ ἄλλοι ὡς ὕλη χρώμενοι τῷ ἀπείρῳ· διὸ καὶ ἄτοπον τὸ περιέχον ποιεῖν αὐτὸ ἀλλὰ μὴ περιεχόμενον.

R8. (A9a) Simplikios, *Fizik Şerhi*, 154.14–23

Theophrastos ise Anaksagoras'ı Anaksimandros ile ilişkilendirir ve böylece Anaksagoras'ın sözlerini altta yatan nedenin tek doğa olduğu şeklinde anlar. *Doğa Araştırması*'nda şöyle yazar: "Şüphesiz bu şekilde ele alanların maddi ilkeleri sınırsız yaptığını görürüz, denildiği gibi, oysa hareketin ve oluşun nedeni birdir. Eğer biri tüm şeylerin karışımının hem biçim hem de boyut olarak belirsiz tek bir doğa olduğunu varsayarsa, ki o bunu söylemek istiyor gözüktür, onun iki ilkeden yani sınırsızın [*apeiron*] doğası ve akıldan bahsetmesiyle sonuçlanır. Böylece Anaksimandros'un yaptığına benzer biçimde bütünüyle cismani öğeleri kabul eder görünür."

R9. (< A9) Simplikios, *Fizik Şerhi*, 24.23–25

... (R2) o ise oluşu [*genesis*] ögenin değişmesinden değil, aksine ebedi hareket nedeniyle karşıtların birbirinden ayrılmasıyla yapar. Bundan dolayı Aristoteles onu Anaksagoras çevresine dâhil eder.

R10. Aristoteles, *Oluş ve Bozuluş*, 332a19–25

... bunların *bir*'i her şeyin kendisinden çıktığı şey olamaz. Bunların dışında başka bir şey de olamaz, mesela havayla suyun ya da havayla ateşin ortasındaki, hava ve ateşten kalın, öbürlerinden ince bir şey. Çünkü bu, karşıtlıkla birlikte hava ve ateş olacak. Ancak karşıtlardan bir başkası da yoksunluk; o halde bu, bazılarının sonsuz [*apeiron*] ve kuşatıcı [*periekhon*] için söylediği gibi, tek başına bulunamaz. Bu durumda ya bunların herhangi biri olacak ya da hiçbir şey.

R11. (A16) Aristoteles, *Fizik*, 204b22–29

Fakat sonsuz cismin *bir* ve yalın olması olanaksızdır, ne kimilerinin dediği gibi şeylerin ondan meydana geldiği öğelerden ayrı olarak, ne de yalnız başına. Çünkü kimileri bunu sonsuz [*apeiron*] yaparlar, fakat başka şeyler onların sonsuzluğu [*apeiron*] tarafından yok edilmesin diye havayı ya da suyu kabul etmezler. Çünkü bunlar birbirlerine göre karşıtlık içindedirler, ki hava soğuk, su nemli ve ateş sıcaktır. Eğer bu şeylerden biri sonsuz olsaydı, diğerleri yok olurdu. Oysa öğelerin ondan meydana geldiği, başka bir şeyin olduğu söylüyorlar.

R12. (< A14) Aristoteles, *Fizik*, 208a 2–4

Bütün diğer düşünürler *apeiron*'u madde olarak kabul ediyor görünüyorlar. Bundan dolayı onu, kuşatılan değil, kuşatan olarak düşünmek saçma olur.

R13. (< A14) Aët. 1.3.3

[. . . = D10] ἀμαρτάνει δὲ οὗτος μὴ λέγων τί ἐστὶ τὸ ἄπειρον, πότερον ἂν ἔστιν ἢ ὕδωρ ἢ γῆ ἢ ἄλλα τινὰ σώματα. ἀμαρτάνει οὖν τὴν μὲν ὕλην ἀποφαινόμενος, τὸ δὲ ποιοῦν αἷτιον ἀναιρῶν. τὸ γὰρ ἄπειρον οὐδὲν ἄλλο ἢ ὕλη ἐστίν· οὐ δύναται δὲ ἡ ὕλη εἶναι ἐνεργεία, ἐὰν μὴ τὸ ποιοῦν ὑποκέηται.

R14. (< A1) Diog. Laert. 2.1

εὗρε δὲ καὶ γνώμονα πρῶτος καὶ ἔστησεν ἐπὶ τῶν σκιοθήρων ἐν Λακεδαιμόνι, καθά φησι Φαβωρίνος ἐν Παντοδαπῇ ἱστορίᾳ, τροπὰς τε καὶ ἰσημερίας σημαίνοντα· καὶ ὠροσκόπια κατεσκεύασε.

R15. (< A4) Eus. PE 10.14.11

οὗτος πρῶτος γνώμονας κατεσκεύασε πρὸς διάγνωσιν τροπῶν τε ἡλίου καὶ χρόνων καὶ ὥρων καὶ ἰσημερίας.

R16. (< A5) Plin. *Nat. hist.* 2.31

obliquitatem eius intellexisse, hoc est rerum fores aperuisse, Anaximander Milesius traditur primus [. . . = P3].

R17. (< A19) Simplic. *In Cael.*, p. 471.4–9

[. . .] Ἀναξίμανδρου πρῶτου τὸν περὶ μεγεθῶν καὶ ἀποστημάτων λόγον εὗρηκότος, ὡς Εὐδήμος ἱστορεῖ. τὰ δὲ μεγέθη καὶ τὰ ἀποστήματα ἡλίου καὶ σελήνης [. . .] εἰκὸς ἦν ταῦτα καὶ τὸν Ἀναξίμανδρον εὗρηκέναι [. . .].

R18. (< A30) Plut. *Quaest. conv.* 8.8.4 730D–E

οἱ δ' ἀφ' Ἑλληνος τοῦ παλαιοῦ καὶ πατρογενεῖᾳ Ποσειδῶνι θύουσιν, ἐκ τῆς ὑγρᾶς τὸν ἄνθρωπον οὐσίας φῦναι δόξαντες ὡς καὶ Σύροι· διὸ καὶ σέβονται τὸν ἰχθύν, ὡς ὁμογενῆ καὶ σύντροφον, ἐπιεικέστερον Ἀναξίμανδρου φιλοσοφούντες· [. . . = D40] καθάπερ οὖν τὸ πῦρ τὴν ὕλην, ἐξ ἧς ἀνήφθη, μητέρα καὶ πατέρ' οὔσαν ἡσθιεν [. . .] οὕτως ὁ Ἀναξίμανδρος τῶν ἀνθρώπων πατέρα καὶ μητέρα κοινὸν ἀποφήνας τὸν ἰχθύν διέβαλεν πρὸς τὴν βρώσιν.

R19. (≠ DK) Iren. *Adv. haer.* 2.14.2

Anaximander autem hoc quod immensum est omnium initium subiecit, seminaliter habens in semetipso omnium genesim, ex quo immensos mundos constare ait.

R13. (< A14) Aetios, 1.3.3

... (D10) Ancak *apeiron*'un ne olduğunu, hava mı su mu toprak mı yoksa başka cisimsel bir şey mi olduğunu, söylemeyerek yanlış yapar. Bu yüzden maddeyi tanımlayıp meydana getiren nedeni inkâr ettiğinde yanlış yapar. Çünkü *apeiron* maddeden başka bir şey değildir. Eğer meydana getiren ya da fail [*poioun*] <neden> altta yatmıyorsa, madde etkinlik haline [*energeia*] gelemez.

R14. (< A1) Diogenes Laertios, 2.1

Güneş saati milini [*gnômon*] ilk o keşfetti ve Güneş saatlerini Lakedaimonia'ya yerleştirdi, Favorinus'un "Tarih Derlemesi" [*Pantodapê historiai*] adlı yapıtında söylediğine göre, gündönümleri ile *ekinoksları* gösteren *horoskopları* da düzenledi.

R15. (< A4) Eusebios, *Müjdeye Hazırlık*, 10.14.11

Güneş'in dönüşümlerini, zamanları, mevsimleri ve *ekinoksları* ayırt etmek için Güneş saati millerini [*gnômon*] ilk olarak düzenleyen Anaksimandros'tu.

R16. (< A5) Plinius, *Doğa Tarihi*, 2.31

Miletoslu Anaksimandros'un <zodyağın> eğriliğini ilk anlayan, yani meselelerin kapılarını açan kişi olduğu söylenir.

R17. (< A19) Simplikios, *Gökyüzü Üzerine Şerhi*, 471.4-9

... Eudemos'un incelemesine göre <gezegenlerin> büyüklüklerinin ve uzaklıklarının kanıtını ilk olarak Anaksimandros buldu, ... Güneş ile Ay'ın büyüklükleri ve uzaklıkları ... bunlar da Anaksimandros'un keşfine benziyordu ...

R18. (< A30) Plutarkhos, *Masa Başı Tartışmaları*, 8.8.4 730D-E

Fakat yaşlı Hellen'in soyundan gelenler de, ataları Poseidon'a kurban sunarlar; çünkü onlar, Suriyeliler gibi, insanın nemli bir özden meydana geldiğine inanıyorlar. Bundan dolayı aynı soydan geldikleri ve benzer özelliğe sahip olduklarından balığa saygı duyuyorlar ve Anaksimandros'tan daha akla yatkın biçimde felsefe yapıyorlar. (D40) ... Tıpkı ateş, annesi ve babası olan, yakıldığı maddeyi tüketmesi gibi ... aynı şekilde balığı insanların ortak anne ve babası olarak ortaya koyan Anaksimandros balık yenmesine karşı çıkıyordu.

R19. Eirenaos, *Sapkınlıklara Karşı*, 2.14.2

Anaksimandros her şeyin başına, her şeyin tohum biçimindeki kökenini içeren, kendisinden sonsuz sayıda dünya türeyen, sonsuzu yerleştirdi.

R20. (# DK) Ps.-Olymp. *Ars sacra* 25

Ἀναξίμανδρος δὲ τὸ μεταξύ ἔλεγεν ἀρχὴν εἶναι· μεταξύ δὲ λέγω τῶν ἀτμῶν ἢ τῶν καπνῶν· ὁ μὲν γὰρ ἀτμός μεταξύ ἐστὶν πυρὸς καὶ γῆς, καὶ καθόλου δὲ εἰπεῖν, πᾶν το μεταξύ θερμῶν καὶ ὑγρῶν ἀτμός ἐστὶν· τὰ δὲ μεταξύ θερμῶν καὶ ξηρῶν καπνός.

R21. (# DK) *Turba Phil. Sermo I*

a. p. 109.15–16 Ruska; 38.1–6 Plessner

iussit autem, ut Eximendus prius loqueretur, qui optimi erat consilii. incipiens ait omnium initium esse naturam quandam et eam esse perpetuam ac omnia coquentem et quidem videtur naturas eorumque nativitates et corruptiones esse tempora, quibus termini, ad quos pervenire videntur et noscuntur. doceo autem vos stellas esse igneas et aera ipsas continere et quod si aeris humiditas et spissitudo non esset, quae solis flammam separaret a creaturis, omnia subsistentia sol combureret. Deus autem aerem separantem constituit ne combureret quod in terra creavit.

b.39.15–40.24 Plessner

قال أكسميدوس الجرعاني [. . .]
فالماء والنار عدوان ليست بينهما قرابة واشجة لأن النار حارة يابسة والماء بارد رطب فأما الهواء فحار رطب فأصلح ما بينهما برطوبته مع حرارته فصار الهواء مصلحا بين الماء والنار. والأرواح كلهم من لطيف بخار الهواء تكون لأنه إذا اجتمعت السخونة مع الرطوبة فليس لهما بد من أن يخرج من بينهما لطيف يصير بخارا أو ريحا لأن حرارة الشمس تخرج من الهواء لطيفا يصير روحا وحيوة لكل مخلوق وكل هذا إنما هو من تقدير الله تعالى. والهواء إنما يستمد الرطوبة من الماء ولولا أنه يستمد من رطوبة الماء ما يقوى به علي حرارة الشمس لقهرت الشمس الهواء بحرهما ولولا تنفس الهواء حينئذ بالأرواح التي تتولد منها الخلائق لأهلكت الشمس ما من تحتها من الخلائق بحرهما وإنما قوى عليها الهواء انتلاف حرارته بحرارتها وانتلاف رطوبته برطوبة الماء

R20. <Sahte> Olympiodoros, *Kutsal Sanat*, 25

Anaksimandros *aradakinin* [metaksy] ilke olduğunu söyledi. *Arada-*kinden kasıt da buhar ya da duman. Nitekim buhar ateşle toprağın *arasıdır*, genel manada da, sıcakla nemlinin arasındaki her şey buhardır; duman ise sıcakla kurunun arasındadır.

R21. (≠ DK) *Filozoflar Meclisi*, 1. Konuşma

a. 109.15-16 Ruska; 38.1-6 Plessner

<Pythagoras> ilk Anaksimandros'un konuşmasını buyurdu, çünkü en akliselim oydu. O da her şeyin başının belli bir doğa olduğunu, bunun ebedi olduğunu ve her şeyi düzene soktuğunu söyleyerek sözlerine başladı: Her şeyin doğası, oluşu ve bozuluşu onların vardıkları bir sınırlı zamandır, bu görülür ve bilinir. Ama ben size yıldızların ateşten olduğunu, havanın onları çevrelediğini, Güneş'in alevlerini mahlûkattan uzak tutan havanın nemi ve yoğunluğu olmasa, Güneş'in var olan her şeyi yakıp yok edeceğini öğretiyorum. Tanrı havayı bir ayraç olarak yarattı ki, onun yeryüzünde yarattıklarını yarıp yok olmasın.

b. 39.15–40.24 Plessner

Anaksimandros dedi ki: "... Su ve ateş iki düşmandır, aralarında sınıksı bir yakınlık yoktur. Çünkü ateş sıcak ve kurudur, su soğuk ve nemlidir. Havaysa sıcak ve nemlidir, nemi ve sıcaklığı sayesinde ateşle suyu barıştırır; böylece hava, ateşle suyu barıştıran olur. Tüm ruhlar hava buharının seyrelmesinden olur. Zira kızgın sıcaklıkla nem bir araya geldiği zaman, kendilerinden, buhar veya rüzgâr olacak seyrelmiş bir şey çıkışıya ayrılmazlar. Çünkü Güneş'in sıcaklığı havadan, tüm yaratılmışlar için canlılık ve ruh olacak seyrelmiş bir şey çıkarır. İşte tüm bunlar Yüce Tanrı'nın belirlemesiyle olur. Hava sudan nem yardımı ister. Şayet hava sudan, Güneş'in sıcaklığına baskın gelmesini sağlayacak nemi istemeseydi, kuşkusuz Güneş, sıcaklığıyla havaya galebe çalardı. Ayrıca hava, mahlûkatı doğuracak ruhları soluyup saçmasaydı, Güneş, altında bulunan tüm mahlûkatı sıcaklığıyla mahvederdi. Fakat hava kendi nemiyile suyun nemini ve kendi sıcaklığıyla Güneş'in sıcaklığını <çatışmayacak şekilde> birleştirmekle Güneş'e galebe çaldı."

•

Anaksimenes

•

Fragmanlara Anahtar

DK	Laks & Most
A1	P1, R2
A2	P4
A3	P3, D4
A4	D4
A5	D1, D4, D7
A6	D2
A7	P2, D3
A8	---
A9	---
A10	D5, D6, R6, R7, R13
A11	D10
A12	---
A13	D12
A14	D13-D17, R8
A15	D15, D18
A16	R9
A17	D21, D23
A18	D24, D25
A19	D26
A20	D19, D20
A21	D27, D28
A22	
A23	D30
B1	D8, D19, R4
B2	D31, R5
B3	R14
B4	---
B5	---
B6	D27

P Fragmanları: Kişiliği

P1. (< A1) Diog. Laert. 2.3

Ἀναξιμένης Εὐρυστράτου, Μιλήσιος, ἤκουσεν Ἀναξιμάνδρου.
ἐνιοὶ δὲ καὶ Παρμενίδου φασὶν ἀκοῦσαι αὐτὸν [. . .]. καὶ γεγένηται
μέν, καθά φησιν Ἀπολλόδωρος, < . . . > περὶ τὴν Σάρδεων ἄλωσιν,
ἐτελεύτησε δὲ τῇ ἐξηκοστῇ τρίτῃ Ὀλυμπιάδι.

P2. (< A7) (Ps.- ?) Hippol. Ref. 1.7.8

οὗτος ἤκμασεν περὶ ἔτος πρῶτον τῆς πεντηκοστῆς ὀγδῆς
Ὀλυμπιάδος.

P3. (A3) Eus. Chron. 102b

[ad Ol. 55] Anaximenes physicus agnoscitur.

P4. (< A2) Suda A.1988

γένονεν ἐν τῇ νε' Ὀλυμπιάδι ἐν τῇ Σάρδεων ἀλώσει, ὅτε Κῦρος ὁ
Πέρσης Κροῖσον καθεῖλεν.

P5. (≠DK) Christod. Ecphr. 50–51

ἦν μὲν Ἀναξιμένης νοερὸς σοφός, ἐν δὲ μενοινῇ
δαιμονίης ἐλέλιζε νοήματα ποικίλα βουλῆς.

P1. (< A1) Diogenes Laertios, 2.3

Eurystratos oğlu Anaksimenes, Miletoslu, Anaksimandros'u dinlemiş. Kimileri de onun Parmenides'e kulak verdiğini söylüyor... Apollodoros'a göre Sardeis'in düşüşü civarı [=546/545] doğmuş, 63. Olimpiyat sırasında [=528/524] ölmüş.

P2. (< A7) Hippolytos, *Bütün Sapkınlıklara Reddiye*, 1.7.8

58. Olimpiyatın ilk yılı sıralarında [=548/547] serpilmişti.

P3. (A3) Eusebios, *Kronik*, 102b

55. Olimpiyat [=560/556]: Doğa filozofu Anaksimenes tanınıyordu.

P4. (< A2) Suda A.1988

Sardeis'in düştüğü Olimpiyat döneminde doğdu, Pers kralı Kyros Kroisos'u devirdiği sıralarda.

P5. Khristodoros, *Zeuxippos Gymnasion'u Heykelleri*, 50–51

Akıllı bilge Anaksimenes buradaydı, şevk içinde

Tanırsal bir istekle sarstı türlü fikirleri.

D Fragmanlari: Doktrini

D1. (< A5) Simpl. In Phys. 24.26–25.1

Ἀναξιμένης δὲ [. . .] μίαν μὲν καὶ αὐτὸς τὴν ὑποκειμένην φύσιν καὶ ἄπειρόν φησιν ὥσπερ ἐκεῖνος, οὐκ ἀόριστον δὲ ὥσπερ ἐκεῖνος, ἀλλὰ ὠρισμένην, ἀέρα λέγων αὐτὴν· διαφέρειν δὲ μανότητι καὶ πυκνότητι κατὰ τὰς οὐσίας, καὶ ἀραιούμενον μὲν πῦρ γίνεσθαι, πυκνούμενον δὲ ἄνεμον, εἴτα νέφος, ἔτι δὲ μᾶλλον ὕδωρ, εἴτα γῆν, εἴτα λίθους, τὰ δὲ ἄλλα ἐκ τούτων· κίνησιν δὲ καὶ οὗτος αἰδίδιον ποιεῖ, δι' ἣν καὶ τὴν μεταβολὴν γίνεσθαι.

D2. (A6) Ps.-Plut. Strom. 3

Ἀναξιμένην δὲ φασι τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν τὸν ἀέρα εἰπεῖν καὶ τοῦτον εἶναι τῷ μὲν γένει ἄπειρον, ταῖς δὲ περὶ αὐτὸν ποιότησιν ὠρισμένον· γεννᾶσθαι τε πάντα κατὰ τινὰ πύκνωσιν τούτου καὶ πάλιν ἀραιώσιν. τὴν γε μὴν κίνησιν ἐξ αἰῶνος ὑπάρχειν· πλουμένου δὲ τοῦ ἀέρος πρῶτην γεγενῆσθαι λέγει τὴν γῆν, πλατεῖαν μάλα· διὸ καὶ κατὰ λόγον αὐτὴν ἐποχεῖσθαι τῷ ἀέρι· καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην καὶ τὰ λοιπὰ ἄστρα τὴν ἀρχὴν τῆς γενέσεως ἔχειν ἐκ γῆς. ἀποφαίνεται γοῦν τὸν ἥλιον γῆν, διὰ δὲ τὴν ὀξείαν κίνησιν καὶ μάλ' ἱκανῶς θερμότητα λαβεῖν.

D3. (< A7) (Ps.-?) Hippol. Ref. 1.7.1–8

[1] Ἀναξιμένης δὲ [. . .] ἀέρα ἄπειρον ἔφη τὴν ἀρχὴν εἶναι, ἐξ οὗ τὰ γινόμενα καὶ τὰ γεγονότα καὶ τὰ ἐσόμενα καὶ θεοὺς καὶ θεῖα γίνεσθαι, τὰ δὲ λοιπὰ ἐκ τῶν τούτου ἀπογόνων.

[2] τὸ δὲ εἶδος τοῦ ἀέρος τοιοῦτον· ὅταν μὲν ὁμαλώτατος ᾗ, ὀψει ἄδηλον, δηλοῦσθαι δὲ τῷ ψυχρῷ καὶ τῷ θερμῷ καὶ τῷ νοτερῷ καὶ τῷ κινουμένῳ. κινεῖσθαι δὲ αἰεὶ· οὐ γὰρ <ἀν> μεταβάλλειν ὅσα μεταβάλλει, εἰ μὴ κινοῖτο.

[3] πυκνούμενον γὰρ καὶ ἀραιούμενον διάφορον φαίνεσθαι· ὅταν γὰρ εἰς τὸ ἀραιότερον διαχυθῇ, πῦρ γίνεσθαι· ἀνέμους δὲ πάλιν εἶναι ἀέρα πυκνούμενον· ἐξ ἀέρος <δὲ> νέφος ἀποτελεῖσθαι κατὰ τὴν πίλησιν· ἔτι δὲ μᾶλλον ὕδωρ, ἐπὶ πλείον <δὲ> πυκνωθέντα γῆν καὶ εἰς τὸ μάλιστα πυκνότατον λίθους. ὥστε τὰ κυριώτατα τῆς γενέσεως ἐναντία εἶναι, θερμόν τε καὶ ψυχρόν.

[4] τὴν δὲ γῆν πλατεῖαν εἶναι ἐπ' ἀέρος ὀχουμένην· ὁμοίως δὲ καὶ ἥλιον καὶ σελήνην καὶ τὰ ἄλλα ἄστρα πάντα πύρινα ὄντα ἐποχεῖσθαι τῷ ἀέρι διὰ πλάτος.

D1. (< A5) Simplikios, *Fizik Şerhi*, 24.26–25.1

Anaksimenes ise ... tıpkı <Anaksimandros> gibi, taşıyıcı doğanın *bir* ve sonsuz olduğunu söyler, ama onun gibi “belirsiz” demez, “hava” diyerek onu belirli yapar. Tözler <havanın> seyreklik ve yoğunluğu bakımından birbirinden ayrılmış; seyreltiğinde ateş oluşurmuş, yoğunlaştığında ise rüzgâr, sonra bulut, daha sonra su, sonra toprak, sonra taş, bunlardan da öbür şeyler. Hareketi o da ezeli yapar, değişimi de ondan türetir.

D2. (A6) Plutarkhos, *Kırkyama*, 3

Anaksimenes evrenin ilkesinin hava olduğunu ve bunun cins bakımından sonsuz, nitelikleri bakımından ise sınırlı olduğunu söyler. Her şey onun yoğunlaşma ve yine seyrelmesine göre türüyormuş. Hareket ezelden beri varmış. Hava sıkıştığında ilk oluşanın —epey düz olan— toprak olduğunu söyler. Dolayısıyla onun havanın üzerinde süzülmesi mantıklı. Güneş, Ay ve öbür gök cisimleri oluşlarının ilkesini topraktan/yerden alıyormuş. Güneş’in topraktan olduğunu öne sürer, hareketinin hızı sebebiyle aşırı ısınıyormuş.

D3. (<A7) Hippolytos, *Bütün Sapkınlıklara Reddiye*, 1.7.1–8

[1] Anaksimenes ise ... ilkenin sonsuz hava olduğunu söyledi—olanlar, olmuş olanlar ve olacak olanlar, tanrılar ve tanrısal şeyler ondan oluşuyormuş, geri kalanlar da ondan doğanlardan çıkıyormuş.

[2] Havanın biçimi şu şekildeymiş: En türdeş halinde olduğunda, gözle görünmezmiş; soğuk, sıcak, nem ve hareketle görülür hale gelirmiş. Daima hareket edermiş; zira aksi takdirde, eğer hareket olmasa, değişen şeyler değişemezmiş.

[3] Yoğunlaştığında ve seyreltiğinde farklı görünürmüş; genişleyip seyreltiğinde ateş oluşurmuş. Yine, rüzgârlar yoğunlaşmış havalarmış. Havadan da, onun sıkışmasıyla, bulut meydana gelirmiş; biraz daha sıkıştığında su, daha fazla yoğunlaştığında toprak ve en yoğun haline geldiğinde taş olurmuş. Demek ki oluşun esas nedenleri karşıtlar, yani sıcak ve soğukmuş.

[4] Toprak ya da yer [gê] düzmüş, havanın üzerinde duruyormuş. Benzer şekilde Güneş, Ay ve öbür gök cisimleri, hepsi ateşten şeyler olarak, düzlükleriyle havanın üstünde süzülüyorlarmış.

[5] γεγονέναι δὲ τὰ ἄστρον ἐκ γῆς διὰ τὸ τὴν ἰκμάδα ἐκ ταύτης ἀνίστασθαι ἥς ἀραιουμένης τὸ πῦρ γίνεσθαι, ἐκ δὲ τοῦ πυρὸς μετεωριζομένου τοὺς ἀστέρας συνίστασθαι. εἶναι δὲ καὶ γεώδεις φύσεις ἐν τῷ τόπῳ τῶν ἀστέρων συμ<περι>φερομένας ἐκείνοις.

[6] οὐ κινεῖσθαι δὲ ὑπὸ γῆν τὰ ἄστρον λέγει, καθὼς ἕτεροι ὑπειλήφασιν, ἀλλὰ περὶ γῆν, ὥσπερ εἰ περὶ τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν στρέφεται τὸ πιλίον. κρύπτεσθαι δὲ τὸν ἥλιον οὐχ ὑπὸ γῆν γενόμενον, ἀλλ' ὑπὸ τῶν τῆς γῆς ὑψηλοτέρων μερῶν σκεπόμενον, καὶ διὰ τὴν πλείονα ἡμῶν αὐτοῦ γενομένην ἀπόστασιν. τὰ δὲ ἄστρον μὴ θερμαίνειν διὰ τὸ μῆκος τῆς ἀποστάσεως.

[7] ἀνέμους δὲ γεννᾶσθαι, ὅταν ἐκπεπυκνωμένος ὁ ἀήρ ἀραιωθείς φέρεται· συνελθόντα δὲ καὶ ἐπὶ πλεῖον παχυνθέντα νέφη γεννᾶσθαι, καὶ οὕτως εἰς ὕδωρ μεταβάλλειν. χάλαζαν δὲ γίνεσθαι, ὅταν ἀπὸ τῶν νεφῶν τὸ ὕδωρ καταφερόμενον παγῇ· χιόνα δέ, ὅταν αὐτὰ ταῦτα ἐνυγρότερα ὄντα πῆξιν λάβῃ.

[8] ἀστραπὴν δ', ὅταν τὰ νέφη διιστῇται βίᾳ πνευμάτων· τούτων γὰρ διισταμένων λαμπρὰν καὶ πυρῶδη γίνεσθαι τὴν αὐγὴν. ἱρὶν δὲ γεννᾶσθαι τῶν ἡλιακῶν αὐγῶν εἰς ἀέρα συνεστῶτα πιπτουσῶν· σεισμὸν δὲ τῆς γῆς ἐπὶ πλεῖον ἀλλοιουμένης ὑπὸ θερμασίας καὶ ψύξεως.

D4. (A4) Arist. *Metaph.* A3 984a5–6

Ἀναξιμένης δὲ ἀέρα καὶ Διογένης πρότερον ὕδατος καὶ μάλιστα ἄρχὴν τιθέασιν τῶν ἀπλῶν σωμάτων [...].

D5. (< A10) Aët. 1.7.13

Ἀναξιμένης τὸν ἀέρα [... = R6].

D6. (< A10) Cic. *Nat. deor.* 1.10.26

[. . .] Anaximenes aera deum statuit eumque gigni esseque inmensum et infinitum et semper in motu [... = R7].

D7. (< A5) Simplic. *In Phys.* 149.32–150.2

ἐπὶ γὰρ τούτου μόνου Θεόφραστος ἐν τῇ Ἱστορίᾳ τὴν μάνωσιν εἶρηκε καὶ πύκνωσιν.

[5] Gök cisimleri nemin yükselip onu terk etmesiyle yerden doğmuş; onun seyreilmesiyle ateş oluşurmuş, ateşin yükselmesiyle de gök cisimleri meydana gelirmiş. Gök cisimlerinin mekânında, onlarla birlikte dönen, topraktan [*geôdês*] doğalar varmış.

[6] Gök cisimlerinin, başkalarının kabul ettiği gibi, yeryüzünün altında değil de, çevresinde hareket ettiğini söyler—kafamızın etrafında dönen sarık gibi. Güneş'in batıp gözden kaybolması da onun yerin altına girmesinden değil, yeryüzünün daha büyük kısımları tarafından örtülmesinden ve onunla daha fazla olan uzaklığımızdan ileri geliyormuş. Gök cisimleri mesafenin uzunluğundan ötürü ısıtmıyormuş.

[7] Yoğunlaşmış hava seyrelipe taşınunca rüzgârlar peyda olurmuş. Birleşip daha yoğun hale gelince bulutlar üretilir ve aynı yoldan suya dönüşürlermiş. Buluttan gelen suyun donup düşmesiyle dolu oluşurmuş; kar ise, bu <dolu taneleri> daha ıslak olarak katılık elde ettiğinde.

[8] Şimşek, bulutlar rüzgârların zoruyla yarıldığında <çakarmış>; nitekim bunlar yarıldığında parlak ve ateşten bir ışık oluşurmuş. Gök kuşağı Güneş ışınlarının bir hava birikintisinin üzerine düşmesiyle çıkarmış—deprem de yeryüzünün sıcak ve soğuk tarafından gereğinden fazla dönüştürülmesiyle.

D4. (A4) Aristoteles, *Metafizik*, 984a5–6

Anaksimenos ve Diogenes ise havanın sudan önce geldiğini ve yalın cisimlerin en başı olduğunu öne sürmüştür...

D5. (< A10) Aetios, 1.7.13

Anaksimenos havanın <tanrı olduğunu> ... (R6).

D6. (< A10) Cicero, *Tanruların Doğası*, 1.10.26

... Anaksimenos havanın tanrı olduğunu, doğmuş olduğunu, uçsuz bucaksız ve sonsuz olduğunu ve her daim hareket halinde olduğunu söyledi ... (R7).

D7. (< A5) Simplicios, *Fizik Şerhi*, 149.32–150.2

Theophrastos *Tarih*'te seyreleme ve yoğunlaşmadan yalnızca <Anaksimenos> bahsinde söz etmiştir.

D8. (< B1) Plut. *Prim. frig.* 7 947F

[... cf. R4] τὸ γὰρ συστελλόμενον αὐτῆς καὶ πυκνούμενον ψυχρὸν εἶναι φησι, τὸ δ' ἀραιὸν καὶ τὸ χαλαρὸν (οὕτω πως ὀνομάσας καὶ τῷ ῥήματι) θερμόν. ὅθεν οὐκ ἀπεικότως λέγεσθαι τὸ καὶ θερμὰ τὸν ἄνθρωπον ἐκ τοῦ στόματος καὶ ψυχρὰ μεθιέναι· ψύχεται γὰρ ἢ πνοή πιεσθεῖσα καὶ πυκνωθεῖσα τοῖς χεῖλεσιν, ἀνειμένου δὲ τοῦ στόματος ἐκπίπτουσα γίνεται θερμόν ὑπὸ μανότητος [...].

D9. (≠DK) Aët. 2.4.6

[...] Ἀναξιμένης [...] φθαρτὸν τὸν κόσμον.

D10. (< A11) Simplic. *In Phys.* 1121.12–15

γενητὸν δὲ καὶ φθαρτὸν τὸν ἕνα κόσμον ποιοῦσιν, ὅσοι αἰεὶ μὲν φασιν εἶναι κόσμον, οὐ μὴν τὸν αὐτὸν αἰεὶ, ἀλλὰ ἄλλοτε ἄλλον γινόμενον κατὰ τινὰς χρόνων περιόδους, ὡς Ἀναξιμένης [...].

D11. (≠DK) Aët. 2.1.3

[...] Ἀναξιμένης [...] ἀπείρους κόσμους ἐν τῷ ἀπείρῳ κατὰ πᾶσαν περίστασιν.

D12. (< A13) Aët. 2.11.1

Ἀναξιμένης [...] τὴν περιφορὰν τὴν ἐξωτάτω τῆς γῆς εἶναι τὸν οὐρανόν.

D13. (A14) Aët. 2.13.10

Ἀναξιμένης πυρίνην μὲν τὴν φύσιν τῶν ἄστρον, περιέχειν δὲ τινὰ καὶ γεώδη σώματα συμπεριφερόμενα τούτοις ἀόρατα.

D14. (A14) Aët. 2.14.3–4

[3] Ἀναξιμένης ἥλων δίκην καταπεπηγέναι τῷ κρυσταλλοειδεῖ.

[4] ἔνιοι δὲ πέταλα εἶναι πύρινα ὥσπερ ζωγραφήματα.

D15. (A15) Aët. 2.22.1

Ἀναξιμένης πλατὺν ὡς πέταλον τὸν ἥλιον.

D16. (A14) Arist. *Meteor.* 2.1 354a28–32

[...] πολλοὺς πεισθῆναι τῶν ἀρχαίων μετεωρολόγων τὸν ἥλιον μὴ φέρεσθαι ὑπὸ γῆν ἀλλὰ περὶ τὴν γῆν καὶ τὸν τόπον τοῦτον, ἀφανίζεσθαι δὲ καὶ ποιεῖν νύκτα διὰ τὸ ὑψηλὴν εἶναι πρὸς ἄρκτον τὴν γῆν.

D8. (< B1) Plutarkhos, *Soğuşun İlkesi*, 7 947F

... (bkz. R4) nitekim <Anaksimenes havanın> sıkışması ve yoğunlaşmasının soğuk olduğunu, seyrek ve gevşek (bu sözcükle adlandırıyor) olanın ise sıcak olduğunu söylüyor. İnsanın ağzından sıcak şeyler de soğuk şeyler de saçtığını söylemeleri bu yüzden—çok da mantıksız değil. Zira soluk dudaklar büzülerek yoğunlaştırıldığında soğur, ağız açıldığında ise genişlemesiyle ısınıp dışarı çıkar...

D9. (≠DK) Aetios, 2.4.6

... Anaksimenes ... düzenin bozuluşa tabi <olduğunu söyledi.>

D10. (< A11) Simplikios, *Fizik Şerhi*, 1121.12–15

Anaksimenes gibi ... düzenin daimi olduğunu ama daima aynı olmadığını, farklı zaman dilimlerinde başka başka hale geldiğini söyleyenler, tek düzeni oluşturan ve bozulan bir şey yapıyorlar.

D11. (≠DK) Aetios, 2.1.3

... Anaksimenes ... bütün dönüşe <yani oluş ve bozuluşa> uygun olarak sonsuz düzenin sonsuzda [*apeiron*] <olduğunu söyledi.>

D12. (< A13) Aetios, 2.11.1

Anaksimenes ... yeryüzünden en uzak dönüş hareketinin göğünki olduğunu <söyledi.>

D13. (A14) Aetios, 2.13.10

Anaksimenes <için> gökcisimlerinin doğası ateştir, öte yandan dönüş hareketlerinde onlara görünmez topraktan [*geôdês*] cisimler eşlik eder.

D14. (A14) Aetios, 2.14.3–4

[3] Anaksimenes <yıldızların> gökküreye [*krystalloeidês*] çivi gibi sabitlenmiş olduğunu <söyledi.>

[4] Kırnileri de resimler gibi ateşten yapraklar olduklarını.

D15. (A15) Aetios, 2.22.1

Anaksimenes Güneş'in yaprak gibi düz <olduğunu söyledi.>

D16. (A14) Aristoteles, *Meteoroloji*, 354a28–32

... hava olayları hakkında konuşan pek çok kadim <düşünür> Güneş'in yeryüzünün altına gitmektense, onun ve alarının çevresinde dolandığına, gözden kaybolup geceye yol açmasının sebebinin ise yeryüzünün kuzeye yükselmesi olduğuna kani.

D17. (A14) Aët. 2.19.2

Ἀναξιμένης δὲ διὰ μὲν ταῦτα μηδὲν τούτων, διὰ δὲ τὸν ἥλιον μόνον.

D18. (A15) Aët. 2.23.1

Ἀναξιμένης ὑπὸ πεπυκνωμένου ἀέρος καὶ ἀντιτύπου ἐξωθεῖσθαι τὰ ἀστρα.

D19. (< A20) Arist. Cael. 2.13 294b13–23

Ἀναξιμένης δὲ καὶ τὸ πλάτος αἴτιον εἶναι φασὶ τοῦ μένειν αὐτῇ. οὐ γὰρ τέμνειν ἀλλ' ἐπιπωμαίνει τὸν ἀέρα τὸν κάτωθεν, ὅπερ φαίνεται τὰ πλάτος ἔχοντα τῶν σωμάτων ποιεῖν· ταῦτα γὰρ καὶ πρὸς τοὺς ἀνέμους ἔχει δυσκινήτως διὰ τὴν ἀντέρεισιν. ταὐτὸ δὴ τοῦτο ποιεῖν τῷ πλάτει φασὶ τὴν γῆν πρὸς τὸν ὑποκείμενον ἀέρα (τὸν δ' οὐκ ἔχοντα μεταστῆναι τόπον ἱκανὸν ἀθρόως κάτωθεν ἡρεμεῖν), ὥσπερ τὸ ἐν ταῖς κλεψύδρας ὕδωρ. ὅτι δὲ δύναται πολὺ βάρος φέρειν ἀπολαμβάνομενος καὶ μένων ὁ ἀήρ, τεκμήρια πολλὰ λέγουσιν.

D20. (A20) Aët.

a. 3.10.3

Ἀναξιμένης τραπεζοειδῇ.

b. 3.15.8

Ἀναξιμένης διὰ τὸ πλάτος ἐποχεῖσθαι τῷ ἀέρι.

D21. (A17) Aët. 3.4.1

Ἀναξιμένης νέφη μὲν γίνεσθαι παχυνθέντος ἐπὶ πλείστον τοῦ ἀέρος, μᾶλλον δ' ἐπισυναχθέντος ἐκθλίβεσθαι τοὺς ὄμβρους, χιόνα δέ, ἐπειδὴν τὸ καταφερόμενον ὕδωρ παγῇ, χάλαζαν δ' ὅταν συμπεριληφθῇ τῷ ὑγρῷ πνεύματι.

D22. (≠DK) Sen. Quaest. nat. 2.17

quidam existimant igneum spiritum per frigida atque umida mean-tem sonum reddere, nam ne ferrum quidem ardens silentio tinguitur sed, si in aquam fervens massa descendit, cum multo murmure extinguitur. ita, ut Anaximenes ait, spiritus incidens nubibus tonitrua edit et, dum luctatur per obstantia atque interscissa vadere, ipsa ignem fuga accendit.

D23. (A17) Aët. 3.3.2

Ἀναξιμένης ταῦτα τούτῳ προστιθεὶς τὸ ἐπὶ τῆς θαλάσσης, ἥτις σχιζομένη ταῖς κώπαις παραστίλβει.

D17. (A14) Aetios, 2.19.2

Anaksimenes bu <hava olaylarının> hiçbirinin bu <gökcisimleri> yüzünden olmadığını, yalnızca Güneş'ten ötürü <olduğunu söyledi.>

D18. (A15) Aetios, 2.23.1

Anaksimenes gökcisimlerinin yoğunlaşan ve onlarla karşılaşan hava tarafından itilmesiyle <gözden kaybolduğunu> söyledi.

D19. (< A20) Aristoteles, Gökyüzü Üzerine, 294b13–23

Anaksimenes <yeryüzünün> durmasının nedeninin onun düz olması olduğunu söylüyor. Zira aşağıdaki havayı yarmaktansa bir kapak gibi örtüyormuş. Görünen o ki, <bütün> düz cisimler böyle yapıyormuş, nitekim bunlar direndikleri için rüzgâra karşı kararlı duruyorlarmış. Ayrıca yeryüzünün düz olması sebebiyle altta duran havayla aynı şeyi yaptığını söylüyor, <hava da> çıkacak yeterince yer olmadığı için aşağıda yığın halinde dururmuş, tıpkı su saatindeki su gibi. Kapatılmış ve durağan havanın çok fazla ağırlık taşıyabileceğine dair de pek çok alâmetten söz ediyorlar.

D20. (A20) Aetios

a. 3.10.3

Anaksimenes <yeryüzünün> masa biçiminde [*trapezoeidês*] <olduğunu söyledi.>

b. 3.15.8

Anaksimenes düzlüğü sayesinde <yeryüzünün> havada süzüldüğünü <söyledi.>

D21. (A17) Aetios, 3.4.1

Anaksimenes bulutların hava fazlaca yoğunlaştığında oluştuğunu <söylüyor,> daha da yoğunlaştığında yağmur yağarmış, su aşağı inerken donarsa kar olurmuş, bir rüzgâr ya da hava akımı [*pneuma*] neme hapsediğinde ise dolu.

D22. (#DK) Seneca, Doğa Araştırmaları, 2.17

Kimileri alevli bir hava akımının soğuk ve nemli bir yerden geçerken ses çıkardığını düşünür, erimiş bir demir bile sessiz damlamaz sonuçta, hele kor bir parça suya düşerse, onun sönmesine büyük bir ses eşlik eder. İşte Anaksimenes de bulutların üzerine düşen bir hava akımının gök gürlemesine neden olduğunu ve tıkanıklıklar arasında bir çıkış yolu ararken bir alevlenmeye yol açtığını söylüyor.

D23. (A17) Aetios, 3.3.2

Anaksimenes, <Anaksimandros'un söyledikleriyle> aynı şeylere denizde olan biteni ekliyor—küreklerle yarıldığında parlayan.

D24. (A18) Aët. 3.5.10

Ἀναξιμένης ἱρὶν γίνεσθαι κατ' αὐγασμὸν ἡλίου πρὸς νέφει πυκνῷ καὶ παχεῖ καὶ μέλανι παρὰ τὸ μὴ δύνασθαι τὰς ἀκτῖνας εἰς τὸ πέραν διακόπτειν ἐπισυνισταμένας αὐτῷ.

D25. (A18) Schol. in Arat. 515.27

τὴν ἱρὶν Ἀναξιμένης φησὶ γίνεσθαι, ἥνικα ἂν ἐπιπέσωσιν αἱ τοῦ ἡλίου αὐγαὶ εἰς παχὺν καὶ πυκνὸν τὸν ἀέρα. ὅθεν τὸ μὲν πρότερον αὐτοῦ τοῦ ἡλίου φοινικοῦν φαίνεται, διακαιόμενον ὑπὸ τῶν ἀκτίνων, τὸ δὲ μέλαν, κατακρατούμενον ὑπὸ τῆς ὑγρότητος. καὶ νυκτὸς δέ φησι γίνεσθαι τὴν ἱρὶν ἀπὸ τῆς σελήνης, ἀλλ' οὐ πολλάκις διὰ τὸ μὴ πανσέληνον εἶναι διὰ παντὸς καὶ ἀσθενέστερον αὐτὴν φῶς ἔχειν τοῦ ἡλίου.

D26. (A19) Ps.-Gal. In Hipp. Hum. 3

Ἀναξιμένης δὲ ἐξ ὕδατος καὶ ἀέρος γίνεσθαι τοὺς ἀνέμους βούλεται καὶ ῥύμη τινὶ ἀγνώστῳ βιαίως φέρεσθαι καὶ τάχιστα ὡς τὰ πτηνὰ πέτεσθαι.

D27. (A21) Arist. Meteor. 2.7 365b6–12

Ἀναξιμένης δέ φησι βρεχομένην τὴν γῆν καὶ ξηραينوμένην ῥήγνυσθαι, καὶ ὑπὸ τούτων τῶν ἀπορηγνυμένων κολωνῶν ἐμπιπτόντων σείεσθαι· διὸ καὶ γίγνεσθαι τοὺς σεισμοὺς ἔν τε τοῖς αὐχμοῖς καὶ πάλιν ἐν ταῖς ἐπομβρίαις· ἔν τε γὰρ τοῖς αὐχμοῖς, ὥσπερ εἴρηται, ξηραينوμένην ῥήγνυσθαι καὶ ὑπὸ τῶν ὑδάτων ὑπερυγραιομένην διαπίπτειν.

D28. (> A21) Sen. Quaest. nat. 6.10.1–2

[1] Anaximenes ait terram ipsam sibi causam esse motus, nec extrinsecus incurrere quod illam impellat, sed intra ipsam et ex ipsa: quasdam enim partes eius decidere, quas aut umor resolverit aut ignis exederit aut spiritus violentia excusserit. sed his quoque cessantibus non deesse, propter quod aliquid abscedat aut revellatur; nam primum omnia vetustate labuntur nec quicquam tutum a senectute est; haec solida quoque et magni roboris carpit: [2] itaque quemadmodum in aedificiis veteribus quaedam non percussa tamen decidunt, cum plus ponderis habuere quam virium, ita in hoc universo terrae corpore evenit ut partes eius vetustate solvantur, solutae cadant et tremorem superioribus afferant [...].

D24. (A18) Aetios, 3.5.10

Anaksimenos gökkuşağının Güneş ışınlarının yoğun, kalın ve kara bulutun içinden geçemeyip onun üzerinde birikmesiyle oluştuğunu <söylüyor.>

D25. (A18) Aratos'un Görüngüler'ine Skholia, 515.27

Anaksimenos gökkuşağının Güneş ışınları kalın ve yoğun havanın üzerine düştüğünde meydana geldiğini söylüyor. Bu yüzden de onun Güneş'e en yakın kısmı kırmızı görünürmüş, ışınlar tarafından yakıldığı için, kara kısım ise, orada nemlilik hüküm sürdüğü için öyleymiş. Ayrıca geceleyin de Ay'dan ötürü gökkuşağı oluştuğunu söylüyor, ama her zaman dolunay olmadığı ve Ay ışığı Güneş'inkinden zayıf olduğu için, sık görülmezmiş.

D26. (A19) <Sahte> Galenos, Hippokrates'in Salgılar'ına Şerh, 3

Anaksimenos rüzgârların su ve havadan oluştuğunu, bilinmez bir aceleyle vahşi bir şekilde taşındığını ve kuşlar gibi hızlı uçuşunu düşünüyor.

D27. (A21) Aristoteles, Meteoroloji, 365b6-12

Anaksimenos yeryüzünün ıslana kuruya dağıldığını, bu dağılma sonucu da kaideleri ya da zirveleri [*kolônos*] çöktüğü için sarsıldığını, bu yüzden de depremlerin hem kuraklık görüldüğünde hem de yağmur fırtınası olduğunda meydana gelebildiğini söylüyor. Nitekim kuraklık zamanı, söylendiği gibi, kuruyup dağılıyormuş, yağmurla aşırı ıslandığında da çöküyormuş.

D28. (> A21) Seneca, Doğa Araştırmaları, 6.10.1-2

[1] Anaksimenos depremin sebebinin yalnızca yeryüzü olduğunu, dışarıdan hiçbir şeyin onu sarsamayacağını, depremin nedeninin daha ziyade içeride olduğunu ve içeriden geldiğini söylüyor. Onun bazı parçaları suyun çözmesiyle, ateşin tüketmesiyle ya da güçlü bir rüzgârın sarsmasıyla çöküyormuş. Ama bu etkiler olmadığında dahi bir şeyler kırılıp dökülebilirmiş ve bunun bir nedeni her zaman varmış. Öncelikle her şey eskidikçe bozulurmuş ve hiçbir şey eskimeden muaf değilmiş; bu, katı ve dayanıklı şeyleri bile zayıflatırmış. [2] Tıpkı eski binalarda güçlü bir darbe olmadan da bir yerlerin dökülmesi gibi, ağırlıkları kuvvetlerinden çok olduğu için, aynı şekilde yeryüzünün de eskiyen kısımları çözülürmüş. Çözöldüklerinde de dökülür ve üstlerinde ne varsa sarsarlarmış...

D29. Amm. Marc. 17.7.12

Anaximenes ait arecentem nimia aestuum siccitate aut post madores imbrium terram rimas pandere grandiores, quas penetrat supernus aer violentus et nimius, ac per eas vehementi spiritu quassatam cieri propriis sedibus. qua de causa tremores huiusmodi vaporatis temporibus aut nimia aquarum caelestium superfusione contingunt.

D30. (cf. A23) Aët. 4.3.2

Ἀναξιμένης [. . .] ἀερώδη.

D31. (< B2) Aët. 1.3.4

Ἀναξιμένης [. . .] ἀρχὴν τῶν ὄντων ἀέρα ἀπεφίνατο· ἐκ γὰρ τούτου τὰ πάντα γίνεσθαι καὶ εἰς αὐτὸν πάλιν ἀναλύεσθαι, “οἷον ἡ ψυχὴ,” φησὶν, “ἢ ἡμετέρα ἀήρ οὔσα συγκρατεῖ ἡμᾶς, καὶ ὅλον τὸν κόσμον πνεῦμα καὶ ἀήρ περιέχει”. λέγεται δὲ συνωνύμως ἀήρ καὶ πνεῦμα [. . . = R5].

D29. Ammianus Marcellinus, Tarih, 17.7.12

Anaksimenes yeryüzü kuraklıktan kuruduktan sonra yağmur fırtınaları tarafından yıkandığında derin yarıkların açıldığını ve vahşi bir rüzgârın buraya nüfuz ettiğini, buralarda gezinen güçlü rüzgâr tarafından titretildiğinde de, yeryüzünün temelinden sarsıldığını söylüyor. Bu tür sarsıntıların yoğun yağışların olduğu ılık mevsimlerde olma sebebi buymuş.

D30. (bkz. A23) Aetios, 4.3.2

Anaksimenes ... <ruhun> hava biçiminde [*aerôdês*] <olduğunu söyledi.>

D31. (< B2) Aetios, 1.3.4

Anaksimenes ... varolanların ilkesinin hava olduğunu öne sürdü; zira her şey bundan oluşur ve yeniden buna çözülürmüş. “Bizi yöneten ve aslında hava olan ruh gibi,” diyor, “soluk ve hava da evrenin düzenini çekip çevirir.” Hava [*aêr*] ve soluk [*pneuma*] eşanlamlıymış... (R5).

R Fragmanları: Alımlanması

R1. Diog. Laert.

a. 5.42

Περὶ τῶν Ἀναξιμένους α΄

b. 10.28

Ἀναξιμένης

R2. (< A1) Diog. Laert. 2.3

κέχρηται τε λέξει Ἰάδι ἀπλῇ καὶ ἀπερίττῳ.

R3. Plat. Tim. 49b–d

πρῶτον μὲν, ὃ δὴ νῦν ὕδωρ ὠνομάκαμεν, πηγνύμενον ὥς δοκοῦμεν λίθους καὶ γῆν γιγνόμενον ὀρῶμεν, τηκόμενον δὲ καὶ διακρινόμενον αὐτὸν τοῦτο πνεῦμα καὶ ἀέρα, συγκαυθέντα δὲ ἀέρα πῦρ, ἀνάπαλιν δὲ συγκριθὲν καὶ κατασβεσθὲν εἰς ἰδέαν τε ἀπὶ ὧν αὐθις ἀέρος πῦρ, καὶ πάλιν ἀέρα συνιόντα καὶ πυκνούμενον νέφος καὶ ὁμίχλην, ἐκ δὲ τούτων ἔτι μᾶλλον συμπιλουμένων ῥέον ὕδωρ, ἐξ ὕδατος δὲ γῆν καὶ λίθους αὐθις, κύκλον τε οὕτω διαδιδόντα εἰς ἄλληλα, ὥς φαίνεται, τὴν γένεσιν. οὕτω δὴ τούτων οὐδέποτε τῶν αὐτῶν ἐκάστων φανταζομένων, ποῖον αὐτῶν ὥς ὃν ὅτιοῦν τοῦτο καὶ οὐκ ἄλλο παγίως δισχυριζόμενος οὐκ αἰσχυνεῖται τις ἑαυτόν;

R4. (< B1) Plut. Prim. frig. 7 948A

[. . .] ἥ, καθάπερ Ἀναξιμένης ὁ παλαιὸς ᾤετο, μῆτε τὸ ψυχρὸν ἐν οὐσίᾳ μῆτε τὸ θερμὸν ἀπολείπωμεν, ἀλλὰ πάθη κοινὰ τῆς ὕλης ἐπιγινόμενα ταῖς μεταβολαῖς· [. . . = D8] τοῦτο μὲν οὖν ἀγνόημα ποιεῖται τοῦ ἀνδρὸς ὁ Ἀριστοτέλης· ἀνειμένου γὰρ τοῦ στόματος ἐκπνεῖσθαι τὸ θερμὸν ἐξ ἡμῶν αὐτῶν, ὅταν δὲ συστρέψαντες τὰ χεῖλη φυσῇσωμεν, οὐ τὸν ἐξ ἡμῶν ἀλλὰ τὸν ἀέρα τὸν πρὸ τοῦ στόματος ὠθεῖσθαι ψυχρὸν ὄντα καὶ προσπίπτειν.

R5. (< B2) Aët. 1.3.4

[. . . = D31] ἀμαρτάνει δὲ καὶ οὗτος ἐξ ἀπλοῦ καὶ μονοειδοῦς ἀέρος καὶ πνεύματος δοκῶν συνεστάναι τὰ ζῶα· ἀδύνατον γὰρ ἀρχὴν μίαν τὴν ὕλην τῶν ὄντων ἐξ ἧς τὰ πάντα ὑποστῆναι· ἀλλὰ καὶ τὸ ποιοῦν αἷτιον χρὴ ὑποτιθέναι· οἷον ἀργυρος οὐκ ἀρκεῖ πρὸς τὸ ἐκπῶμα γενέσθαι, ἂν μὴ καὶ τὸ ποιοῦν ἦ, τουτέστιν ὁ ἀργυροκόπος· ὁμοίως καὶ ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ καὶ τοῦ ξύλου καὶ τῆς ἄλλης ὕλης.

R1. (≠DK) Diogenes Laertios

a. 5.42 (Theophrastos'un eserlerinden)

Anaksimenes Hakkında (tek rulo)

b. 10.28 (Epikouros'un eserlerinden)

Anaksimenes

R2. (< A1) Diogenes Laertios, 2.3

İyon lehçesini yalın ve açık bir şekilde kullandı.

R3. (≠DK) Platon, *Timaios*, 49b–d

İlkin, şimdi su dediğimiz şeyin yoğunlaşarak düşündüğümüz üzere taş ve toprak haline geldiğini, aynı şeyin eriyip ayrıştığında rüzgâr ve hava, havanın da çok ısınınca ateş olduğunu, ters yönde, sıkışıp sönen ateşin yine hava biçimine döndüğünü, havanın birleşip yoğunlaşarak bulut ve sis olduğunu, bunların birinin daha da sıkışarak akan suya dönüştüğünü, suyun ise tekrar toprak ve taş olduğunu görüyoruz—birbirlerinin oluşunu bu şekilde daire gibi aralarında döndürüyorlar. Ama <madem> bunların hiçbirisi kendisini daima aynı şekilde göstermiyor, hangisi için kendinden emin ve kendini utandırmayacak şekilde “budur ve başka bir şey değildir” denebilir ki?

R4. (< B1) Plutarkhos, *Soğuşun İlkesi*, 7 948A

... ya da, kadim Anaksimenes'in düşündüğü gibi, ne soğuşu töz olarak kabul edelim ne de sıcaklığı, aksine bunları maddenin değişimleri sırasında beliriveren ortak hâlleri [*pathê*] olarak ele alalım; ... (D8) Aristoteles bunu insanın bilgisizliği sayar. Zira ağzımızı açıp hohladığımızda, kendimizden gelen sıcaklığı dışa veririz, dudaklarımızı büzüp üflediğimizde ise, üflenene bizdeki hava değildir, dudakların hemen önündeki soğuk hava itilir ve def edilir.

R5. (< B2) Aetios, 1.3.4

... (D31) o da canlıların yalın ve türdeş hava ve soluktan oluştuğunu düşünmekle hata eder; zira varolanların maddesinin her şeyin kendisinden geldiği yegâne ilke olarak öne sürmek imkânsız; aynı zamanda fail nedeni de ortaya koymak lazım—sözgelişi gümüş, onu yapan bir fail, yani gümüş ustası olmadığı sürece, kadehin ortaya çıkması için yeterli değildir. Tunç, ahşap ve öbür maddeler için de benzer şekilde.

R6. (< A10) Aët. 1.7.13

[. . . = D5] δεῖ δ' ὑπακούειν ἐπὶ τῶν οὕτως λεγομένων τὰς ἐνδιηκούσας τοῖς στοιχείοις ἢ τοῖς σώμασι δυνάμεις.

R7. (< A10) Cic. Nat. deor. 1.10.26

[. . . = D6] quasi aut aer sine ulla forma deus esse possit, cum praesertim deum non modo aliqua, sed pulcherrima specie deceat esse, aut non omne quod ortum sit mortalitas consequatur. .

R8. (< A14a) Plin. Nat. hist. 2.187

umbrarum hanc rationem et quam vocant gnomonicen invenit Anaximenes Milesius [. . .] primusque horologium quod appellant sciothericon Lacedaemone ostendit.

R9. (< A16) Theon Sm. Exp. 3.10, pp. 198.19–99.2

Εὐδημος ἱστορεῖ ἐν ταῖς Ἀστρολογίαις [. . .] Ἀναξιμένης δὲ ὅτι ἡ σελήνη ἐκ τοῦ ἡλίου ἔχει τὸ φῶς καὶ τίνα ἐκλείπει τροπὸν.

R10. P. Berol. 7927, 9588, 21179 Col. 2.53–57, 62–68

[2.53] [εἴη] δ' ἂν κάκεινο παντελῶς ἀπίθανο[ν, εἰ] | [βρέφ]ος ἐστὶν ὁ Ἔρως, περινοστεῖν αὐτ[ὸ]ν. ὅ[λ]η[ν] τήν | [οἴκου]μένην, τοξεύειν μὲν τῶν ὑπαντῶν | των, οὓς ἂν αὐτὸς ἐθέλῃ, καὶ πυρπ[ο]λεῖν | [ὥστ' ἐ]ν μὲν ταῖς τῶν ἐρώντων ψυχαῖς ἐγγίγνε[σθαι] ἱερὸν πνεῦμά τι οἷον θε[ο]φορ. . .

[2.62] ἐβου- | [. . . .]ν λόγον περαίνειν καὶ ὁ [Α]ν[α]-ξιμένης δι[ε]λέγετο πρὸς τὴν Παρθενόπην ἀντιλαβέσθαι | [65] [τῆς ζ]ητήσεως· κάκεινή | δι' ὁργῆς ἔχουσα τὸν Μητίοχον διὰ τὸ μὴ ὁμο[λ]ογῆσαι μήπω οὐδεμιᾶς ἐρασο[μένη]ν (καὶ εὕξατο μηδὲ μέλλειν) “ . . . . ” ἔφη, [...]

R11. Diog. Laert.

a. 2.4

Θαλῆς Ἐξαμύου ἐπὶ γήρως οὐκ εὐποτμος οἵχεται· εὐφρόνης, ὥσπερ ἑώθει, ἅμα τῇ ἀμφιπόλῳ προιών ἐκ τοῦ αὐλίου τὰ ἄστρα ἐθηεῖτο· καὶ (οὐ γὰρ ἐς μνήμην ἔθετο) θηεύμενος ἐς τὸ κρημνῶδες ἐκβὰς καταπίπτει. Μιλησίοισι μὲν νυν ὁ αἰθερολόγος ἐν τοιῷδε κεῖται τέλει. ἡμέες δὲ οἱ λεσχηνῶται αὐτοὶ τε μεμνώμεθα τοῦ ἀνδρός, οἳ τε ἡμέων παῖδες τε καὶ λεσχηνῶται, ἐπιδεξιόμεθα δ' ἔτι τοῖς ἐκείνου λόγοις. ἀρχὴ μέντοι παντὸς τοῦ λόγου Θαλῆ ἀνακεῖσθω.

R6. (< A10) Aetios, 1.7.13

... (D5) bu şekilde söylenenlerle <yani havanın tanrı olduğu gibi sözlerle> ilgili, öğeleri ya da cisimleri aşan şeylere kulak verilmesi gerekir.

R7. (< A10) Cicero, Tanrıların Doğası, 1.10.26

... (D6) sanki biçimsiz hava tanrı olabilecekmış gibi —tanrıya yaraşan herhangi bir görünüşe sahip olmak değil, mümkün olan en güzel görünüşe sahip olmakken— ya da sanki oluşan her şey ölümlülüğe tabi değilmiş gibi.

R8. (< A14a) Plinius, Doğa Tarihi, 2.187

Miletoslu Anaksimenes “*gnomonik*”¹ denen gölge hesabını buldu ... ayrıca Sparta’da Güneş saatini ilk sergileyen kişiydi.

R9. (< A16) İzmirli Theon, Platon İçin Matematik, 198.19–99.2

Eudemos *Gökbilimi*’nde .... Anaksimenes’in Ay’ın ışığını Güneşten aldığını ve bu yüzden tutulduğunu keşfeden kişi olduğunu aktarır.

R10. (#DK) Anonim, Metiokhos ve Parthenope

[2.53] [Metiokhos dedi ki] “... bu da tümüyle mantıksız, yani Eros’un bütün dünyayı dolaşıp karşısına çıkan kişiler arasından her istediğine ok atıp onları ateşe veren bir çocuk olması, aşıkların ruhunda tanrısal esine tabi olanlarınkı gibi bir nevi kutsal soluk oluşması...”

[2.62] ... sözlerini bitirmek istedi, ama Anaksimenes Parthenope’ye soruşturmadaki yerini almasını söyledi; o da, herhangi bir kadına aşık olduğunu reddettiği (ve gelecekte de olmamak için dua ettiği) için Metiokhos’a kızgın halde, “...” dedi, ...

R11. (#DK) Diogenes Laertios

a. 2.4

Eksamyas oğlu Thales’in yaşlılığı müreffeh geçmedi; eşref vakti, âdeti olduğu üzere, yıldızları gözlemlemek için hizmetçisiyle birlikte avludan öteye gitti. Gözlemlerken de bir uçuşunun kenarına geldi ve aşağı düştü—nerede olduğunu unutmuştu. Miletoslular işte böyle kaybettiler gök ya da *esîr* bilimcilerini [*aitherologos*]. Biz öğrencileri, bizim çocuklarımız ve öğrencilerimiz bu adamı hatırlayalım ve onun sözlerini benimseyelim. Her konuşmamızın başında Thales’i analım.

---

¹ Yunanca “kaide, yargı, bilen” anlamlarına gelen *gnômon* sözcüğü, aynı zamanda gölge üzerinden iş gören Güneş saatinin milinin de adıydı.

b. 2.5

εὐβουλότατος ἦς ἡμέων, μεταναστὰς ἐκ Σάμου ἐς Κρότωνα, ἐνθάδε εἰρηνέεις. οἱ δὲ Αἰακέος παῖδες ἄλαστα κακὰ ἔρδουσι καὶ Μιλησίους οὐκ ἐπιλείπουνσι αἰσυνήται. δεινὸς δὲ ἡμῖν καὶ ὁ Μήδων βασιλεύς, οὐκ ἦν γε ἐθέλωμεν δασμοφορέειν· ἀλλὰ μέλλουσι δὴ ἀμφὶ τῆς ἐλευθερίας ἀπάντων Ἰωνες Μήδοις κατίστασθαι ἐς πόλεμον· καταστάσι δὲ οὐκέτι ἐλπίς ἡμῖν σωτηρίας. κῶς ἂν οὖν Ἀναξιμένης ἐν θυμῷ ἔτι ἔχοι αἰθερολογέειν, ἐν δείματι ἐὼν ὀλέθρου ἢ δουλοσύνης; σὺ δὲ εἰ καταθύμιος μὲν Κροτωνιήτησι, καταθύμιος δὲ καὶ τοῖσι ἄλλοισι Ἰταλιώτησι φοιτεύουσι δέ τοι λεσχηνῶται καὶ ἐκ Σικελίης.

c. 8.49–50

καὶ σύ, ὦ λῶσπε, εἰ μὴδὲν ἀμείνων ἦς Πυθαγόρῳ γενεήν τε καὶ κλέος, μεταναστὰς ἂν οἴχεο ἐκ Μιλήτου· νῦν δὲ κατερύκει σε ἡ πατρόθεν εὐκλεία, καὶ ἐμέ γε ἂν κατείρουκεν Ἀναξιμένει ἐοικότα. εἰ δὲ ὑμεῖς οἱ ὀνήστοι τὰς πόλιας ἐκλείψετε, ἀπὸ μὲν αὐτέων ὁ κόσμος αἰρεθήσεται, ἐπὶ δὲ κινδυνότερα αὐτῇσι τὰ ἐκ Μήδων. [50] οὔτε δὲ αἰεὶ καλὸν αἰθερολογίῃ μελεδωνόν τε εἶναι τῇ πατρίδι κάλλιον. καὶ ἐγὼ δὲ οὐ πάντα περὶ τοὺς ἐμεωντοῦ μύθους, ἀλλὰ καὶ ἐν πολέμοις οὓς διαφέρουσιν ἐς ἀλλήλους Ἰταλιῶται.

R12. Min. Fel. Octav. 19.5

Anaximenes deinceps et post Apolloniates Diogenes aera deum statuunt infinitum et inmensum; horum quoque similis de divinitate consensio est.

R13. August.**a. (< A10) Civ. Dei 8.2**

[. . .] non tamen ab ipsis aerem factum, sed ipsos ex aere ortos credit.

b. Conf. 10.6

et quid est hoc? interrogavi terram, et dixit: “non sum”; et quaecumque in eadem sunt, idem confessa sunt. interrogavi mare et abyssos et reptilia animarum vivarum, et responderunt: “non sumus deus tuus; quaere super nos.” interrogavi auras flabiles, et inquit universus aer cum incolis suis: “fallitur Anaximenes: non sum deus.”

b. 2.5

Aramızda en basiretli sen çıktın ve Samos'tan Kroton'a taşınıp, orada huzur buldun. Aiakos'un çocukları dayanılmaz kötülükler yapıyor ve zalim yöneticiler Miletosluları rahat bırakmıyor. Haraç vermediğimiz sürece Medlerin kralı bizim için de korkutucu oluyor. İyonlar herkesin özgürlüğü için Medlerle savaş başlatmanın eşiğinde; ne var ki, başlatırsak hayatta kalma umudumuz hiç kalmayacak. Anaksimenes bunca ölüm ve kölelik tehlikesi altında nasıl oluyor da hâlâ gök ya da *esîr* bilimini icra etmeyi [*aitherologeein*] yüreğinde taşıyabiliyor? Sen Krotonluların ve öbür İtalya Yunanlarının yüreğinde yer ettin, Sicilya'dan bile öğrenci geliyor sana.

c. 8.49–50

<Pythagoras'tan Anaksimenes'e> Sen de, kadim dostum, soyun ve adın Pythagoras'tan önde olmasaydı, taşınıp Miletos'u terk ederdin; şimdi ise atalarının nâmı seni alıkoyuyor, Anaksimenes'in dengi olseydim beni de alıkoyardı. Ama eğer siz en iyiler kentlerinizi terk ederseniz, <kentlerin> düzeni elden çıkacak, Med tehlikesi daha da artacak. [50] Boyuna gök ve *esîr* bilimi icra etmek güzel değil, yurdunu koruyup kollamak da güzel. Ben de tümüyle kendi meseleme gömülmüş değilim, aynı zamanda İtalya Yunanlarının birbirlerine karşı giriştikleri savaşlara da katılıyorum.

R12. (≠DK) Minucius Felix, *Octavius*, 19.5

Anaksimenes ve ardından Apollonialı Diogenes havanın sonsuz ve devasa bir tanrı olduğunu söyledi; tanrısal olan konusundaki görüşleri benzerdi.

R13. Augustinus

a. (< A10) *Tanrı Devleti*, 8.2

... ancak <Anaksimenes> havanın <tanrılardan> çıktığına değil, onların havadan çıktığına inandı.

b. (≠DK) *İtiraflar*. 10.6

Ve bu <yani tanrı> nedir? Toprağa ya da yeryüzüne [*terra*] sordum “ben değilim” dedi; onun içindeki her şey de aynı itirafta bulundu. Denize ve uçuruma ve kara hayvanlarına sordum, “senin tanrın biz değiliz, bizden üstte olanlara bak” dediler. Esen rüzgârlar ve içindeki her şeyle birlikte havaya sordum, “Anaksimenes yanılıyor, tanrı değilim” dedi.

R14. (B3) Ps.-Olymp. *Ars sacra* 25

μίαν δὲ κινουμένην ἄπειρον ἀρχὴν πάντων τῶν ὄντων δοξάζει
Ἀναξιμένης τὸν ἀέρα. λέγει γὰρ οὕτως· “ἐγγύς ἐστὶν ὁ ἀὴρ τοῦ
ἀσωμάτου· καὶ ὅτι κατ’ ἐκροίαν τούτου γινόμεθα, ἀνάγκη αὐτὸν
καὶ ἄπειρον εἶναι καὶ πλούσιον διὰ τὸ μηδέποτε ἐκλείπειν.”

R15. Turba Phil. Sermo II, p. 45.1–9 Plessner

ait Exumdrus: magnifico aera et honorifico—ut Eximedri roborem
sermonem—eo quod per ipsum opus emendatur, et spissatur et ra-
rescit et calefit et frigescit. eius autem spissitudo fit, quando disi-
ungitur propter solis elongationem; eius vero raritas fit, quando in
coelo exaltato sole calescit aer et rarescit. similiter vero fit in veris
complexione, in temporis nec calidi nec frigidi distinctione.

R14. (B3) <Sahte> Olympiodoros, *Kutsal Sanat*, 25

Anaksimenes tüm varolanların tek ilkesinin hareketli ve sonsuz hava olduğu görüşündeydi. Şöyle söylüyor: “Hava cisimsiz olana yakındır; onun akımından doğduğumuz için de, sonsuz ve zengin olması zorunludur, çünkü asla aksamaz.”

R15. (#DK) *Filozoflar Meclisi*, 2.45.1–9

Anaksimenes: “Havayı yüceltiyor ve onurlandırıyorum —dolayısıyla Anaksimandros’un sözlerini destekliyorum— çünkü onun aracılığıyla iş kotarılır, yoğunlaşır ve seyrelir, ısınır ve soğur. Onun yoğunlaşması Güneş’ten ayrılıp uzaklaşmasıyla olur. Seyrelmesi ise Güneş’in gökte yükselmesiyle olur—hava ısınıp seyrelir. Ne sıcak ne soğuk olan mevsimde, baharın karışıklığında benzer/türdeş olur.”

FRAGMANLAR

Kişilikleri, Doktrinleri, Alımlanmaları

Batı felsefesinin doğum yeri kabul edilen Miletos okulunun üç temsilcısından kalan *Fragmanlar* ilk kez Türkçede: Thales, Anaksimandros ve Anaksimenes'in hem kişilikleri, hem doktrinleri, hem alımlanmaları. Fragmanları tematik haliyle gösteren bu kitap, Platon'dan günümüze adı sıkça geçen ama kim oldukları ve felsefeye katkıları tam olarak bilinmeyen bu filozofları kopuk ve gizemli kişilikler olmaktan çıkarıyor ve bağlamları içinde sunuyor.

Doç. Dr. Erdal Yıldız

ISBN : 978-605-7768-03-2

18 ₺ (K.D.V.'den muaftır)

 pinhanyayincilik.com

 [/pinhanyayincilik](https://www.facebook.com/pinhanyayincilik)

 [/pinhankitap](https://twitter.com/pinhankitap)